

OM BETHLEHEMS KRIBBE

Een bundel Kerstverhalen

om BETHLEHEMS KRIBBE

een bundel kerstverhalen

DOOR

C. M. VAN DEN BERG-AKKERMAN

G. VAN HEERDE

ANNIE SANDERS

J. J. GROEN & ZOON N.V. — LEIDEN

INHOUD

C. M. v. d. Berg-Akkerman

pag.

1. Die miljoenen eens zaligen zal 5
2. Tweeërlei Kerstfeest 24
3. Toen het Licht doorbrak 41
4. Met lege handen 54
5. De kinderkens geopenbaard 67

G. van Heerde

6. Een traditie verbroken 75
7. Korte ontmoeting 82
8. Een wagen rijdt de wereld in 96
9. God, het mannetje en de ander 102

Annie Sanders

10. Hun is het Koninkrijk 109
11. Er was geen plaats. 118
12. Hoe oma haar Kerstles leert 124
13. 't Is Gods werk 130
14. Het wonderlijke kerstgeschenk 136
15. Kerstfeest op twee-hoog 141

DIE MILJOENEN EENS ZALIGEN ZAL

C. M. v. d. Berg-Akkerman

De jaren vliegen voorbij. Het is alweer december en langzaam nadert kersttijd. 't Is aldoor druk in de winkels; vooral dit jaar schijnt het kooplustig publiek van geen ophouden te weten.

Sara Koopman staat dan ook voortdurend achter de toonbank. Ze verkoopt graag. Vriendelijk en opgewekt staat ze de klanten te woord en het gebeurt niet vaak, dat iemand niet geslaagd haar winkel verlaat! Ze verstaat uitstekend de kunst van verkopen.

Haar zaak is een zaak van galanterieën en kunstvoorwerpen in uitgebreide zin. Een staf van vlotte verkoopsters werkt onder haar. Haar loyale houding tegenover hen, heeft een prettige sfeer geschapen. De meisjes werken graag in magazijn „Bijou”. Het is een zaak van standig. Hier regeert een verstandige vrouw, die rekening houdt met de wensen van klanten en, zover dit in haar vermogen ligt, hieraan voldoet.

Sara Koopman is een jodin, een knappe, jonge vrouw, die het donkere haar golvend langs haar goedgevormd hoofd heeft liggen. Ovaalvormig is haar gelaat; donker de ietwat melancholisch kijkende ogen; weemoedig vaak de vriendelijke mond; zacht de melodieuze stem; toch overtuigend haar verkoopkracht.

Ze is niet zo heel jong meer, deze Sara. Ze is een vrouw geworden, gerijpt door veel verdriet, angst en zorg. Nooit zal dit stempel meer kunnen worden uitgewist.

Eens was Sara een kind uit een bloeiend, welvarend koopmansgezin. Ze had lieve ouders, broers en zusjes, waar ze dolveel van hield. Waar ze mee kibbelde, lachte en zong en waar ze mee opgroeide in hechte familieband, die nooit te verbreken scheen. Met Mirjam, Roza en Clara, de zusjes en Jos, die eigenlijk Jozef heette, benevens Jacob, het benjaminnetje van het gezin, vormden zij het zestal kinderen uit

het gezin van vader en moeder Koopman. Met de onstuimigheid, joden eigen, hadden ze elkaar lief. Er waren ook geen financiële zorgen, want vader had een grote zaak, die uitstekend liep.

Hij was een goed koopman, geen sjacheraar. Hij was eerlijk, voor zover dit mogelijk was in de handel en wist toch veel geld te verdienen. — Vader Koopman had om zo te zeggen een fijne neus. Als hij ergens voordeel in zag, kon men er zeker van zijn dat er werkelijk iets te verdienen viel. Graag vroeg men dan ook advies aan Alexander Koopman. Hij was een rechtschapen, verstandig man, olijk en guitig in grappen en grollen; goedaardig en joviaal. In de handel echter gaar en bedreven als geen ander.

Ondanks veel afval onder z'n geloofsgenoten, bleef hij de joodse godsdienst trouw. Hij leefde overeenkomstig de wetten van zijn volk, stond erop dat ook de kinderen hun plichten nakwamen. Was nog onlangs Jozef niet aangenomen? Een hele plechtigheid, die grote feestelijkheden tot gevolg had gehad. „Een mens zonder geloof is arm,” placht vader Koopman te zeggen. „De God onzer vaderen is ook nu nog de God van Israël.”

De kinderen Koopman werden dus godsdienstig opgevoed. Ook Sara had al jong de gebeden geleerd en eerbied voor Jehova, de God hunner vaderen. Ze kende de Messiasverwachting. Eens zou de koning der Joden geboren worden, die het volk voorgoed zou verlossen van het slavenjuk en voor eeuwig weer verenigen. Stond het zo niet in een gebed uit de Joodse synagogale liturgie: „... en schenk ons de Messias te komen, de Spruite Davids, spoedig in onze dagen...” Zou je daarom niet bidden met je ganse hart? Eens zal God toch dit gebed verhooren, eens zal God toch Zijn beloften vervullen!

Maar zij wist niet, dat God met grote droefheid neerzag op Zijn arme blinde volk! Het volk dat nog steeds in duisternis wandelde en het grote licht dat reeds eeuwen geleden verschenen was, nimmer zag. Van Christus' geboorte had Sara nooit gehoord. In haar gemoed was geen onrust. Ze kon niet weten, dat God een plan met haar had. Dat zij geroepen zou worden om Zijn naam te dragen. Ze was een echt kind van haar vader. Dol op de zaak en hevig geïnteresseerd bij de handel. Als meisje van veertien jaar stond ze al bij vader in de winkel en vader Koopman was trots op haar.

„Er zit wat in jou,” placht hij goedkeurend te zeggen, „doe maar flink je best, kind, dan maak ik van jou een allround zakenvrouw! In de handel valt uitstekend te verdienen!”

Sara kleurde geveleid bij vaders lof en zo mogelijk legde zij zich met nog meer ijver toe op de zaak. De zaak van vader en . . . zo voelde zij het, ook een beetje van haar. Ze vond het heerlijk om te helpen bij het etaleren en al gauw gaf ze adviezen; zei ze, hoe ze vond dat een artikel beter tot zijn recht kwam.

Ze had smaak en zeer tot haar genoegen deed vader Koopman heel vaak wat zij voorstelde. 's Avonds bezocht ze een handelsschool en bij het doorkruisen van de stad bekeek ze veel andere etalages. Ze gaf haar ogen goed de kost en wat haar in de praktijk van nut scheen, nam ze rustig over.

Sara was niet het oudste kind van het echtpaar Koopman, wel de eerste die werkelijk veel voor de zaak voelde en een ware hartstocht aan de dag legde voor alles wat het bedrijf betrof. Stil en bedrijvig ging ze haar weg, plichtsgetrouw tot in het kleine. Met gemengde gevoelens hadden de verkoopsters haar intrede in de zaak begroet. Ze zagen haar als een pottekijkster, die alles wat in de winkel gebeuren zou in de huiskamer ging overbrengen. Maar hierin vergisten zij zich, want Sara vertelde nooit iets van hun doen of laten. En hadden zij soms meningsverschil onder elkaar, dan hield zij zich wijselijk achteraf. Als jongste verkoopster kende zij haar plaats, al was zij dan de dochter van de eigenaar. De tijd zou haar immers vanzelf de plaats toewijzen die ze verdiende!

„Ze spaart een werkkraft uit,” zei haar vader tevreden. En dat was ook zo. Boven studeren gaf Sara de voorkeur aan de praktijk en de avondlessen moesten dienen om haar theoretisch te bekwamen. Haar levensweg scheen gebaand en beloofde van meet af aan reeds succes. Toen kwam mei 1940, het werd oorlog. Zo overrompelend was dit vreselijke, dat niemand tijd had de omvang ervan te beseffen en te overzien. In allerijl werden de etalages geblinderd, uit vrees voor kapotte ruiten, bij bomaanvallen. De hele dag hoorde Sara in de winkel de geagiteerde gesprekken aan, die over de oorlog gingen. Er waren weinig optimisten, de angst voor de vijand had iedereen te pakken.

Vader Koopman zag dadelijk alles donker in. „Ik verwacht niet veel

goeds van de Duitsers," zei hij. „In hun eigen land hebben ze de Joden al zo lang getreiterd; als zij hier de baas worden, is het met ons afgelopen. Dan kan het best gebeuren, dat ik de grote vijver overstEEK."

„Kom, kom," suste moeder Koopman, „niet zo somber, Alex, Holland is Duitsland niet. Wij geven ons zomaar niet over, wie weet hoe alles meevalt, je kunt zo moeilijk oordelen over toestanden in een ander land en waarom zou je voortijds in vrees leven?"

Alexander haalde zijn schouders op, nam allerlei voorzorgen die van een zakenman verwacht werden en deed 's nachts geen oog dicht. Met grote spanning volgde ieder het verloop van de strijd. Allerlei tegenstrijdige berichten deden de ronde. Het waren martelende dagen, die eerste oorlogsdagen. Dagen, die sommige mensen een zenuwcrisis bezorgden en vooral de nachten waren verschrikkelijk. In de nachten was het somber brommen van de bommenwerpers ijselijk hoorbaar, zodat ieder angstig z'n adem inhield; er werd weinig geslapen. Toen kwam de vijfde dag! Een dag die als een nachtmerrie altijd in Sara's herinnering zal blijven. Al vroeg in de morgen gingen de wildste geruchten. — Duitsland zou een ultimatum gesteld hebben aan Nederland. Wanneer ons land zich niet binnen enkele uren overgaf, zouden alle grote steden gebombardeerd worden! Maar wie geloofde dat? Men redeneerde de angst weg. Branie van de Duitsers, ze zullen wel wijzer zijn!

't Gezin Koopman had juist het middagmaal genuttigd. Jos stapte op de fiets om naar school te gaan en ook de andere kinderen waren van tafel opgestaan. Sara begaf zich als gewoonlijk naar de zaak, waar altijd wel wat voor haar te doen viel. Toen kwam vader op haar toe. Hij keek zo ernstig en Sara vond hem zo abnormaal nerveus terwijl hij met haar sprak.

„Je moet eerst even een boodschap voor me doen, Sara", begon hij, „hier is een waardevolle brief, die je aan oom Abraham moet brengen. Er is haast bij, neem je fiets en doe het eerst, wil je?"

„Ja vader," zei Sara gehoorzaam.

„Zul je zorg hebben voor die brief, Sara? Denk erom, dat je hem niet kwijt raakt hoor! Nogeens, het is belangrijk!" zei vader dringend.

„Toe nou vader," zei Sara verwijtend.

„'k Weet wel dat ik je vertrouwen kan, kind, ga nu maar,” suste vader gejaagd.

Sara nam de fiets en was binnen enkele minuten op weg naar oom Abraham en tante Eva. Oom Abraham was de oudste broer van vader, hij had geen kinderen. Maar oom en tante waren hartelijke mensen en Sara kwam er graag. Ze reed hard, hoopte intussen vurig dat er geen luchtalarm zou komen, waardoor ze genoodzaakt zou zijn in een schuilkelder te wachten tot het over was. Maar 't bleef bijna eng rustig na al het lawaai van de vorige dagen. Zonder stagnatie bereikte ze het huis in de stad. Ze zette haar fiets tegen de gevel en belde aan. Blij dat ze er was, besteede ze de trappen naar de derde verdieping van de flat, waar heel bovenaan tante Eva haar stond op te wachten. Oom vond ze languit liggend in een makkelijke stoel.

„Ik kom u een brief brengen van vader,” begon ze dadelijk.

„Ha fijn, gelukkig, ik weet er al van,” zei oom, „we hebben een zaak lopen die onmiddellijk z'n beslag moet hebben,” verduidelijkte hij aan tante Eva.

„Wie denkt er nu aan zaken,” zei tante Eva geagiteerd.

„Juist nu”

Nee, oom Abraham gaf geen verklaring meer, want op 't zelfde moment gebeurde er zoiets ontzettends, dat het hen alle drie verschrikt deed opspringen. Met een enorme snelheid kwam een aantal bommenwerpers over de stad. Grote zwarte monsters, die laag over de huizen vlogen en een lawaai veroorzaakten of de wereld verging.

„God, Heere in de Hemel, behoed ons,” kermde tante Eva ontsteld. Met wanhopig gebaar wrong ze haar handen en drong zich ontzet tegen de kamermuur. Oom Abraham stond lijkwit bij de tafel, met ogen die alle angsten uitdrukten die een mens maar hebben kan. De aarde schudde en dreunde en de fundamenteën van het huis trilden 't Leek of plotseling de lucht verduisterde een korte stonde van ongekende verdrukking, die een eeuwigheid scheen te duren!

Toen het tumult ophield, stond de stad in brand! De binnenstad was een loeiende vuurzee. Overal stegen dikke rookwolken op, die een verstikkende atmosfeer schiepen Oom Abraham vloog de trappen af, naar buiten. Tante Eva viel op een stoel neer, totaal over-

stuur van schrik. Sara, zelf ook trillend op haar benen, trachtte haar te kalmeren. Maar ze sprong weer op en snelde naar het raam, waar ze beiden het afgrijselijkste schouwspel zagen

Toen kwam oom Abraham weer binnenstormen. Hij sprak in telegramstijl: „De stad is gebombardeerd alles brandt! Je mag niet weg, Sara Je kunt de straat niet op Er zijn duizenden doden Blijven jullie in huis Het is het is moord op grote schaal Het is afschuwelijk!”

Niet te beschrijven wat Sara in de dagen die daarop volgden, doorleefde. Al spoedig wist ze, dat ook hun huis en winkel getroffen waren. Als een rokende puinhoop vond ze alles wat haar lief was terug; onder dat puin vond men later de verkoolde lichamen van haar ouders, 't personeel en de kinderen

Een week later ontmoette ze toevallig Jos, die evenals zij tot de overlevenden behoorde. Ze vlogen elkaar snikkend om de hals, geen van beiden kon onder woorden brengen, wat ze leden. Sara nam Jos mee naar oom en tante, die hem evenals haar, voorgoed in huis opnamen. Zij rekenden het zich tot een eer, voor de beide kinderen van hun overleden broer te mogen zorgen.

Sara maakte een uiterst moeilijke tijd door, haar evenwichtige natuur lag totaal overhoop, ze kon het ontzaglijk grote verdriet dat haar zo plotseling overvallen was, niet verwerken. Werkeloos en doelloos was opeens haar leven geworden. Tante Eva drong erop aan, dat ze een passende betrekking zou zoeken. De afleiding zou haar goed doen. Ze slaagde spoedig en opnieuw stond ze als verkoopster, maar nu in een parfumeriezaak. Toen kwam de jodenvervolging! Een ster op haar jas. Geen toegang tot de openbare gelegenheden, ontslag door haar patroon, die geen Joods personeel in dienst durfde houden en ten slotte de deportatie naar Duitsland. Hartverscheurende tonelen van verzet en machteloze woede hadden geen succes. De vijand was baas en er was maar één middel om aan de machthebber te ontkomen. Onderduiken! Een toevlucht zoeken bij liefdevolle mensen, die om hunnentwil iets durfden riskeren.

Zo werd Sara op een donkere avond naar een vreemd dorp gebracht. Het gezin dat zij met hun vieren vormden, werd opnieuw uit elkaar

gerukt en geen van hen wist of zij elkaar nog ooit terug zouden zien. Ze vond een nieuw tehuis bij de hoofdonderwijzer van dat dorp. Z'n vrouw en hij waren hartelijke mensen. Ze namen Sara op in huis, alsof ze hun eigen dochter was. Op vele manieren trachtten zij haar het geleden leed te verzachten. Maar ze moest zich aldoor schuil houden, omdat zij zo'n uitgesproken Joods type was. Alleen 's avonds kwam zij de deur uit als het donker was. Verdriet en heimwee knaagden aan Sara's hart. Waarom moest zij dit allemaal lijden? Ze begreep er niets van. Stil en in zich zelf gekeerd, soms bijna stug, ging ze de lange dagen door. Had ze ook maar niet beter kunnen sterven, toen met dat bombardement?

Toch werd deze onderduikperiode Sara tot grote zegen. Ze hoorde dagelijks lezen uit de bijbel; aandachtig luisterde zij naar de verhalen uit het oude en nieuwe testament. Wie was die grote Profeet, waarvan zoveel geschreven staat in de bijbel? Tante Riek, de vrouw van de hoofdonderwijzer onderwees haar met tact. Ze vertelde van Gods belofte, wees op de profetieën, die heenwezen naar de Verlosser en eindelijk naar de vervulling van die beloften door de geboorte van de Heere Jezus. Sara luisterde eerbiedig, van stap tot stap volgde zij Jezus' rondwandeling op aarde, Zijn kruisdood, opstanding en hemelvaart Het zaad dat in haar hart gestrooid werd, ontkiemde. Kinderlijk eenvoudig nam zij Gods woord aan en het geloof werd haar een grote steun in de moeilijke jaren van haar leven!

Toen eindelijk na lange moeizame strijd de bevrijding kwam, verlangde zij terug te keren naar Rotterdam. Ze deed er navraag naar mogelijke overlevenden van haar familie. Tante Eva bleek aan een hartverlamming te zijn gestorven en van haar broer Jos hoorde zij nooit meer iets. Alleen oom Abraham vond ze nog in leven. Hij schreide als een kleine jongen toen hij haar zag en ook Sara kon haar ontroering niet verbergen.

Ze trok bij hem in, zich voornemend verder voor hem te zorgen, wat oom dankbaar aanvaardde. Maar al spoedig merkte hij, dat ze christin geworden was. Dit was helemaal niet naar zijn zin: „Hoe ben je zo dwaas gekomen?” vroeg hij wrevelig. Op allerlei manieren uitte hij daarover z'n ontstemming en minachting. Sara trachtte uit te leggen met de bijbel in haar hand, maar oom luisterde niet!

„Spreek mij er niet van, Sara!” verweet hij heftig. „Als je ouders dit beleefd hadden, dat jij onze godsdienst ontrouw geworden bent! Ze zouden in staat geweest zijn, je de deur uit te zetten!”

„Waarom oom. Wat de Heilige Geest aan je hart waar maakt, móet je toch geloven,” zei Sara geduldig.

„Houd op kind, gebruik zulke grote woorden niet, de Almachtige zal je ervoor straffen! Spreek in mijn tegenwoordigheid niet over Jezus, ik verbied het je! Neem als Joods meisje je plichten in acht en geloof niet in die valse leer, je haalt je de toorn Gods over je arme hoofd! De Messias zal een groot Koning zijn, geen gekruisigde, versta je?” ’t Was ondoenlijk met oom daar verder over te spreken, iedere poging stuitte telkens op verontwaardiging. Oom was niet te overtuigen. Nu pas ervoer ze de heftige tegenstand van haar volksgenoten, maar God zij dank, Sara bleef haar belijdenis trouw.

Oom hielp haar opnieuw een zaak opzetten. Er was geld genoeg. Ze koos galanterieën en zo werd magazijn „Byou” spoedig geopend. . . .

Nu staat ze alweer jaren achter de toonbank. Met veel toewijding heeft ze de zaak opgebouwd. Nu h  ar zaak, een zaak van verfijnde smaak en distinctie. Ze is er de ziel van. Een ernstige, jonge vrouw is zij geworden die met zachte, maar besliste stem haar wil oplegt aan haar personeel. Nooit hard of onhoffelijk. Met ontzag kijkt men naar haar. Ze is rijp en ouwelijk voor haar jaren. Ze heeft gevoel voor schoonheid, dat blijkt uit haar etalages en de keuze van de sieraden die ze verkoopt.

Met weemoed herinnert zij zich vaders woorden. „Er zit wat in jou,” voorspelde hij jaren geleden glunderend. Hoe trots zou hij op haar zijn, als hij nu haar werk kon zien.

Sara sluit zorgvuldig de winkeldeur, ’t personeel is vertrokken. Een vermoeiende dag ligt achter haar. Een moment sluit ze de ogen. Wat een weldaad zou het zijn, nu ongestoord te kunnen rusten na zo’n drukke dag, maar in de huiskamer wacht oom! Oom, die zich onledig houdt met een kinderachtig spelletje. De man is zo goed als blind geworden, langzaam voltrekt zich over hem dat vreselijke lot. Hij is haar wachtend Een glimlach trekt over zijn gezicht als ze binnenkomt.

„Ben je daar, Sara?” zegt hij opgewekt, „Fijn dat je komt, 'k heb behoefte om een beetje te praten.”

„Was de dag lang voor u, oom?”

„Ik kom hem wel door,” antwoordt oom ontwijkend. „Was het druk in de zaak?”

„Ontzettend, oom. Eerst al met Sinterklaas en nu met Kerstfeest niet minder.”

„Voor zakenlui een beste tijd, er valt te verdienen, Sara!”

„Dat is waar, oom, maar ook een vermoeiende tijd. Ik zou vanavond eigenlijk nog moeten werken.”

„Dat is maar tijdelijk zo, nichtje, daar kom je wel weer overheen. Onderlaatst sprak ik de boekhouder nog, die vertelde me dat de omzet nog steeds stijgende is. Je hebt succes, Sara! De handelsgeest van de Koopmans zit je in het bloed.”

Sara antwoordt niet. Oom heeft deze dingen al zo vaak gezegd, hij lijdt aan het kwaaltje van veel oude mensen: valt dikwijls in herhaling. Trouwens, de welvaart in het bedrijf maakt haar niet zo diep gelukkig meer. Ze vraagt zich soms weleens af, waarom ze zo hard werkt. . . .

„Je moest een man naast je hebben,” onderbreekt oom weer haar denken. „Heb je al antwoord voor John Meyer? Dat zou nu de rechte man op de rechte plaats zijn.”

„U kent mijn gedachten daarover, oom,” zegt Sara zacht.

„Wat een onzin, kind. Je realiseert je niet voldoende wat zo'n kerel voor jou betekent. 't Is een prima zakenman! Hij zal je tot steun zijn, knap en intelligent en een zoon van het oude volk. Een echtgenoot zoals menige vrouw zich zou wensen.”

„U heeft in veel opzichten gelijk, oom . . . John is een . . . prima zakenman. Maar aan mijn toekomstige echtgenoot stel ik nog andere eisen. Hij staat vijandig tegenover mijn geloof.”

„Ach kind, ach kind, neem dat toch alles zo zwaar niet. John zal jou heus je kerk wel laten, je laat elkaar vrij! Hij doet niet aan het geloof van z'n volk en jij bent op een andere manier ontrouw, je hebt elkaar niets te verwijten en je krijgt een man . . . nou!”

„Oom, toe, praat er nu niet meer over. U begrijpt niet wat de Heere Jezus voor mij geworden is”

„Je bent een eigenwijs schepsel!” verwijt oom geagiteerd. „Sara, ge-

bruik je verstand, ik ben oud, ik kan sterven Wie zal je bijstaan als ik niet meer leef? Denk je daar wel eens aan?"

„Daar verdiep ik mij liever niet in. 'k Heb veel respect voor John, ik mag hem zelfs graag, maar z'n gespot met al wat mij heilig is, doet me verdriet.”

Oom schraapt ongeduldig zijn keel: „ 't Schijnt je nogal hoog te zitten, dat geloof, maar 'k waarschuw je voor de laatste maal, nicht, je loopt je geluk voorbij!"

Mistroostig en vermoeid zet Sara zich aan tafel. Ze heeft het moeilijker dan oom weet. Ze houdt van John Meyer. Hoe lang komt hij nu al niet als reiziger in haar zaak? 't Is een gewiekst zakenman, knap en voornaam van uiterlijk. Elke keer als zij hem ontmoet, weet ze zekerder dat ze van hem houdt. Maar John is een spotter, niet eens een gelovige Jood. Met fijne ironie kan hij tere dingen belachelijk maken en dat doet pijn! Ze wil geen verbintenis met een ongelovige.

Hij was ook ondergedoken geweest in de oorlog. „O, bij zulke vrome mensen, ze hadden hun best gedaan hem te bekeren, ja, stel je voor! Of God nog aan de Joden dacht vermoord en vervolgd werden ze op grote schaal En dat fabeltje van Bethlehem en de rest, moest dat een verlosser heten?"

Zo sprak John. Hij begreep er niets van, wilde ook niet begrijpen. Medelijdend en zelfverzekerd zag hij haar aan en haar welgemeende ernstige woorden braken stuk op zijn koud cynisme.

„Vind je dat God jou zo genadig is geweest? Je hele familie is kapot en je kan met Job zeggen dat je alleen bent overgebleven! Nou? Wat antwoord jij daarop? Dank u, God der Vaderen?"

Sara zweeg, ieder woord van haar riep een verbitterd weerwoord op. Maar ze had het moeilijk! Ze stond zo alleen. In de kerk en daarbuiten en ze had weinig tijd om meer contact te zoeken. Diep verdrietig zag ze John later wegrijden in zijn auto, zelfbewust plaatsnemend achter het stuur, met altijd op 't laatst nog een speciale afscheidsgroet voor haar.

Ze wist het soms niet. De twijfel be kroop haar, deed ze wel verstandig met John af te wijzen? Nooit zal ze dit bekennen aan oom, ze bezit genoeg van de Joodse stijfhoofdigheid om bij haar besluit te blijven. Maar er wàs strijd!

„Wil je me nog wat voorlezen, Sara?“ verzoekt oom.

„De krant zeker?“ vraagt ze neutraal.

„Als je niet te moe bent, graag!“

Waarom zou ze te moe zijn? Ze weet dat oom op dit uur gewacht heeft.

Het gebeuren in de wereld interesseert hem en vooral de geschiedenis van de staat Israël. Als ze daarvan leest, lijkt z'n gezicht verjongd.

„Ja, Jehova zal voor ons strijden, evenals vroeger,“ knikt hij blij.

Hij geniet van de successen van zijn volk. „Als ik jong was, dan ging ik ook daarheen, maar wat heeft men in Palestina aan een oude blinde man?“

Hij wordt er warm van om zijn hart: „We beleven een bewogen tijd, Sara! Jeruzalem wordt herbouwd en het volk Israël is weer een natie, waar men terdege rekening mee moet houden!“

Dat God zijn heilsplan met de wereld voltrekt, ziet hij niet en Sara's pogingen hem daarop te wijzen, lijden nog immer schipbreuk. Ze kan alleen voor oom bidden en vertrouwen dat God eens haar gebed verhoort.

De vierentwintigste december is aangebroken en de dag keert al naar de avond. Nog enkele uren, dan kan Sara de zaak sluiten. 't Wordt al rustiger in de winkel. Tegen vijven stopt de bekende wagen voor magazijn „Bijou“. John Meyer wipt lenig uit de auto en komt snel de winkel binnen. Hij stapt dadelijk op Sara af.

„Heb je een ogenblik?“ vraagt hij veelbetekenend.

Sara bloost en kijkt verward: „Loop maar even mee,“ zegt ze kort.

Het personeel werpt elkaar veelbetekenende blikken toe.

„Wat is de reden van je bezoek op zo'n vreemde tijd?“ vraagt ze zo zakelijk mogelijk, als de deur van het kantoor gesloten is.

John leunt nonchalant tegen haar bureau, het ene been over het andere geslagen en een lachje rond z'n mond. „Kun je 't niet raden?“ probeert hij luchtig.

„Hoe zou ik,“ weifelt ze zielig.

„Ach ja, je begrijpt ook niets, of wilt natuurlijk niet begrijpen! Maar ik zal 't je uitleggen. Ik had gedacht je vanavond te komen halen en er samen gezellig op uit te gaan. Een goede zaak opzoeken, waar wat sfeer is, daar lekker dineren samen, luisteren naar wat goede muziek

en dan nog eens praten. Je rust dan heerlijk uit, hebt wat ontspanning en dan, Sara, moet dit tussen ons eindeloos gerekt worden? . . .”

„John, ik moet je teleurstellen, ’t spijt me voor jou, maar ik ga niet mee!”

„En waarom dan niet, Sara?”

„Omdat praten nutteloos is. Ik gaf je mijn antwoord allang, je weet hoe ik over de dingen denk”

„Maar dat was niet het antwoord waarop ik hoopte en ik wens me er ook niet bij neer te leggen. Je oom zei laatst”

„Wat oom zegt is voor zijn rekening. Over mijn leven beslis ik zelf, John! Heus, we hebben er lang en breed over gepraat, ik begin niet weer aan zo’n debat!”

„Wat bezielt je om mij te weerstaan! Ik weet dat je van me houdt, dat ik jou niet onverschillig ben. Waarom speel je met me? Ik rust niet voordat jij mijn vrouw bent. Ik wil niemand anders als bruid en je zult me eens trouwen, Sara!” zegt John hartstochtelijk brutaal. Sara ziet heel bleek, ze doet een paar passen achteruit: „Ga weg, John,” zegt ze hees, „ik speel niet, ik eh Als je eens wist, maar nee, nee, ’t is zo eenvoudig niet misschien dat ik later Ga nu maar weg John, toe!”

„Natuurlijk ga ik weg,” zegt John bitter. „Maarre, op mijn knieën krijg je me nooit! Goedendag Sara, ik wens je prettige feestdagen!” Bij die woorden kijkt hij haar lang aan, tot hij zich bruusk omkeert en wegijlt. ’t Duizelt Sara voor de ogen, ze hoort alles: het dichtslaan van de deur en ’t aanzetten van de motor. Nu weet ze zijn voet op het pedaal en zijn handen om het stuurwiel

„O God, bewaar hem leid hem en red hem,” bidt ze vertwijfeld. Haar hand gaat langzaam naar haar hoofd, wat was ’t moeilijk! Ze heeft stand gehouden, maar hoe? Hij doorziet haar, hij weet dat ze van hem houdt. Wat deden zijn woorden pijn: „Prettige feestdagen, Sara,” echo’t zijn stem in haar na, prettige feestdagen!

Ze lijkt er nu verder af dan ooit! ’t Was niet mooi van John, haar zo te overrompelen. Ze beeft en is helemaal van streek. „Ik heb te weinig geloof, Heere,” fluistert ze zacht, „maar bij U is alles mogelijk, alles!” Dan herstelt zij zich en gaat de zaak weer in. ’t Is nog de tijd niet, nòg niet, weet ze zeker.

John Meyer zit weer achter het stuur van z'n wagen. Met veel zelf-beheersing rijdt hij door de stad. Nee, hij zal geen dwaze dingen doen, want in magazijn „Bijou” woont Sara Koopman. Met haar wil hij eenmaal een mooie toekomst ingaan. Ja ja! Ontzettend veel houdt hij van haar en zij van hem, dat weet hij zeker. Hij heeft zojuist ontactisch gehandeld, maar ja, wat doe je in een overmoedige bui. Oom Abraham had gister het vuurtje aangewakkerd, met z'n lof over zijn nicht. „Ze is het wachten waard, John,” had hij slim gezegd, „een vrouw uit duizenden!” Of hij dat niet allang wist. Natuurlijk wilde hij wachten, al was 't jaren. Maar nu had hij bijna voorgoed zijn glazen ingegooid door zijn onhoffelijk optreden. Vooral z'n laatste woorden waren unfair, daar heeft hijspijt van! Die zou hij graag ongezegd maken. Hij had haar Ja, wat had hij eigenlijk moeten doen? Welke weg moest hij inslaan ?

Nadenkend parkeert hij z'n auto voor een restaurant, stapt traag uit het portier en gaat naar binnen. In de garderobe ontdoet hij zich van zijn jas. Eenmaal aan een tafeltje bestelt hij koffie met een paar broodjes. Hij moet iets eten, tracht onderwijl een blik te slaan in het avondblad. Maar het nieuws boeit hem niet, onder alles door denkt hij aan Sara. Hij zou er àlles voor over hebben als zij „ja” zei, maar geloven op gezag, dat is hem onmogelijk! Hij deed er al zo lang niet meer aan, ach, hij kon er niet mee klaar komen. Zoals zijn volk uitgemoord en vervolgd werd, altijd geminacht en gehaat. Zelf was hij immers ook maar nauwelijks aan de dood ontsnapt, toen hij bij een deportatie had kunnen vluchten Toen was die wrok in zijn hart gekomen jegens God, die dit alles toeliet, die God, die Sara wou dat hij aannam als zijn God. En dan de verhalen over de Messias . . . hij wou dat hij het geloven kòn!

Hij steekt een sigaret op, rookt traag, diept eindelijk uit zijn binnenzak een nieuw testamentje op. Hij bladert erin, leest hier en daar een stukje in de evangeliën Die Jezus was een groot profeet, die veel tekenen en wonderen deed! Hij genas zieken en wierp duivelen uit; en zoals hij de schriftgeleerden en farizeeën soms de les las . . . Maar de Messias? Hij weet het niet! Hij moet toegeven dat alles hem wel interesseert. Hij heeft het Nieuwe Testament gekocht om haar, wat doe je tenslotte al niet voor een vrouw en het boeit hem . . . maar nu dit

alles geloven, dat gaat zomaar niet. Dat Christus in een stal geboren werd, de omstandigheden in aanmerking genomen, was aannemelijk; maar die kruisiging, moest de Messias dan een gekruisigde zijn, een van God vervloekte? Hij klapt het boekje dicht, stopt het weer in de binnenzak van z'n colbert. Kon hij er maar eens met iemand over praten, maar met wie? De avond ligt voor hem, hij kan naar zijn kamer gaan, of naar één van zijn vrienden, hij zal er welkom zijn. Maar het trekt hem niet en nog langer in dit restaurant te blijven zint hem evenmin.

Als hij vanavond eens een bezoek aan boer Brinkers bracht, dat zijn serieuze mensen, die kunnen hem wel wegwijsen in dat bijbeltje. Z'n besluit is spoedig genomen, bijna overhaast rekent hij met de kelner af, hem een grote fooi latend.

Weldra start hij zijn wagen, hij heeft nu weer een doel. De Brinkers zullen opkijken als hij zo opeens binnen komt vallen en nog wel op zo'n vreemde avond. Maar ze zijn gastvrij, en hij was er twee jaar ondergedoken. Ellendige tijd. Achttien jaar was hij toen, jaren om nooit te vergeten! Ze spraken wel eens over 't geloof en ze lazen aan tafel uit de bijbel, maar hij kon het toen niet verwerken, hij wou er niets van weten. Hij luisterde uit beleefdheid, omdat ze zo goed voor hem waren. Anders niet.

Wat is de lucht opgehelderd, zou het gaan vriezen? Sterren twinkelen als diamantjes aan de hemel. 't Is een klein half uur rijden naar „Morgenrood”. Ze wonen vrij dicht bij de stad. De koplampen beschijnen helder de donkere buitenweg, af en toe passeert een fietser. Hij rijdt niet hard, want hij weet dat de weg niet best is in de winter. Zo nadert hij de boerderij, die een eind het land in ligt. Nu de oprijlaan indraaien en dan tenslotte het laatste stuk lopen. De hofhond kondigt zijn komst al aan met woest geblaf.

„Stil maar ouwe jongen, koest wat,” praat hij voor zich heen. Hij weet, dat men nu binnen al uitkijkt. Toch ziet vrouw Brinkers verrast op als hij binnenkomt.

„Dat is nu eens aardig, John, dat jij nu op bezoek komt!”

„Ja vrouw Brinkers, daar ben ik eindelijk weer eens. Hoe gaat het jullie? Is je man er niet?”

„O ja wel, die is even in de stal, 't paard had vandaag een ongeluk, het

struikelde en had iets aan zijn poot. Brinkers is nog even naar hem kijken.”

„Verder alles in de rozen? Ook met je liefvallige dochters?”

„Best John, Marie is getrouwd, dat weet je en Truida heeft vaste verkering sinds Pasen, die zal ook wel gauw dezelfde weg op gaan, want haar verloofde wil emigreren. Hij ziet hier totaal geen toekomst meer. Je weet, onze boerderij is verkocht aan de gemeente, dat moet in de toekomst allemaal bouwgrond worden en een boer blijft tenslotte toch een boer!”

„Wat je gelijk hebt, vrouw,” beaamt Brinkers, terwijl hij lachend op John toestapt. „Zit ze weer op haar stokpaardje?” knipoogt hij vrolijk.

„Hoe gaat het met jouw paard, Brinkers?” informeert John.

„Dat zal wel meevallen, denk ik, met een paar dagen rust redt hij het wel weer. Goed dat je nog eens langs komt, dus je bent „Morgenrood” nog niet vergeten.”

„Al zou ik het willen, dat lukt nooit! Hier liggen jaren, die eeuwen voor me duurden, maar een boer werd ik toch nooit!”

„Nee, daar was jij niet voor in de wieg gelegd! Vrouw, heb je al koffie?”

„Welzeker! John, ook een bakkie?”

„Graag vrouw Brinkers! Als ik zo eens rondkijk hier, is het of de tijd heeft stilgestaan. Jullie zijn zelf ook niet veranderd.”

„Alleen zoveel ouder geworden? En nu beleven we weer spannende tijden. Waar zal ’t op uitlopen? God verhoede dat er weer oorlog komt,” zegt de boerin ernstig.

Ze babbelen een half uur over allerlei, over Rusland met z’n kunstmaan, over Syrië en Turkije, over ’t communisme en andere wereldmachten, maar tenslotte trekt Brinkers deze conclusie: „God heeft het laatste woord, jongen. Hij regeert en zal eens alle duistere machten breken, want de Heere Jezus heeft overwonnen!”

John peutert het bandje van zijn sigaar los. „Jullie zijn zo zeker van je zaak Brinkers, ik zou daar wel eens wat over door willen praten,” zegt hij kwasi terloops.

„Wat bedoel je? Over ’t geloof soms?”

„Ja en over Jezus. Kunnen jullie dat nu allemaal zo geloven, hebben jullie daar nooit moeite mee gehad?”

„Je moet Gods woord leren verstaan, John; als je het biddend onderzoekt, wijst God je de weg. 't Is nu kerstavond, bijna kerstnacht, de nacht waarin wij er aan denken dat de Heere Jezus geboren is, tot redding van verloren mensen.”

„Ja, dat weet ik. Stel je voor, dat jullie christenen gelijk hebben, maar waar was die kruisiging dan voor nodig? Van een koning, van een verlosser, van een machthebber verwacht je iets heel anders. Die laat zich toch niet weerloos aan een kruis nagelen.”

„Daar gaat het nu juist om, John. Wie is groter, hij die met geweld de wereld onderwerpt, of hij die zich aan die wereld geeft om haar te redden? Dat deed Jezus. Hij zegt in het evangelie: Niemand neemt het leven van Mij af, Ik leg het zelf af. — Zo droeg Hij de zonden van die wereld. Was dat niet gebeurd, dan had Jezus' komst op aarde geen diepgaande betekenis gehad. Vrouw, reik me de bijbel eens, we zullen er Gods woord bij opslaan. Lees je mee John?”

Al pratend vertelt Brinkers van de Messiasverwachting, die reeds uitgesproken werd in het Oude Testament. Het Lam Gods gaf zich als offer voor de zonden der mensen. De Joden offerden, dat weet John wel, een zondoffer. Jezus kwam niet om als koning te heersen op aarde; Hij kwam als bevrijder van zonden en dood. Met Jesaja 53 voor zich, verklaart Brinkers aan John Jezus' lijden en sterven.

John antwoordt niet veel, 't is te zien dat hij nadenkt. Wat hij nu hoort, zal hij niet gauw vergeten. Met dat al vliegt de tijd voorbij, alweer half tien, ziet John. Hij moet haast vertrekken, want de Brinkers gaan doorgaans vroeg naar bed. Toch maken ze vanavond geen haast. Boer Brinkers zit stil naar de dichtgeslagen bijbel te turen. Z'n hart bidt: „Heere, voeg er vanavond één toe aan de miljoenen die Gij eens zaligen zult. Deze jongeman, een zoon van het uitverkoren volk, laat hem Uw woorden geloven, laat hij U eindelijk zien, als Zijn Zaligmaker en langverwachte Messias”

Vrouw Brinkers babbelt met John. „Nog geen verkering?” vraagt ze plagend.

„Tot mijn spijt niet,” zegt John.

„Och wat, een man als jij kan toch best een meisje krijgen?”

„Jazeker vrouw Brinkers, maar 't gaat niet om *een* meisje maar om *het* meisje en dat zit niet zo glad.”

„Nou, daar sta 'k versteld van. Maar zeg eens, je kon ons vanavond best naar de stad rijden, je bent toch hier met je auto?”

„Mij goed, als u weet hoe laat die dienst begint.”

„Wil je 't heus doen, John? Hoor je 't man?”

„Waarom niet, als ik jullie daar een genoeg mee doe.”

„Ja, dat doe je,” glundert de boerin. „Dat vind ik aardig, dat wordt dan een onverwachts uitstapje. Man, maak je je ook klaar om mee te gaan?”

„Natuurlijk vrouw, ik zal me haasten zoveel ik kan, ik ga al.”

Ja, en dan verdwijnen ze beiden in de voorkamer, om zich op zijn zondags te kleden. John wacht, wat heen en weer dreutelend in de keuken. Aardige lui, die Brinkers. Ze hadden veel voor hem gedaan in de oorlog. Aan hen had hij zijn leven te danken. Daar zal hij hen altijd dankbaar voor blijven, want gemakkelijk was hij — vooral toen — niet. Op het laatst was hij bijna een zenuwcrisis nabij geweest Af-schuwelijke tijd toch, hij krijgt nog rillingen als hij er aan denkt.

„We zijn klaar, chauffeur,” lacht de boerin vrolijk.

„Dan kunnen we starten. Komen jullie mee?”

„Rijd eerst de laan maar uit, 'k ben veel te bang voor die sloten aan weerskanten.”

„Goed mevrouw,” gehoorzaamt John. In looppas beent hij naar de wagen, rijdt hem voorzichtig achteruit op de weg. Nu stappen de boer en zijn vrouw in.

„Wat een rijkdom zo per auto naar de kerk, man. Fijn, dat John nu net vanavond kwam, dat heb ik altijd zo graag gewild, naar zo'n kerstnachtsdienst te gaan.”

„Had het dan eerder gevraagd,” knort John, „jullie weten toch dat ik je graag een genoeg doe? Hoe laat begint de kerk?”

„Half elf.”

„Nu, 't is nog vroeg genoeg. Kan het dat ik de klok hoor luiden?”

„Ja, dat is 'm. Wat plechtig klinkt dat op zo'n late avond En wat is de hemel mooi, man, een echt prachtige kerstnacht”

„Als nu de wolken vaneen schoven, vrouw,” fluistert Brinkers.

Ze knikte, terwijl ze even haar hand op zijn hand legt, als bewijs van begrijpen.

Dan zitten ze beiden met eigen gedachten, die zich concentreren op

het kerstgebeuren. Ze naderen de stad, met z'n lichtenzee. Weldra rijden ze in de straten. De kerk ligt in het centrum. John stopt in de onmiddellijke nabijheid van de kerk.

„Ga je mee naar binnen?” vraagt de boer.

„Nee, ik wacht jullie na afloop hier op.”

„Wat doe jij dan al die tijd, John?” vraagt de boerin nieuwsgierig.

„De tijd doden, aangename bezigheid,” grijnst John vermaakt.

„Loop!” hoofdschudt de boerin.

John kijkt hen na, tot ze in de mensenstroom verdwenen zijn. Het loopt druk, 't zal vol zijn daarbinnen. Zou Sara ook naar de kerk gaan? Zij hoort bij deze mensen. Het moet toch wel heerlijk zijn, als je geloven kunt. Hij doet altijd vijandig, maar zijn hart hunkert naar vrede. Soms is hij jaloers op andere mensen zijn moeder was een vrome jodin, maar hij zag haar na die zwarte dag nooit weer Hij heeft mooie herinneringen aan zijn moeder. Zo'n vrouw begeert hij en zo'n vrouw is Sara.

Sara er gaat een schok door hem heen: daar onder die lantaarn, daar komt ze. Ja, dat is ze, in die bruine bontjas. Gejaagd stapt hij de auto uit, sluit automatisch het portier en loopt achter haar aan, z'n ogen aldoor op haar gevestigd. De kerkdeuren door, 't gangpad in naar de plaatsen. Twee banken achter haar zet hij zich neer, hij siddert van emotie. Mooi is Sara! O, hij houdt zoveel van haar, nooit heeft hij iemand ontmoet die hij zo liefheeft. Haar donkere haar glanst als fluweel en haar gezicht is zo devoot. Nu is hij heel dicht bij haar, zonder dat zij het weet. Ze zingt mee met de anderen. Iemand naast hem geeft hem een programma, hij kijkt het even in, maar hij kent er niets van. Hij is hier om Sara! Vluchtig kijkt hij de kerk rond, 't is stampvol geworden. Jubelend en machtig klinken de kerstliederen. Daar is de prediker op de kansel.

Geboren een Heiland die zondaren mint! Daarover spreekt hij. John moet luisteren al dwalen zijn ogen telkens naar Sara. De spreker boeit hem. 't Verhaal van Bethlehem, in die stille, heilige nacht, de open hemel en de engelenzang, hij las het reeds in zijn zakbijbel. Zo'n simpele geschiedenis, met zo'n diepe betekenis. De Messias, toch???. . . . Veracht en verworpen Niet begeerd Gods Zoon? Het duizelt John! Zou het dan tòch waar zijn . . . ? O, hij moet

het weten, hij zal niet rusten voor het hem alles duidelijk is. Niet om Sara meer, maar om zichzelf. Hij is wakker geschud, z'n hart verlangt een antwoord

Ere zij God, zingen de mensen, en vrede op aarde. Hij weet z'n ontroering te bedwingen. Dan schuift hij de bank uit en op hetzelfde moment ziet hij in Sara's verwonderde ogen. Hij weet wat ze denkt! Ze ontvlucht hem niet, ze wacht op hem in het voorportaal. Samen lopen ze de kerkdeuren uit. In een donkere nis tegen de kerk aan staan ze stil.

„Hoe kwam jij daar verzeild?” vraagt Sara vrouwelijk nieuwsgierig. „Tja,” peinst John, „er was een sterke magneet die mij trok. 'k Dacht eerst alleen dat hij het was, maar nu? Nee, 'k weet zeker dat God met mij bezig is, 't is alles zo wonderlijk geleid vanavond”

„O John!”

„Ja Sara, zeg het maar!”

Ze zwijgt verward. Alleen haar donkere glanzende ogen zien naar hem op, er is vertrouwen en alle terughouding is verdwenen.

„Ik heb nog een taak, Sara. Ik moet nog een paar mensen met mijn auto thuis brengen, rijd je soms mee, ik zou zo graag daarna nog even met je praten.”

„Goed John, ik kan dat wel doen, want oom zou vroeg naar bed gaan en verder is er toch niemand die op me wacht.”

Hij leidt haar naar de auto, daar vindt hij de Brinkers al wachtend. John stelt hen aan elkaar voor. De boerin geeft hem een knipoogje: „Jij hebt je tijd geloof ik goed besteed, John,” zegt ze olijk, met een familiaar knikje naar Sara.

„Houd je stil, nieuwsgierig aagje,” moppert de boer. Maar John lacht hardop:

„Ik heb een woestijn achter me en ik sta nu voor het beloofde land, nietwaar Sara?”

„Als jij het zo noemen wilt,” bekennt Sara vrij, „maar dan zou ik er aan toe willen voegen, dat de muren van Jericho door het geloof gevallen zijn!”

„Prachtig!” zegt Brinkers uit de grond van zijn hart: „Jullie zijn aan elkaar gewaagd en alvast gefeliciteerd mensen!”

't Is een prettige terugtocht naar „Morgenrood”. Maar de kroon op

deze avond lag in de kerstnacht, toen John zijn auto liet stoppen op de stille landweg.

„Toch een gezegend kerstfeest, John,” zegt Sara zielsgelukkig.

„Het beste en heerlijkste dat ik ooit beleven kan, kind,” zegt John.

„Begrijpen kan ik het niet. . . .”

„Laten we het dan maar aanvaarden als een geschenk van God en Hem ervoor danken, hier, in deze stille kerstnacht, John. We hebben veel meegemaakt, jij en ik, dingen die je niet licht vergeet, maar Hij heeft alles voor ons zo geleid, ik had het nooit durven hopen.”

Niets verstoorde de stilte van de klare nacht, dan het zachte praten van twee mensen, die opzien naar de wijde sterrenhemel waar God is, met woorden van innige dank.

TWEEËRLEI KERSTFEEST

C. M. v. d. Berg-Akkerman

Het is een van de laatste dagen van november. Nog is de winter niet begonnen, maar dagen als deze brengen hem zeer dichtbij. Een gure, onbeteugelde wind dringt door jassen en mantels heen, waardoor men onwillekeurig wat dieper in de schouders kruipt, de kraag om blauw-paarse of bleke wangen geslagen. Soms striemt een regenbui neer, kort maar fel kletsen de druppels op het straatplaveisel. Wie kan schuilt dan ook even onder portiek of ander onderdak. Droog is men zo spoedig niet en met een nat pak lopen valt vandaag de dag niet mee. De kleding is dun, vaak bijna geheel versleten door het lange dragen. Het is nog altijd oorlog, het wordt winter 1944! Een winter waar iedereen als een berg tegenop ziet, die we moeten doorworstelen! Hoe? Zal er geen uitkomst komen?

Er was verwachting, hoop op bevrijding, verlossing van de gehate tiran. Kwamen niet reeds onze vrienden, onze bondgenoten, onze verlossers tot aan de grote rivieren ons land binnen? Ze hadden in korte tijd geweldige successen behaald. God zegende hun wapenen! Zij gaven de Fransen en de Belgen de vrijheid weer en ook voor ons, zo meenden wij, zou spoedig die grote dag aanbreken!

Wij wisten het, o, wij hadden het altijd wel geweten, de Duitse onderdrukking was slechts tijdelijk, zou eenmaal God zij dank een einde hebben! Maar hoe werd het Nederlandse volk op de proef gesteld; de vrijheid kwam niet en naarmate de vijand meer verslagen werd, nam de Duitse druk op de bevolking toe. Wanneer zou het nu afgelopen zijn? Vele vragen rezen in ons op, waarom, waarom? God wist het! Deze zekerheid deed de gelovigen stil zijn, stil, al steeg ook de angst en de wanhoop vaak zo hoog, dat men erin dreigde te Men mocht het nog loven als niet de haat de overhand nam,

juist in deze dagen moesten we leren, wat welhaast het moeilijkste is: de vijanden lief te hebben.

O, wat zal die eindeloos lange winter ons brengen? Wij weten het wel, maar durven dat vreselijke niet onder ogen zien en we moeten toch, want we kennen onze vijanden immers allang. We leerden wat gebondenheid was, angst voor vervolging, duisternis, honger en kou. . . . Maar we willen er niet over doordenken, we zullen gaan leven met de dag. Iedere dag zal er een zijn, we zullen de dagen tellen en God danken als we erdoor komen. O God, geef toch uitkomst!

Langs de singel waar het ziekenhuis staat, gaat een vijftienjarig meisje. Het is Ria de Raaf, ze loopt voorzichtig, want in haar handen draagt ze enkele kostbare dingen. Ze zou voor geen geld van de wereld willen dat ze nu een ongeluk kreeg! Hoeveel moeite heeft vader zich moeten getroosten, om die ene fles melk en die drie kostbare eitjes te bemachtigen? Ze zijn voor moeder die in het ziekenhuis ligt. Ze heeft zo dringend versterkende middelen nodig. Ria wou dat ze haar elke dag zo iets heerlijks kon brengen, dan zou moeder gauw beter zijn en daar verlangen ze allemaal zo naar.

Het meisje, zelf mager van ondervoeding, loopt zich blij te verheugen op moeders verrast gezicht dat ze straks zien zal. Als die aardige zuster van laatst op de zaal is, mag ze vast wel even bij haar, ze zal het vragen. De koude smalle handen houden zich zorgvol om het zakje met de drie duur gekochte eitjes; met de fles, stilletjes nog door de boerin afgeroomde melk, die voor een keertje gegeven werd, omdat het voor een zieke was. Vader zal volgende keer naar een ander adres moeten zoeken; moeder moet melk hebben, zoveel het kan!

Hu, wat waait de wind en dan die grote regendruppels, ze doen pijn aan je gezicht. Zou ze even schuilen? Maar waar? Ze kan onder zo'n vooruitstekend gedeelte van een balcon gaan staan, tegen een voordeur, daar staat ze wel droog Doen? Nee, ze doethet liever niet! Even flink doorlopen, dan is ze er. Als ze niet zo bang was voor die eitjes, zette ze het op een drafje. Ze krijgt dooie vingers van de kou. Gelukkig is ze er haast!

De deur van het ziekenhuis staat open, meteen is ze in de vestibule. Hè, ze zucht even diep, 't is hier alvast beter dan buiten. Ze antwoordt op de vragen van de portier. Ze ziet hem wegsnellen om de zuster.

Als 't nu die aardige van laatst maar was, hoe noemde moeder haar ook weer? Ze mijmert even door, tot de stem van de zuster haar verrast. „Zo kind, kom jij wat brengen voor moeder en dan door dit koude weer, dat is flink van je. Wou je 't haar zelf graag geven?”

Warme vriendelijke woorden, die niets ten antwoord krijgen dan een schuchter „Ja zuster” en een paar blije ogen, die haar dankbaar aanzien. 't Jubelt door Ria's hart. Als de zuster gezegd heeft dat ze haar maar volgen moet, loopt ze, alle narigheid en misère vergeten, naast die grote zuster mee.

Nu gaat ze moeder verrassen en dat is toch eigenlijk nog veel leuker dan gewoon op het bezoekuur komen. Dat het mag! zo'n zuster heeft toch een boel te vertellen in zo'n ziekenhuis.

Zuster Van Marion kijkt meewarig naar het krappe, dunne manteltje van het meisje. „Je had het zeker wel koud, daarnet,” zegt ze medelijdend.

„Nou,” knikt Ria, „daarstraks wel, maar nu niet meer, hoor!”

Ze voelt zich helemaal ontdooien op de gangen, waar het overal lekker warm is. Nieuwsgierig neust ze in een openstaande zaal, er schreien kinderen. Ook akelig als je daar liggen moet, je ligt daar heus niet voor je genoegen.

Helemaal aan 't eind van de lange bovengang is de vrouwenzaal. Ze zijn er, de zuster gaat nog steeds voor. Daar rijen zich de witte, smalle ledikanten reeds voor Ria uit. Ze hoeft niet te zoeken, op een na het laatste bed bij het raam . . . 't Is of Ria's voeten vleugels krijgen: „Moeder!” jubelt ze verrukt.

„Kind, Ria, jij? Wat een verrassing!”

Een vrouw van even in de veertig richt zich overeind in bed. Ze steekt haar handen warm en liefdevol uit naar het jonge meisje: „Wat een verrassing, zeg!” stamelt ze nogeens.

„Ik kom wat voor u brengen, moeder, kijk maar,” zegt Ria gelukkig, terwijl ze de fles melk en de eitjes op moeders bed legt: „In dit zakje zitten drie eieren, fijn hè? Heeft vader voor u gekocht; bent u nu niet blij, moeder?”

„Of moeder blij is, kind! Maar wat zal vader daar een moeite voor gedaan hebben. Zul je hem zeggen dat ik er heel, heel dankbaar voor ben? Heeft vader er lang voor moeten lopen?”

Ria haalt haar schouders op. Ze weet wel hoelang, maar ze mag van vader daarover niet praten. Moeder hoeft niet te weten, dat vader daar een hele dag voor op stap is geweest, erf op erf af heeft gelopen, tot hij tenslotte doodmoe en half verhongerd thuiskwam met z'n buit. De boeren waren niet scheutig en het briefje van de dokter hielp ook niet meer. Vader had bitter gezegd: „Als 't niet voor moeder was, deed ik het nooit weer!”

Zulke dingen vertelt men niet aan een zieke, dat begreep Ria ook wel. Daar bracht je wat zo'n bedeltocht opgeleverd had en van de vernerdingen repte je niet!

Ria, vroeg wijs meisje, tracht moeder dan ook handig van dit onderwerp af te brengen. „Weet u,” vertelt ze met glunderende ogen, „weet u dat Jantje de bof heeft? Hij heeft zulke dikke wangen en 't is zo'n grappig gezicht, maar hij is er helemaal niet ziek van!”

„Die Janneman,” lacht moeder. „Zullen jullie hem goed warm houden? Doe hem maar een warme sjaal om, hoor! We moeten altijd oppassen voor kouvatten, met zoiets. Hebben jullie al uit de gaarkeuken gegeten, smaakt het nogal?”

„Best lekker,” zegt Ria. Maar ze vertelt niet dat ze altijd veel te weinig hebben en dat de aardappels in de kelder haast op zijn. Moeder hoeft niet te piekeren, ze zal het later zelf wel zien!

Ria, bang dat moeder nog meer lastige vragen zal gaan doen, staat haastig op. Ze mocht maar even van de zuster, ze moet trouwens weer gauw terug zijn ook, wie zal anders thuis de boel schoonmaken? Ze neemt verlegen afscheid, graag had ze moeder een zoen gegeven, maar al die andere vrouwen kijken zo, ze durft niet. . . . Bij de deur draait ze zich nog even om, zwaait ten afscheid en dan is ze opeens verdwenen.

Zuster van Marion heeft alles stilletjes gadegeslagen. Nu zal ze de fles melk en de eitjes weghalen, ze gaat dan ook naar patiënt de Raaf. „Wel mevrouw de Raaf, dat was onverwachts bezoek, hè? Wat heeft dat opgeleverd?”

„Melk en eieren, zuster.”

„Net wat u nodig heeft, of ze thuis ook om u denken. Dat zullen we nu es lekker voor u klaar laten maken, hè?”

„Alstublieft zuster, maar als ik denk”

„U moet niet teveel denken, mevrouw de Raaf. Goede voeding moet u sterk maken en hoe het er komt, doet er ten slotte minder toe.” Deze vrouw moet geopereerd worden; als ze wat sterker was, zou het misschien al gebeurd zijn, nu heeft de dokter het nog wat uitgesteld. Vroeger accepteerde men in het ziekenhuis geen eten van de familie, nu moet men wel. De zieken moeten geholpen worden en hetgeen het ziekenhuis toegewezen krijgt is lang niet toereikend. Menige zieke heeft een zware dobber na de behandeling en mevrouw de Raaf zal daar zeker geen uitzondering op maken. Het ziet er voor de komende maanden donker uit! Dit alles overweegt zuster Van Marion. Hoe zal deze moeder straks in haar gezin terugkeren? Zal ze de nodige kracht opgedaan hebben, als de bronnen ontbreken? „God weet het,” mompelt ze zacht. Onbewust heeft ze de bron genoemd waar mevrouw De Raaf gewend is uit te putten. De enige bron waarvan de kracht dan ook nimmermeer wijkt

De dagen gaan, ze rijen zich tot weken. Donkere, sombere, trieste weken. Ze brengen het lang-gevreesde, lang verwachte mee. Er is geen vuur, geen licht, angst loert op de hoeken van de straten en de ontbering en ellende staan op menig gezicht te lezen. Honger, roepen de groten. Honger, zeggen en stamelen ook de kleintjes

Kerstfeest nadert. Zal er van kerstvrede sprake zijn, nu er zoveel onvrede is op deze wereld? Nu de mensen elkaar het allernodigste onthouden? De gebeden klimmen al dringender op tot Gods troon. Zij die nooit bidden geleerd hebben, bidden nú! En die gewend waren te bidden, zwijgen verward. Is de hemel van koper, dat er geen antwoord komt? Kerstfeest nadert. Over enkele dagen zal het daar zijn! Ook nu zal God de mensen laten verkondigen: Dat Hij alzo lief de wereld gehad heeft, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder die in Hem gelooft, niet verloren ga in der eeuwigheid! — —

Zuster Van Marion's gedachten zijn ook gericht op het kerstfeest en daarmee in verband denkt ze aan verschillende dingen. Daar zijn de zieken op de zaal die haar zorg en toewijding genieten. Mevrouw de Raaf is geopereerd, ze ligt te wachten op toestemming om naar huis te mogen. Vanmorgen nog heeft zuster Van Marion een onderhoud gehad met de dokter.

„Buiten gevaar!” heeft deze gezegd, „maar nog zo ontzettend zwak. Ze zou wel naar huis mogen, als je wist dat ze daar het nodige kreeg.” Zuster Van Marion heeft voor haar gestreden. „Hebben wij het hier?” heeft ze dringend gevraagd. O, ze wil vechten voor die vrouw, die moeder, die zo hevig naar huis verlangt. Ze kan die zachte, vragende ogen niet meer zien, zonder dat gedaan te hebben. De dokter is schouderophalend verder gelopen. Hij weet dat ze gelijk heeft, want ook het ziekenhuis is niet langer bevoorrecht. Hij zal een definitief antwoord moeten geven. Die vrouw wou graag met de kerstdagen thuis zijn. Hij kan dat billijken en toch stelt hij de beslissing nog even uit. Als zuster Van Marion op zaal 18 komt, ontwijkt ze moedwillig het op een na laatste bed. Daar zal immers weer datzelfde vragen zijn en ze heeft nog geen antwoord.

Kan een mens van verlangen verteren? Haar schijnt het soms zo, die grote ogen in dat mat-bleke, tere gezicht gloeien vaak van een inwendig vuur. Daar heeft zuster Van Marion eerbied voor, ze houdt van die vrouw, ze moet een sterk zieleleven hebben. Ze doet haar ook telkens zo innig aan haar eigen moeder denken.

Zelf kan ze met de kerstdagen vrij krijgen. In geen jaren heeft ze die dagen voor zichzelf opgeëist. Och, als je geen thuis meer hebt, heeft vrijheid zo weinig doel. Anderen verlangen naar de intimiteit van het ouderlijk huis. Ze kan dat begrijpen, laat hen rustig voorkeur, ruilt zelfs dikwijls eigen vrije dagen met anderen om. Waar moet zij heen met de feestdagen? Haar familieleden wonen verspreid in het land en zijn trouwens vanwege de spoorwegstaking niet te bereiken. Het trekt ook niet, moeder vindt ze immers nergens meer Dikwijls is er op zulke dagen weemoed in haar hart, is ze blij dat de gewone dagen hun loop weer nemen. Nu is er echter iets veranderd. Haar jongste broer Gerard heeft zich in de stad gevestigd. Z'n schoonvader had er een fabriek en Gerard is z'n compagnon geworden. Zij vervaardigen een oorlogsartikel, dat er geweldig goed in wil. Het gaat de jonge fabrikant goed, dat is aan alles te merken!

„Dit jaar kom je natuurlijk kerstfeest vieren, Lo!” heeft hij aangedrongen. „Je neemt veel te weinig vrij, je zult het goed bij ons hebben!” Ze heeft eens geglimlacht en hem een tikje tegen z'n wang gegeven, zoals oudere zusters dat vaak doen tegen jongere broers. Gerard was

weggegaan, hij had immers haar halve belofte reeds, hij zou wel zorgen dat ze kwam! Jawel, ook daaraan denkt Louise van Marion. Twee dagen buiten haar werk zijn, dat doet ze niet, één dag is al mooi genoeg. Dan kan ze 's morgens naar de kerk gaan en de rest van de dag bij Gerard en z'n vrouw in hun moderne etage doorbrengen.

Je zult het goed bij ons hebben, beloofde Gerard. Ze haalt de schouders op over dit gezegde. Wat is goed? Wat verstaat Gerard daaronder? Ze ziet hem voor zich zoals hij geworden is de laatste jaren: een tikje arrogant en zeer zelfbewust, echt iemand die weet dat hij slagen zal in het leven, slagen met, ondanks alles.

Hij was altijd een leuke, vlotte jongen, ze heeft veel van hemgehouden, zij, z'n oudste zuster. Gek, dat ze altijd wanneer ze aan hem denkt, hem liever ziet zoals hij vroeger was. Hoe zou dat toch komen? Ze heeft daar nooit diep over nagedacht. Veel is ze nog niet bij hem op bezoek geweest, na achten mag men immers niet op straat en 's middags is haar schoonzuster zelden thuis. Maar nu, nouja, op zijn aandringen zal ze een van de kerstdagen hun gast zijn. Straks zal ze dit proberen te regelen, dat zal ze zeker klaar krijgen!

Werktuigelijk, toch nauwkeurig doet ze zwijgzaam haar werk. Soms knikt ze vriendelijk naar een patiënt, die ze bezig is te helpen. Ze moet temperatuur en pols opnemen. Hoe zeker legt ze haar vingers tegen de slagader aan, haar lippen tellen

„Zuster Van Marion, of u even bij de dokter komen wilt?”

„Zeker,” knikt ze toestemmend. Ze helpt rustig de patiënt af, waaraan ze bezig is. Als ze op de gang komt, komt dokter Van Hoogstraten haar al tegemoet.

„Ik wou u nog even spreken over mevrouw de Raaf, waar we het al eerder over gehad hebben, zuster Van Marion.”

„Ja dokter.”

„'k Heb er nog eens over nagedacht, ze kan daags voor kerstfeest wel naar huis. 'k Ben nog wel niet in alle opzichten tevreden, maar er valt voor ons hier weinig meer voor haar te doen.”

„Dat dacht ik ook, dokter, ik zal het haar dadelijk vertellen.”

Beiden lopen nog een paar stappen gelijk op, dan begeeft de dokter zich naar de garderobe en zuster Van Marion naar zaal 18. Licht loopt ze op mevrouw de Raaf toe:

„Goed nieuws voor u,” zegt ze vrolijk. „Daags voor kerstmis mag u naar huis, fijn hè?”

Sprakeloos grijpt de zieke haar hand, haar ogen stralen: „Mag ik heus, zuster?” fluistert ze ontroerd.

Dan moet ze nogmaals de woorden bevestigen.

Nu komt mevrouw de Raaf pas los: „O, met kerstfeest thuis, wat heerlijk,” zegt ze gelukkig. „’k Had het zo gehoopt, ’k heb er zelfs om gebeden Wat zullen m’n man en kinderen blij zijn! U komt toch weles even naar me kijken, met de kerstdagen? Of hebt u geen vrij misschien?”

„Deze keer waarschijnlijk één dag. Ja, m’n broer heeft me uitgenodigd, ziet u, die woont hier ook in de stad.”

„Een kort bezoekje kan u er toch wel afnemen, hè zuster, ik reken op u hoor!” voegt ze er ondeugend aan toe. Zuster Van Marion heeft al heel wat uitnodigingen van patiënten gehad in de loop der jaren. Zelden geeft ze er echter gevolg aan, het is allemaal zo hartelijk gemeend, maar men vergeet zo spoedig. Een patiënt vergeet de zuster en de zuster vergeet de patiënt. Er zijn immers zoveel en telkens weer andere gezichten

Ze begrijpt zichzelf dan ook niet, komt het door de gelijkenis met moeder? Deze vrouw boeit haar. Wonderlijke speling van de natuur, nooit ontmoette ze iemand die haar zo evenaarde. Verward en zonder antwoord te geven loopt ze verder, neemt haar werk weer op. Ze weet dat ze zelf naar deze vrouw verlangen zal, dat ze haar graag nog eens zal willen ontmoeten. Ze moppert op zichzelf, noemt zich een malle idioot, die de zaak niet nuchter bekijkt, maar ondertussen gaan haar ogen alweer naar het op één na laatste bed

Daar ligt een gelukkige vrouw, de gevouwen handen boven op het dek. Heeft ze nu reeds gedankt voor gebedsverhoring? Louise van Marion heeft veel meegemaakt tijdens haar jarenlange verpleegstersloopbaan, toch kan ze zich niet herinneren ooit zo ontroerd en bewogen geweest te zijn als nu. Die gevouwen handen spreken . . . Al zou ze ’t willen, neen . . . die vrouw kan ze niet vergeten.

Het is nog vroeg in de morgen als zuster Van Marion op kerstdag wakker wordt. Ze hoeft zich niet te haasten, want ze heeft geen dienst.

Toch, lang op bed liggen kan ze niet, al spoedig staat ze op en begint zich te kleden.

„Nu is 't kerstfeest,” prevelt ze zacht. Ze zet zich neer voor een korte meditatie, wat bestaat uit het lezen van enkele bijbelteksten en het doen van haar morgengebed. Dan gaat ze ontbijten en daarna op haar gemak naar de kerk wandelen. Hè, toch wel een prettig gevoel zo niets om handen te hebben, alleen maar voor jezelf te hoeven zorgen zo'n dag. Met zekere voldoening constateert ze dit. Toch heeft ze zelfs vandaag haar costuum niet afgelegd. Ze is en blijft zuster Van Marion, ook op een dag als deze. Peinzend toeft ze een wijle voor één der ramen van de zusterzaal. Het blijft lang stil buiten. Geen feestelijk kloggelui zal de geboorte van het Christuskind inluiden. Klokkens bezitten de steden immers allang niet meer, die behoren tot het weggeroofde goed.

Toch beginnen om even half tien de mensen te lopen. 't Zal vol worden in de kerk. Zulke dagen is er altijd meer belangstelling, alsof God alleen op feestdagen gediend wil worden. Maar Louise wil niet scherp zijn, mogelijk ontvangt de gelegenheidsbezoeker evenveel of meer zegen dan zij. God weet het! Als ze het kerkgebouw binnenkomt is het er al aardig vol. Het orgel speelt kerstmelodietjes, het ontroert haar wonderlijk. Al te lang heeft zij zich toch zulk een dag ontzegd, want o, wat doet het goed nu vol overgave mee te kunnen zingen. Daar is reeds de predikant op de kansel . . . O, dat schone, diepwarme gebed, waarin hij de noden legt van de ganse gemeente, het volk, ja, de hele wereld. Waarin hij bidt voor regering en koningin, nergens toch, wordt zo openlijk de liefde voor land en volk beleden als in de kerk. De belijdende kerk, die aldoor blijft protesteren tegen onrecht en onderdrukking, vervolging en terreur, die bidt voor uitkomst uit de diepe nood! . . .

De prediking is gericht op enkele woorden uit het kerstevangelie: „Want zie ik verkondig u grote blijdschap.” Kan dat nu begrepen worden, kunnen deze woorden weerklink vinden? De predikant laat goed de tegenstelling voelen tussen deze heerlijke woorden en de tijd waarin ze nu gezegd zijn. En toch is het een blijdschap voor alle eeuwen, gewaagd, maar waar. Wie eenmaal begrepen heeft wat kerstfeest betekent, zal altijd deel hebben aan die grote blijdschap.

Gods liefde wordt nergens zo openbaar, zo zichtbaar, als bij de geboorte van Zijn Zoon in de stal van Bethlehem. Zingen daarvan moet men tenslotte, zingen in de gezangen die de dienst onderbreken, zingen in het machtige Ere zij God, dat door de organist als naspel gespeeld wordt en jubelend bewogen de kerkruimte doortrilt.

Het is feest in mij, denkt Louise dankbaar, kerstfeest, om de geboorte van Jezus, mijn Heiland! In deze heerlijke stemming gaat ze naar het huis van haar broer. Zouden zij nog gekerkt hebben? Ze heeft niet op hen gelet, want ze hadden daarover geen enkele afspraak gemaakt.

Och dat vrouwtje van Gerard, Louise kan weinig hoogte van haar krijgen. Ze is voorkomend en vriendelijk, maar of er veel diepte in zit? Ze betwijfelt het, gemerkt heeft ze het nog nimmer.

Nog voor ze gebeld heeft, wordt de deur al geopend. Men heeft haar blijkbaar aan zien komen. De begroeting is allerhartelijkst. Nel, Gerards vrouw, in een waarschijnlijk nieuw japonnetje, ziet er aardig uit. Ze doet overdreven druk, zoekt aan de overvolle kapstok plaats voor Louise's mantel. Met bevreemding kijkt Louise naar al die kleren, zouden er meer genodigden zijn? Daar heeft Gerard niets van gezegd. Stemmenegons uit de kamer doet haar het ergste vermoeden. Louise's animo voor deze dag zinkt plotseling weg, ze voelt teleurstelling. Ze draait bij de spiegel, met het kappen van haar haar, vervuld van zekere tegenzin.

Daar is bij het binnenkomen al dadelijk het voorstellen aan die voor haar volkomen vreemde mensen, twee echtparen nog wel liefst. En zij heeft gehoopt een intieme dag bij familie te zullen hebben, iets zoals het vroeger bij moeder thuis was. Ze voelt grote lust weer heen te gaan.

Maar Gerard legt dadelijk beslag op haar, 't is of hij haar teleurstelling merkt. Hij brengt haar naar een crapaud die dicht bij de haard staat: „'k Hoop dat je het niet vervelend vindt, Louise,” zegt hij gedempt, „maarre, Nel vond dat we er niet buiten konden.”

„Natuurlijk Nel weer,” denkt Louise wrevelig. Wanneer tonen mannen nu eens een eigen wil? Ze zegt echter niets dan enkele oppervlakkige beleefdheidswoorden. Ze is hier nu eenmaal, maar als ze het geweten had was ze stellig niet gekomen.

De heren gaan al spoedig de kamer uit; ergens goed verborgen staat een radiotoestel, dat hun de kerstboodschap vanuit Londen zal brengen. Het gaat alles zeer geheimzinnig, want ook de electriciteit is klandestien in huis gebracht. Niemand mag dit weten, want het kan je je leven kosten! De vier vrouwen blijven een beetje geagiteerd achter in de goed-verwarmde kamer.

Nellie serveert koffie met koekjes. Hoe ze aan de melk en al dat lekkers komt is ieder een raadsel. Men geniet en vraagt niet. Ook de heren maken er dankbaar gebruik van als ze terugkomen. Ze zijn koud geworden ginds waar het niet verwarmd was, maar ze hebben het nieuws gehoord!

Er ontwikkelt zich een geanimeerd gesprek over politiek. Duitsland is namelijk een nieuw offensief begonnen in België. Ze drijven de geallieerden terug en vorderen snel, hebben ogenschijnlijk weer veel succes. Hoe zit dat nu? Zullen de geallieerden hen dan nooit de baas worden? Er spreekt ongeduld uit hun woorden, maar tenslotte wint toch het optimisme het weer. Duitsland gaat eronder, dat is zeker. Wie weet welke krijgslist er weer achter deze manoeuvre zit. Misschien laten de geallieerden hen wel met opzet zo snel vooruit komen; om ze straks des te harder terug te kunnen slaan! En dan zijn er verhalen over razzia's, men moet voor een goede schuilplaats zorgen, want de Duitsers zijn van plan op grote schaal de mannen weg te voeren. Krasse staaltjes weet men daarvan te vertellen. De drie jonge mannen zullen voor geen geld zich nu buiten de stad wagen, zulk een vermetelheid kan fataal zijn! En men klaagt over voedselschaarste, verkoopt cynische grapjes over de uitgebreide bonnenlijst, die slechts iedere week bestaat uit het verstrekken van één brood en zegge één kilo aardappelen

Louise praat soms een enkel woordje mee, maar meestal luistert ze stil toe. Het blijde, bevrijdende gevoel van vanmorgen is ze kwijt. Ze raakt geheel onder depressie van de woorden die ze hoort. 't Lijkt of al het donkere van de wereld op haar afkomt. Is ze dan aldoor blind geweest, heeft ze nooit eerder gemerkt hoe somber alles was, hoe huiveringwekkend donker? Er is walging in haar, die haar alle gevoel ontnemt

Gelaten schikt ze zich later om de welvoorzienere dis, er is nog van alles!

Hoe kan dat toch? Deed men zostraks niet de gruwelijkste hongerverhalen? Al droeвер en stiller wordt het in Louise's hart. Ze begrijpt de mensen niet. Is dit nu de macht van de demon? Van het geld? Gerard verdient immers zo goed met z'n oorlogsartikel? Wie veel geld heeft, kan veel doen, goed en kwaad. Ze kijkt Gerard en Nel er eens op aan. Nel is op en top gastvrouw. Ze is trots op haar welvoorzienige dis. De trots maakt haar tong los, ze begint Gerard de lof toe te zwaaien die hij in haar ogen verdient. Hij is zo'n handige zakenman, komt veel onder de mensen en het spreekwoord van de vliegende vogel gaat ook hier op. Ja, Nel steekt het niet onder stoelen en banken, zij zullen deze winter geen gebrek hebben, daar hebben zij wel voor gezorgd. Ze beklaagt de mensen, die van de gaarkeuken moeten eten, zelf trekt ze er vies haar neus voor op, ze hoopt het nooit te zien zelfs. Gerard doet jongensachtig verlegen, hij wou dat Nel de tact had om te zwijgen. Merkt ze dan helemaal niet, dat ze hun gasten irriteert? Wie kan nu zonder jaloezie over zoveel eten horen praten? Hij tracht haar met z'n ogen te waarschuwen, maar ze vangt dit keer helaas z'n blik niet op. Luchtig blijft ze doorbabbelen, onderwijl steeds attent en voorkomend voor haar gasten zorgend.

Dan opeens, als ze uitgepraat schijnt, valt er stilte. Een vreemde benauwde stilte, men kucht en weet het juiste woord niet te vinden. 't Is dat moment dat Nel tot nadenken brengt. Heeft ze haar mond voorbijgepraat, nu goed, dat was niet handig. Maar ook nu redt ze de situatie, bliksemsnel gaan haar hersens en spoedig heeft ze het gesprek in andere banen geleid. Het onaangename gepoch is zo gauw vergeten. Bij Louise zijn haar woorden echter blijven haken. Ze eet weinig, geen wonder, ze is teveel vrouw uit de praktijk van het leven om dit dadelijk te kunnen vergeten. Ze ziet opeens mevrouw de Raaf voor zich, zoals zij het ziekenhuis verlaten heeft; een doodzwakke vrouw, moeder van vier kinderen En nog hoort ze de woorden van de dokter, die goede voeding als noodzakelijkheid voorschreef. Daar was resultaat van te verwachten!

Goede voeding, was 't niet belachelijk? Voor zo'n zwakke vrouw kon immers niet eens meer extra voeding aangevraagd worden. Nee, nu smaakt het eten Louise niet meer. De hele verdere middag laat dit alles haar niet meer los!

Het gezelschap zit te kaarten. Zij heeft zich teruggetrokken met een boek. Ze verontschuldigt zich met te zeggen dat ze doorgaans zo weinig tijd voor lezen heeft. Maar ze ziet niet veel meer dan letters op 't papier, ze kan haar aandacht niet concentreren. Die twee vrouwen ook, waarom moeten dat zulke grote contrasten zijn en waarom wordt zij gedwongen zich met hen bezig te houden? Als 't licht aan gaat, staat ze op, ze wil weg, waarheen weet ze niet. Ze mompelt iets over patiënten die haar nodig hebben. Dat is aannemelijk en kan worden geloofd.

„U bent toch zo'n echte geboren verpleegster, zuster Van Marion,” merkt een van de dames vleiend op.

„Dan heb ik wel het juiste beroep gekozen, vindt u niet?” antwoordt Louise gevat.

„Inderdaad zuster, als ik nogeens ziek word, zou ik graag door u verpleegd willen worden,” zegt een der heren buigend bij het afscheid. Het is als een grapje bedoeld en als zodanig accepteert Louise het maar. Gerard heeft vergunning haar thuis te mogen brengen, 't is 's avonds zo vreselijk donker buiten nu er nergens licht brandt. Dat moet voor een vrouw alleen erg onprettig zijn.

Ze probeert hem terug te dwingen, maar vastbesloten stapt Gerard mee. Zwijgend gaan ze naast elkaar voort, tot Louise een andere richting kiest.

„Weet je wel zus, dat je zo niet in 't ziekenhuis terecht komt?” zegt Gerard.

„Zeker broer, ik zei je zoëven immers al iets over een patiënt waar ik nog even langs wou. Ga jij nu maar naar huis Gerard, ik vind het heus wel, 't is niet de eerste keer, dat ik alleen in 't donker op straat ga.”

„Dat begrijp ik heel goed en toch blijf ik bij je,” antwoordt Gerard bijna stug. „Als jij naar die patiënt moet, nou, dan wacht ik buiten tot je terugkomt.”

Hij heeft een gevoel of hij iets goed te maken heeft tegenover haar. Hij heeft haar zo stil gevonden vandaag, er wringt ergens iets, hij gist in zichzelf naar de reden. Misschien kunnen ze 't nog even uitpraten, dan is 't maar weer uit de wereld, dan is alles weer goed.

Louise voelt ook dat ze iets zeggen moet. Die lange slungel van een

kerel naast haar, heeft toch nog wel wat van de jongen in zich, die ze vroeger zo graag mocht. Zien kan ze hem nu niet, alleen maar horen, z'n voeten stappen gelijk met haar op. Ze moet deze gelegenheid benutten en wat is gemakkelijker dan je gevoelens uiten in het donker? Haar hart bonst en haar stem trilt wanneer ze begint:

„Weet jij nu wel, dat het vandaag kerstfeest is, Gerard? Jullie hebben wel je best gedaan, om het me zo aangenaam mogelijk te maken, maar ik heb zoveel gemist bij jullie. Jongen, je hebt niet eens het kerstevangelie voorgelezen vanmiddag. Ben je nu al vergeten hoe het vroeger thuis was op zulke dagen? Wat zou moeder daar een verdriet van hebben als ze nog geleefd had. Ik wil het je zeggen, voordat je weg bent; je moet je eigen leven leven. Jij staat onder invloed van Nel, laat het anders worden, laat zij onder jouw leiding komen. Jij weet hoe het hoort, jij hebt het thuis geleerd!”

Allengs rustiger is haar stem geworden onder het praten. Ze vertelt hem van moeder; wat kon zij feestdagen tot een echt feest voor hen maken. Herinnert hij zich daar dan niks van? O, zij vergeet het nooit, haar hele leven niet. En nu heeft ze het ook over de vrouw, die ze een een ogenblik bezoeken wil, die zo sterke gelijkenis toonde met moeder, dat het haar gewoon verbijsterde. Als hij niet weg wil gaan nu, moet hij maar mee naar binnen, daar is tenslotte geen bezwaar tegen en dan kan hij zelf zien

Gerard gaat niet weg, hardnekkig blijft hij naast haar voortstappen. Hij voelt dat er in Louise's woorden veel waarheid zit. Hoe dom is hij geweest te denken dat hij veel te geven had, z'n zuster zegt hem dat ze zoveel gemist heeft. Dat had hij nooit kunnen dromen! Och ja, hij herinnert zich ook het ouderlijk huis, maar eh, z'n ouders waren toch oude mensen! Hij was jong, de jeugd stelt andere eisen. In kortzichtige ijdelheid heeft hij zo geredeneerd, vergetend dat kerstfeest zonder Christus geen kerstfeest is! Een dineetje en wat kerstversieringen geeft geen innerlijke vervulling, dat kon hij toch weten! Louise's woorden hebben z'n ogen geopend, maar antwoord geeft hij nog niet. . . . Eindelijk hebben ze hun doel bereikt, na wat zoeken en bijlichten met een zaklantaarn is het huisnummer gevonden. Hier woont de familie de Raaf. Op de stoep horen ze reeds de kinderen zingen, het klinkt zo lief en eenvoudig, dat Louise aarzelt met bellen en even luistert

O Kindeke klein, o Kindeke teer,
Uit hoge hemel daalt Hij neer,
Verlaat Uws Vaders heerlijk huis,
Wordt arm en hulp'loos, draagt een kruis.
O Kindeke klein, o kindeke teer.

Dadelijk houdt het zingen op als de bel overgaat. Vlugge kindervoetjes komen naar de deur, die nu geopend wordt.

„Dag meiske, ik ben de zuster uit het ziekenhuis. Mag ik even bij moeder kijken?”

Zonder antwoord rent het kind terug met de boodschap en dan verschijnt mijnheer de Raaf met een kaars in z'n hand op de drempel. „Dat is nu es aardig! Kom binnen zuster, m'n vrouw heeft het vandaag al een paar maal over u gehad, wat zal ze dat fijn vinden dat u nog even langs komt”

Er worden over en weer handen gedrukt en spoedig zit zuster Van Marion naast de divan, waar haar patiënt op ligt. De kamer is schaars verlicht, want er brandt slechts één kaars, die nu weer op tafel staat. Daar rond zitten de vier kinderen, die zo straks gezongen hebben. Hun ogen twinkelen in het kaarslicht, toch kijken ze nu vol ontzag naar die grote zuster en die vreemde mijnheer die zoëven binnen kwamen. Ze luisteren naar wat moeder vertelt

„Het was toch zo'n feest, zuster, gister, toen ik thuis kwam! O, we waren allemaal zo blij! De kinderen hebben de kamer versierd met geknipte slingers, leuk hè! We hebben van 't jaar niets, maar we voelen ons zo blij, zo gelukkig vandaag! Ze zijn allemaal zo lief voor me, Ria heeft daarstraks een prachtig verhaal verteld en de kinderen hebben zo mooi gezongen. O zuster, als ik dat toch had moeten missen, wat zou ik dat verdrietig gevonden hebben.”

„Ik kan 't begrijpen, mevrouw de Raaf.”

„Ja zuster, ik weet wel dat dat het Kerstfeest niet uitmaakt, ik zou zonde doen, als ik het grote geschenk van deze dag niet zag. De komst van onze Heiland op aarde, dat is het belangrijkste, daar kunnen we God nooit genoeg voor danken! U gelooft toch ook, hè zuster?”

„Ja mevrouw de Raaf, ik geloof ook. Misschien komt het juist daar-

door, dat ik u nog eens zien wou vandaag. U was zo flink tijdens uw ziekte, ik heb u nooit horen mopperen.”

„Geen eigen kracht hoor, . . . alles dank ik Hem!” Mevrouw de Raaf wijst omhoog: „Als je elke dag met Hem begint, . . . Hij geeft wonderbare kracht, zuster.”

Louise knikt. Met deze vrouw heeft ze zielecontact, hier hoeft niet veel gezegd te worden. Wat is het goed naar deze moeder te kijken, haar ogen zijn wijs en berustend. Hier wordt gedragen door geloof en niet weinig, daar hoeft men maar even voor rond te zien. Alles toont sporen van ontbering en tekorten, hier passen weinig woorden.

„Zingen jullie eens voor de zuster en mijnheer, toe,” zegt moeder. De kinderen lachen verlegen. „Wat dan? U moet ’t maar zeggen, moeder,” vindt Ria.

„Komt allen tezamen” dan, dat vind ik zo mooi,” prijst moeder.

Ria zet in, vol overgave zingen de kleintjes mee, stil starend in de kaarsvlam en af en toe heimelijk spiekend naar de zuster. Wat kan er toch veel van het ouderlijk thuis uitgaan, denkt Louise, zou Gerard dat nu ook zo voelen?

Met gesloten ogen luistert mevrouw de Raaf, ze is wel moe van deze eerste dag, ontzettend moe, maar ze voelt zich zo gelukkig! Moet ze dat geluk dan niet proeven, ledigen tot op de bodem. Straks zullen andere dagen komen, donkere, zorgenvolle dagen, ze weet het. Maar dan zal de herinnering aan deze eerste sobere kerstdag haar sterken, daar zal ze op kunnen teren, wie weet hoe lang! . . .

Zuster Van Marion en haar broer zijn opgestaan. Ze nemen afscheid met de beste wensen en bijgelicht door mijnheer de Raaf hebben zij spoedig de buitendeur weer achter zich. Nu kan Gerard niet langer zwijgen, dadelijk barst hij los: „Wat een vrouw, Louise, wat een zeldzame vrouw,” zegt hij bewogen. „Een geloof om jaloers op te zijn en zo dankbaar . . . en dan in zo’n ellende! Zou je . . . zou je denken dat ik daar morgen wat kan laten brengen?”

„Natuurlijk Gerard, dat moet je doen,” zegt Louise blij, „’t is daar goed besteed. Die vrouw is rijk in al haar armoe, zij bezit de grote blijdschap waar de dominee het vanmorgen over had! . . . Zie ik verkondig u grote blijdschap,” prevelt ze zacht voor zich heen. Zo is ze eindelijk teruggekomen op het gegeven van vandaag. Het bezoek

bij Gerard is zo goed als vergeten en toch is het niet voor niets geweest.

Als ze voor het ziekenhuis staat, nemen ze met een handdruk afscheid. Even nog houdt ze hem terug: „Er komt morgen nog een kerstdag, Gerard,” zegt ze bemoedigend, „je kunt nog goedmaken wat je vandaag verzuimde”

„Ja Louise, ik zal 't niet vergeten,” zegt Gerard zacht, „ik dank je!” Dan haast hij zich weg in de avondstilte, waar de duisternis hem onmiddellijk opslokt. Louise's lippen prevelen een kort gebed, een paar seconden Dan gaat ze met veerkrachtige tred de brede gang in, de hoge trappen op naar haar kamer. Zij heeft haar kerstfeest gehad en het was ondanks alles zeer goed. Nu gaat ze spoedig een van haar collega's aflossen, het werk wacht!

TOEN HET LICHT DOORBRAK

C. M. v. d. Berg-Akkerman

Het is druk op het atelier, nu de kerstdagen op komst zijn! Onafgebroken komen de orders binnen. De rij japonnen, die nog onder handen genomen moeten worden, groeit onrustbarend. Dat wordt vandaag of morgen overwerken, denkt Greta de Winter. Ze weet dat uit ervaring. Pas als de hoofdjuffrouw ziet, dat het werk vast en zeker niet klaar kan komen, neemt ze niets meer aan. En dat gebeurt niet gauw. Ze wijzen in de winkel niet graag goede klanten af, wat natuurlijk te begrijpen is! Men gaat zo licht naar een ander en 't atelier Schuurman weet z'n klanten te waarderen. Greta heeft urenlang gestaag gewerkt, ze is moe van het turen op het fijne werk. Ze behoort tot de geroutineerden van het personeel, met veel dienstjaren. Ze kent haar vak door en door. Ze is gewend de prachtigste japonnen op haar schoot te hebben.

Er was een tijd, dat ze die mooie kleren kon bewonderen, dat ze onder de bekoring kwam van een rijk, smaakvol toilet. Dat ze droomde van weelde en lichte glanzende feesten, waar de dames die deze kostbare kleren kochten zouden heengaan. In gedachten had ze soms die feesten meegemaakt, dan was er muziek in haar en blijheid, die haar onder het eentonige werk ophief uit het alledaagse. Zó intens had ze zich wel laten gaan op haar gevoel, dat ze plotseling ontuchtend tot de werkelijkheid terugkwam. De droom was weg en de illusie voorbij!

Gehaast en bijna beschaamd hing ze dan de avondjapon op de klerenhanger. Zichzelf verwijtend hoe ze zo kon zitten suffen onder haar werk. Ze was maar een onbelangrijk naaistertje, werkzaam in een rommelig atelier! Zij mocht de japonnen passend maken, er de laatste zorg aan besteden, maar geen glimpje kreeg ze te zien van de rijke dames, die hun met zorg uitgekozen toiletten aan haar toevertrouwden.

Voor hen bestond zij niet, was ze slechts een onmisbaar werktuig, een deel van de machine, waaraan ze maanden, ja zelfs al jaren voortjakterde, in dezelfde regelmaat.

Geen wonder dat de mooie dromen door de tijd vanzelf wegbleven. Dat het haar onverschillig liet, welk werk ze onder handen kreeg. Ze kwam zelden meer onder de bekoring van een en ander. Alleen de hoeveelheid kan haar nog beroeren. Nu ook, telkens als de deur open gaat, kijkt ze nerveus op. Alweer meer werk, denkt ze zuchtend, er schijnt weer geen eind aan te komen. Ze hoort het geklik van de haak tegen de stalen roe, waarop het kledingstuk gehangen wordt. Ze kucht kriebelig en geïrriteerd, zucht even heel diep. Ze is zo ontzettend moe vandaag Ze zou zo de boel wel neer willen smijten! Als zij nu ook eens iets had, waarop ze zich kon verheugen 't Zou een streep zonlicht zijn, in de egale sleur van de dagen. Zelfs de gedachten aan de komende kerstdagen beroeren haar niet. De vreugde en diepe betekenis van het kerstfeest dringt helaas niet tot haar door. Ze denkt er alleen aan dat ze slapen wil, slapen tot ze uitgerust is, diep en dromeloos. Weg uit die drukke wereld. Ze hunkert naar rust rust!

De coupeuse komt haar gedachtengang storen: „Juffrouw de Winter, kijkt u eens even?”

„Jawel juffrouw Swart,” antwoordt ze beleefd, terwijl ze automatisch opstaat en de japon waaraan ze bezig is voorzichtig op haar stoel hangt.

Juffrouw Swart heeft een japon in haar handen, die ze Greta toont. „Als u straks klaar bent met het werk waaraan u nu bezig bent, moet u eerst deze japon onder handen nemen. Er is haast bij. Er moet veel aan veranderd worden, u kunt wel zien wat, alles is op maat afgespeld. Schouders inkorten en de taille smaller en de garnering moet ook vervangen worden, zo u ziet!” Greta knikt. Koel keurend bekijkt ze het kledingstuk. Zij vindt ook dat het zilvergalon mooier afsteekt tegen de matblauwe tint van het avondtoilet, dan de bonte corsage. De keuze verraadde de verfijnde smaak van de koopster. De coupeuse, zelf een soepel, slank en smaakvol gekleed meisje, heeft zich alweer omgedraaid. Haar optreden drukt zelfbewustheid uit, ze weet wat ze waard is. Ze behoort tot de mensen die beschikken over een grote dosis zelf-

verzekerdheid. Vandaar dat ze nu reeds een zo verantwoordelijke functie heeft. Ze doet haar werk met een rust, of niets haar uit haar evenwicht vermag te brengen.

Greta kijkt haar jaloers na. Dan neemt ze traag haar werk weer op. Och, zo'n japon, haastwerk Nu ja, die kwam wel klaar! Eigenlijk konden al die cocktail- en avondjaponnen haar gestolen worden. Ze was er beu van! Kon het zijn dat je ze ging haten? Oud rose, hemelsblauw, zwart pimpelpaars ba! Enfijn, ze moet voort of ze zin heeft of niet! Om haar roezemoezen en gichelen wat jonge meisjes. Het zijn afwerksters die het handwerk doen. Anderen laten evenals zij hun machines snorren!

O, wat is ze ontzettend moe. Als ze nu maar es even stil kon zitten, weg uit die ellendige herrie. Ze drukt haar klamme hand tegen haar hoofd, haar hoofd dat rusten wil.

„Wat scheelt eraan, juffrouw de Winter, u bent toch hoop ik niet ziek, wel?”

Daar is Swartje weer, met haar glimlachende vormelijke praatjes. Greta kijkt verward op: „ 't Is niets,” mompelt ze verlegen.

„Gelukkig, we kunnen nu geen uitvalsters hebben hoor, met die drukke dagen, ik schrok al,” zegt juffrouw de Swart.

„O ja, dat zal wel,” hoont Gree innerlijk, „dan zou mevrouw hoe heet ze haar avondjapon misschien niet krijgen!”

Idiote wereld, zijn ze een paar maal op een fuif geweest met dezelfde japon, moet er dadelijk weer een nieuwe komen, juist in het drukste seizoen soms. Altijd dat jachterige gedoe! Wrevelig trekt ze de stof onder de machine vandaan. Knap, de draad breekt. Moet ze weer inogen

Ze bukt zich, o, wat beeft haar hand. Ze kan de draad haast niet in de naald krijgen. Ze spitst vele malen de punt, knipt hem geërgerd af, probeert het nogeens. Het lukt, rrrt, de machine raast alweer voort. Ze moet werken, werken!

Als het eindelijk tijd is, staat ze half wezenloos op. Haar taak is voor vandaag geëindigd. Uitgelaten van vrolijkheid verlaten de jongere meisjes het atelier. Ze zoeken elkaars gezelschap, hebben altijd wat te praten en te lachen. Niemand is er, die op Greta wacht, niemand die zich om haar bekommert. Misschien haar eigen schuld, ze weet

het niet, verdiept er zich ook niet in. Ze trekt haar mantel aan en loopt de straat op

Nu naar huis, naar moeder. Moeder wordt oud, ze kan al het werk niet meer doen. Greta helpt haar vaak 's avonds, ze leven ook voor een groot deel van haar inkomen. Geen van haar broers en zusters bekommert zich daarom. Het gaat goed, waarom zouden ze. Ze verwijt hen niets, ze heeft alles aanvaard zoals het door de jaren heen geworden is

Thuis waar ze alleen met moeder overschoot en op 't atelier, waar jongere krachten de ouderen vervingen. Meisjes, waar zij zich niet gemakkelijk bij aanpassen kon, voor wie zij de juffrouw werd, waar ze tegen opzagen!

Jaren gingen daar overheen, ongemerkt. Totdat ze zich opeens bewust werd, wat er rond haar gebeurd was en zij haar vereenzaming ging voelen. Ze had dagen dat ze die gedachten eenvoudig niet verdragen kon. Dan kneep ze haar handen ineen van pijn en kwamen tranen in haar verdrietige ogen

Ze rept zich voort door de drukke stad. De Singel baadt in een zee van licht, rood, geel, groen en paars; de kleuren wemelen en vloeien vaak dooreen. Trams schuren bonkend over de rails, auto's zoeven onafgebroken voorbij. Het is op een der drukste uren van de dag, waarop aan het verkeer geen einde schijnt te komen. Op een kruispunt moet ze wachten in de lange file van het verkeer, dat opgehouden wordt totdat het rode licht in groen verandert. Dan mag ze oversteken en haar weg vervolgen. Ze passeert een bioscoop. Kerstmatinee, staat op het programma aangegeven. Ze moet dat nazeggen, dat woord uit twee zo gans tegenstrijdige begrippen. Kerstmatinee, net zoiets als kerstbals en kerstdiners! Ze glimlacht ironisch, terwijl ze denkt aan het programma dat daar zal worden afgedraaid. Ze is niet voor niets kind uit een grote stad. Ze ging wel meer naar een bioscoop, zag graag een goede film, maar voor kerstfeest hoefde je nu niet bepaald een voorstelling in de bioscoop mee te maken.

Ja en toch, . . . verwacht zij zoveel, heeft zij elders gevonden wat ze zocht? Ze ging altijd naar de kerk, jarenlang. Gewoontegetrouw gaat ze iedere zondag, maar ze heeft er niets aan. Ze komt er even onbewogen vandaan, als ze er heengaat. Zal natuurlijk wel aan haar liggen, vanzelf, alles ligt aan haar. Nu heeft ze zin de sleur te breken!

Tegen de draad in te gaan, alles overhoop te gooien. Alle conventie aan de kant en anders te gaan leven! Ze geraakt in een vreemdopwindende stemming, ze wil breken met de sleur, de vervelende, ellendige, miserabele sleur! Er moet iets met haar gebeuren, wat weet ze niet, kan ze niet onder woorden brengen, maar ze moet eruit!

En dan neemt ze een besluit. Jarenlang heeft ze met kerstfeest in de kerk gezeten, nu gaat ze naar die bioscoop, naar dat kerstmatinee! Ze lacht, vreemd en wanhopig, niet wetend waarheen ze moet met haar moe en vertwijfeld hart, bevangen door een vreemde dwang. 't Is maar goed dat ze dicht bij huis is. Ze loopt de trap op, zesendertig treden is die hoog. Ze weet dat precies, doordat ze vaak onbewust liep te tellen.

Moeder zit bij de schemerlamp, in de hoek van de kamer. Vriendelijk lichten haar ogen op, als de deur open gaat. „Dag Greta, ben je daar kind? Je bent laat, niet?” groet ze hartelijk.

„Best mogelijk. Ik liep een eindje om,” verklaart Gree. „'k Had behoefte aan wat buitenlucht. Hebt u koffie?”

„O ja, schenk maar in, de melk staat op het platte pijpje van de kachel.” Greta knikt. Ze vertelt iets van de enorme drukte op het atelier.

„'t Zal vandaag of morgen wel overwerken worden,” zegt ze stroef.

„Dat is jammer meid, de dagen zijn toch al vermoeiend genoeg voor jou en ik ben ook altijd zo blij als je thuiskomt. Zo'n hele dag alleen is toch al zo lang. Willen we gaan eten? 'k Heb de boterhammen zo goed als het ging vast gesneden, zie je?”

Gree antwoordt niet. Met tegenzin kijkt ze naar de bordjes, waar de scheefgesneden boterhammen op liggen. Moeder toont haar goede wil, maar ze kan het mes niet goed vasthouden met haar reumatische handen. Ze moest er liever afblijven. Maar hoe kan ze dat zeggen? Moeders handen alleen zijn een aanklacht en houden de kritiek binnen. Ze zijn pezig en verwrongen en liggen als dorre dingen in haar schoot. Alle arbeid die daarmee nog gedaan wordt, kost dubbele inspanning.

„Wat ben jij toch stil tegenwoordig, Gree,” merkt moeder terloops op.

„Vindt u?” meent Gree onverschillig.

„Ja en je ziet bleek ook! Scheelt er wat aan? Of . . . of ben je misschien wat overwerkt? Ik heb zorg om je, weet je dat wel?”

„Och wat, let liever niet op me,“ schokschoudert Gree wrevelig.
„Heus, iedereen heeft weleens wat!“

„Nou ja kind, dat weet ik wel, 't is geen nieuwsgierigheid, hoor.“

Gree maakt een moedeloos gebaar. Moeder schrikt ervan.

Wat heeft haar dochter? vraagt ze zich af. Ze leven zo dicht bij elkaar elke dag en ze heeft nooit iets gemerkt, alleen de laatste dagen Zou ze? Kijk ze daar nu toch eens zitten! Dat kind hééft iets, dat meisje is niet gelukkig! Wie weet hoe lang ze al ergens mee rondtobt. Ze is ook zo gesloten, zo onbereikbaar voor anderen. Hoe lang is het geleden dat ze haar eens hartelijk heeft horen lachen Ze lacht nooit meer, ze is niet meer blij, ze heeft geen vriendin, niemand dan haar oude moeder en getrouwde zusters en broers; en die zijn te vervuld van eigen gezinszorgen. Die letten niet op Gree, of? Zei Gerda onlangs nog niet dat ze Gree zo'n uitgedroogde tante begon te vinden? Ze had haar toen nog met klem verdedigd. Is het dan toch waar? Of heeft ze verdriet dat niemand weet. Zo vervult moeder plotseling de zorg om Gree, dat ze niet eens merkt dat ze zonder danken van tafel opstaat. Ze let weinig op de mummelende, zacht prevelende vrouw, die haar moeder is. Ze heeft haar altijd oud gevonden. Dag in dag uit bij elkaar en toch? Diep innerlijk twee eenzamen. Twee egocentrische naturen!

Ja, en dan gaat het de volgende dag, precies zoals Greta vermoed heeft. Ze moet overwerken. Na een korte rustpoze, waarin ze gelegenheid krijgt wat te eten en te drinken, zet ze haar werk weer voort. Ze luistert schamper naar het gemopper van de anderen. Ieder die zich rekenschap gegeven heeft van de drukte der laatste weken, had het kunnen begrijpen. Nu hoeven ze heus zo kwasi verontwaardigd niet te doen!

Wanneer ze ongeveer half acht het atelier achter zich sluit, moet ze van duizeligheid haar ogen dicht doen. Treiterend en vermoeiend zoemen de machines nog in haar oren na. Ze talmt voor een hel-verlichte winkel om haar evenwicht te herstellen. Niemand ziet aan haar dat ze inwendig een strijd voert. Zal ze nu vanavond naar de bioscoop gaan? Moeder wacht haar en wat zoekt ze daar toch? Wat verwacht ze van dat kerstmatinee?

'k Wil ook weleens wat anders, dan bij een oud mens zitten, denkt ze opstandig. Nooit ging ze graag ergens alleen heen, maar nu? Wat kan 't haar schelen, ze gaat! Plotseling heeft ze dat besluit genomen en dan loopt ze regelrecht op haar doel af. Ze heeft iets onverschillig brutaals over zich als ze voor het loket staat en het toegangskaartje koopt. Door de schemerige, bijna geheel donkere gangen laat ze zich de weg wijzen naar haar plaats. Daar zit ze nu, de voorstelling is nog niet begonnen. Er is muziek. Geregeld denken kan ze niet, onrustig jaagt haar hart en schichtig bespiedt ze de binnenkomende bezoekers, die langzamerhand geheel de zaal vullen.

Met een zucht van verlichting ziet ze eindelijk het scherm wijken. Het programma begint: journaal, wereldnieuws, sport en spel, politieke gebeurtenissen en natuurlijk een koddig tekenfilmpje Het trekt alles aan haar ogen voorbij! Dan komt het aangekondigde kerstprogramma.

Gree gaat er voor zitten, heeft ze nu zoveel verwachting?

Het scherm is weggevaagd, een kleurig goedverlicht toneel wordt zichtbaar. Er komt een artieste van achter de coulissen. Het publiek applaudisseert gul, zeker een bekende. Buigend dankt ze voor 't applaus. Gree kijkt nieuwsgierig toe, haar aandacht valt op de avondjapon. 't Is een donkerpaarse, een eenvoudig ding, geen dure, denkt ze. Zag je natuurlijk niet zo uit de zaal, daar moet je vakkennis voor hebben

Met gevoelvolle stem wordt een kerstnummertje voorgedragen. Dan volgen een paar liedjes, één van een soldaat en één van een doodongelukkig gezin 't Is zo'n week sentimenteel gedoe, het is alles gebaseerd op stemming. Een lamlendig gevoel overvalt Greta. Is ze daarvoor hier gekomen? Ze kan 't plotseling niet meer aanhoren. Zal ze gaan? Ze staat op en holt midden onder het volgende vers de zaal uit. Het refrein volgt haar na: „En buiten daar zongen de mensen hun lied: Vrede op aarde en heilige nacht”

Hè hè, nu staat ze weer op de singel, even triest en even moedeloos als te voren. Wat dacht ze daar te vinden? 't Is al laat, ziet ze op de verlichte stadstoren. Wat is ze moe. Is er dan niets dat haar op kan heffen uit die miserable depressie? Vroeger ze geeft tegenwoordig nergens meer om, ze kan er wel om huilen!

Doodongelukkig sliffert ze voort. De winkels verkopen nog, 't is zelfs druk op straat. Propvolle etalages, succesvol verlicht, nodigen tot kopen. Greta kijkt er nietziend langs Wat zij zoekt is niet te koop, nergens!

Die nacht wordt ze wakker met felle pijn. Het lijkt of haar lichaam inwendig uit elkaar gerukt wordt. Ze kreunt, perst het hoofd schreiend in het kussen. Ze wil moeder niet wakker maken, het zal wel overgaan, na een tijdje, denkt ze.

Maar het gaat niet over, integendeel, al heviger komen de krampen terug. Kreunend en jammerend gooit ze zich om en om, terwijl het zweet haar uitbreekt. Dan hoeft ze moeder niet meer te wekken, opeens staat ze bij haar. Het oude, grijze hoofd zorgelijk over haar dochter gebogen, lijdt ze de pijnen met haar mee.

„Wat kan ik voor je doen, Greta?” vraagt ze angstig.

„Ik weet het niet, ik weet het niet,” jammert Greta.

„Zal ik de dokter waarschuwen?”

„Nu? In de nacht? Als het moet . . . o, ik ga dood van de pijn! Ik houd het niet uit”

„Is het zo erg? Wil je wat drinken? Zal ik je kussen eens”

„O nee, laat me maar!” krijgt Gree schor. „Maar maar 't is over middernacht U kan toch niet Wie zal u helpen?”

„Maak je daarover geen zorgen kind, God is helper in de nood!” zegt moeder bewogen. Dan gaat ze wonderlijk kordaat handelen. Als ze lopen moet door de stad, zal God haar de kracht geven. Hier moet gehandeld worden. Hoe vlug heeft zij zich aangekleed. Om haar hoofd slaat ze een wollen doek, dan daalt ze voorzichtig de trap af Hoor Greta toch es schreien, 't ging haar gewoon door de ziel!

„Juffrouw de Winter?”

Hè, ze schrikt!

„Wie bent u, als ik vragen mag?”

„Kom buurvrouw, hoort u dat niet? Cootje van één hoog. Is er wat bij u, met Greta soms?”

Ja kind, Greta is helemaal niet goed. Ik ga de dokter halen, die moet maar komen, want nee, wat daar nu toch achter zit”

„U om de dokter en dat midden in de nacht? Geen sprake van, ik

ga wel! Ik kan veel vlugger lopen en 'k heb zo m'n mantel weer aan. Ik was net thuis, terug van een fuifje. Gaat u maar naar je dochter hoor!"

„Wat ben ik je daarvoor dankbaar Cootje. We hebben dokter Van Maren, je weet wel waar hij woont, hè?"

„O ja, wees maar gerust, ik breng hem als 't kan mee!" zegt het meisje. Juffrouw de Winter keert terug: „Dank Heere God," stamelt ze zacht. Met stramme knieën gaat ze omhoog. 't Zou een hele tocht voor haar geweest zijn en dat nu juist Cootje wakker was. Altijd zo'n aardig hulpvaardig meisje Greta kijkt haar vragend aan.

„Cootje van beneden is om de dokter," zegt ze geruststellend.

Steunend en met gebalde vuisten, worstelt Greta de tijd door. Haar ogen verwijden zich, 't zweet parelt op haar voorhoofd. Kunnen minuten uren duren? Een half uur is reeds verstreken. Cootje heeft intussen de boodschap gebracht, dat de dokter spoedig komen zal; nu wacht ze in de huiskamer, of ze straks misschien nog de behulpzame hand bieden kan. Misschien voor het wegbrengen van een recept, of zo!

Dan is daar eindelijk de dokter. Het onderzoek duurt niet lang, de diagnose is spoedig gesteld.

„'n Acut geval van blindedarmonsteking, moet dadelijk geopereerd worden," zegt de geneesheer. „'k Zal de maatregelen nemen die nodig zijn, de ziekenauto bellen, enz. Rekent u erop, dat hij over een kwartier hier kan zijn!"

Kort en beslist is alles gezegd. De jonge dokter snelt met twee treden tegelijk de trap af!

Als Greta uit de narcose ontwaakt, weet ze nergens meer van.

Een zuster buigt zich over haar: „Zo juffrouw, bent u wakker?" hoort ze vaag een vriendelijke zachte stem vragen.

Wakker? Vreemd verwonderd kijkt ze op. Heeft ze dan geslapen? Zoekend gaan haar ogen over al 't vreemde en langzaam keert haar denken terug, begint ze zich alles weer te herinneren.

Ze heeft ook ergens pijn, een wond trekt. Het geeft een naar misselijk gevoel. O ja, die blindedarm, was ze immers van geopereerd!

Als de zuster weer bij haar komt, doet ze haar eerste vraag.

„Is 't goed gegaan, zuster?“ fluistert ze haperend.

„Heel best juffrouw de Winter, de operatie is normaal verlopen, zonder verdere complicaties loopt u over een dag of tien weer op straat!“ En om haar bemoedigende woorden kracht bij te zetten, glimlacht ze haar hartelijk toe: „Ga nu nog maar wat slapen hoor, als u me nodig hebt kunt u me bellen.“

Zachtjes verwijdert ze zich van 't bed en zet zich aan een tafeltje in de hoek van de zaal. Daar brandt een lamp, verder is 't schemerig. Ach ja, 't is lang donker zo vlak voor de kerstmis.

De operatie is voorbij . . . Greta suft van vermoeidheid en zwakte. Nu mag ze liggen en rusten, rusten . . . Toch een uitvalster zo vlak voor de kerstmis! Ze lacht even flauw, hoewel ze de feiten niet helder doordenken kan! Een patiënt kucht en er gaan zachte voetstappen over de gang.

Een hoofdzuster komt controleren. Er wordt zacht en fluisterend gesproken. Ze vangt brokstukken van zinnen op . . . Heerlijk moe en mat voelt ze zich en zo helemaal zonder verlangen, bijna tevreden . . . Haar ogen vallen weer toe, 't kost geen moeite om weg te zinken. De zuster buigt zich nog eens over haar. Ze knikt tevreden. 't Gezicht is ontspannen en de iets open mond ademt regelmatig. 't Gaat goed met deze patiënt, ze kan gerust zijn.

Een blinde darm, men noemde dat tegenwoordig een kleinigheid, maar men moet toch opletten!

„Zuster?“ komt zacht een stem uit een ander bed.

„Ja, mevrouw Hoekstra?“

„Ik kan alweer niet slapen, zuster,“ klaagt zacht de zieke. „Ziet u wel, dat die tabletjes ook niet helpen . . .“

„Zal ik uw kussen eens lekker schudden, mevrouw? U moet zich niet zo nerveus maken,“ berispt de zuster moederlijk.

„Ach ja,“ zucht mevrouw Hoekstra, „maar de nacht is zo lang als je niet slapen kunt en dan pieker je over allerlei dingen, zuster. Je ziet geen doorzicht gewoon . . .“

„Waarom doet u dat ook? U hoeft niet te piekeren. Komt allen tot Mij, heeft de Heere Jezus gezegd. Breng Uw zorgen bij Hem. U gelooft toch? Vouw nu even uw handen samen, zo! Zeg het Hem maar hoor, Hij helpt u, heus!“

Mevrouw Hoekstra gehoorzaamt als een kind, terwijl de nachtzuster stilletjes zich verwijdert. Vanaf haar plaats bespiedt ze de zieke, ze gaat merkbaar achteruit. Ze zal spoedig naar huis mogen, omdat de specialist haar niet opereren kon! Er is thuis een man en er zijn kinderen En de dood is zo'n vreselijke vijand

„Ach Hemelse Vader, in Jezus' naam, help die vrouw!” fluistert de zuster zacht, de ogen deernisvol op de tobrende zieke. „U heeft toch ook haar ziekte gedragen aan het kruis”

Als Greta weer wakker wordt, kan ze de hele zaal overzien. Ledikanten rijen zich aaneen, het is een ouderwetse grote zaal. De vrouw die naast haar ligt, zoekt conversatie, maar Greta geeft weinig antwoord. Er is iets anders dat haar aandacht in beslag neemt. Er staat een kerstboom in de zaal, eenvoudig versierd met witte kaarsen. Er liggen ook pakjes onder! Een kerstboom gaat ze nu kerstfeest vieren in het ziekenhuis? Moest ze daarom hier komen? Een brok van ontroering schiet haar in de keel, waarom moet ze nu opeens schreien? Ze is toch niet dwaas, om te gaan huilen als ze een kerstboom ziet! Wat maakt haar toch zo week? . . . Ze zucht beklemd, een snik moeilijk onderdrukkend. „Neemt u wat eau de cologne van mij, toe! Iedereen heeft het weles even benauwd na een operatie.” Mevrouw naast haar buigt zich zo ver mogelijk uit haar bed en reikt haar een flesje toe.

„Dank u wel,” zegt ze haperend. „ 't Zal . . . 't zal wel overgaan, ik voel me zo vreemd hier en . . . en 't ging zo onverwachts die nacht.”

„Ja, dat heb je meestal met zo'n grapje. Enfin mens, je bent dat ding kwijt, die kan je voortaan niet meer plagen!”

Greta glimlacht mat. Iedereen is hier zo vriendelijk voor haar. Zacht en handig wordt ze geholpen door de zusters. Ze schouwt in een andere wereld, een wereld van opofferende, dienende liefde. Ze weet geen raad met haar gedachten. Ze heeft de verlangde rust gekregen, maar ze krijgt nog meer, meer dan ze vroeg!

Dan is er 's middags het bezoek. Bij haar komt ook familie, het zijn moeder en twee van haar getrouwde zusters, die elkaar om beurten vervangen. Ze hebben een bakje rode tulpen voor haar meegebracht, versierd met wat hulst en een grappige paddestoel. Het staat zo

enig op haar nachtkastje. Ze krijgt ook fruit. 't Zijn allemaal uitingen van medeleven en sympathie, dat spreekt ook uit de woorden die ze wisselen. Ze hebben medelijden met haar, dat ze nú juist op het kerstfeest in het ziekenhuis terecht komt. Moeder gaat zolang tenminste maar te visite bij een van hen.

Greta weerspreekt niets, hun woorden brengen alleen weer aan 't piekeren. Ze hoeven geen medelijden met haar te hebben. Ze kan 't niet helpen dat zij 't anders aanvoelt. Er moest iets gebeuren, ze was op een dood spoor gekomen Maar dat kan ze hen toch niet uitleggen, ze zullen het immers niet begrijpen. Ze hebben zich nooit zo hevig voor haar geïnteresseerd.

Voor Greta werd het dit jaar voor 't eerst na vele jaren weer echt kerstfeest. Er is iets met haar gebeurd, toen ze met zacht-glanzende ogen in de stille kaarsvlammetjes keek. Toen een vreemde stem de kerstgeschiedenis vertelde . . . Alle zieken lagen heel stil en luisterden eerbiedig.

„U is heden geboren de Zaligmaker, de Heiland der wereld, uw Redder en Verlosser. Ziet, ik verkondig u grote blijdschap. Zo lief had God de wereld, u en mij, dat Hij het beste en liefste gaf wat Hij had. Hij gaf Zijn Zoon, die het offerlam werd voor de zonden van de ganse wereld. Hij is gekomen om u voor eeuwig gelukkig te maken, om uw Bevrijder te zijn. Hij droeg uw schuld Zijn oneindige liefde geldt u en mij. Wij begrijpen het niet, maar het is waar. Op het Kerstfeest leren we iets begrijpen van Gods grote liefde voor ons. Want in dat kleine kindje, geboren in Bethlehem, zien we de Vader. Hij gaf de schuldeloze, voor de schuldigen. Voor Hem knielen betekent genade vinden, behouden worden, voor eeuwig gelukkig zijn, niet later, maar nú reeds!”

't Is het aloude kerstevangelie, talloze malen reeds door Greta gehoord. Echt verstaan heeft ze het nimmer. Ontroerend mooi klinken de kerstliederen die door het zusterkoor gezongen worden. Ze krijgt ook een presentje, een kerstverrassing. Het zijn kleine snuisterijen die door vriendelijke handen gemaakt zijn. Greta heeft een maandkalendertje, met een getekend fond. Een meisje houdt een lantaarntje omhoog. „Laat uw licht also schijnen voor de mensen”, staat eronder.

Ze moet er lang naar kijken, zolang, tot ze van vermoeidheid inslaapt. Ze kan alle indrukken niet verwerken. Maar ze blijft ermee bezig de komende dagen. Dan begint het licht te worden in haar hart. God heeft haar de spiegel voorgehouden en toen zag ze zichzelf „Ik ben Uw liefde niet waard Heere,” heeft ze gestameld. De harde bolster om haar hart brak

De dagen in het ziekenhuis doorgebracht, waren spoedig voorbij. Greta mag weer naar huis. Ze is de operatie te boven gekomen, haar gezond gestel hielp haar al gauw over de eerste zwakte heen. Moeder komt haar afhalen met een taxi. Ze babbelt ongewoon druk onderweg.

„ ’k Heb je zo gemist, al die dagen,” zegt ze hartelijk. „ ’k Ben blij dat je weer thuiskomt. Bij de anderen was het goed, maar ik ben toch het liefst maar in m’n eigen huis. Ben jij ook blij, Greet?”

Ze knikt. Ja natuurlijk is ze in haar schik dat alles zo goed afgelopen is, maar ze heeft een vage angst bij zich. In ’t ziekenhuis was alles zo goed, daar heeft ze geluk gevonden dat ze diep in haar hart meedraagt. Dat wil ze niet missen, haar leven was voordien zo vreselijk saai. Instinctief deinst ze daarvoor terug. Zo wil ze ’t niet meer!

De auto stopt, ze stapt uit, vreemd, zo voor ’t eerst weer op straat. Een paar burens knikken, vragen vriendelijk hoe het gaat. Ze geeft niets dan opgewekte antwoorden. Nu de trap op, zesendertig treden. Toch nog een hele klim.

Hè hè, ze is blij dat ze boven is, haar benen trillen zo raar Maar wat is dat? Daar is Cootje in de deuropening, en ze heeft koffie gezet, ze ruikt het in de gang, heerlijk!

„Welkom thuis, Greta!” lacht het meisje vrolijk, haar vlug met haar mantel helpend. „Ga maar gauw naar de kamer!”

„Leuk dat jij er bent, zeg, wat vind ik dat reuze aardig,” zegt Greta. „Echt een verrassing!”

Cootje lacht helderop: „Ga es gauw kijken wat er voor je gekomen is!”

„Voor mij?” Greta loopt nieuwsgierig de kamer in en dan? Heeft ze aan zo’n feestelijke thuiskomst gedacht? Daar staat een mooie fruitschaal op tafel en er zijn bloemen gebracht Zijn ze nu helemaal, ze is toch de bruid niet? Ze kijkt er beduusd naar en leest de kaartjes. ’t Fruit is van ’t atelierpersoneel.

„Kijk es moeder,” zegt ze blozend.

„Wat alleraardigst kind,” zegt moeder hartelijk. „Ze hebben je in 't ziekenhuis al zo verwend en nu dit weer, 't is geweldig!”

„Ja hè,” zegt Greta, ze heeft moeite haar ontroering te verbergen. Hoe wordt haar klein geloof beschaamd. Ze was bang om opnieuw te beginnen, bang voor de oude sleur, die haar weer opnemen zou. Maar het hoeft toch niet, er zijn mensen die haar liefde bewijzen en zij mag die liefde beantwoorden. En Gods liefde, die ver boven dit mensengedoe uitgaat!

Hij heeft Zijn licht in haar ontstoken en dat zal nooit meer geblust worden. Ze kijkt moeder aan: „'t Zal anders worden tussen ons moeder”, zegt ze. „Wat hebt u veel geduld met me gehad. Ja Cootje, we gaan 't echt gezellig maken, hè?”

„Tuurlijk!” roept Cootje, „ik heb koffie met gebak, dat kreeg je in 't ziekenhuis niet. 'k Zal gauw inschenken, hoor.”

Moeder straalt. Ze weet niets van de omkeer in Greta's hart, maar ze begrijpt. En dit vervult haar met grote vreugde. Bedrijvig brengt Cootje de koffie binnen: „Eerst jij,” zegt ze tegen Greta, „zoek maar een lekkere uit!” Kinderlijk trots houdt ze haar de schaal met gebak voor.

„Wat een feest!” zegt Greta gelukkig.

MET LEGE HANDEN

C. M. v. d. Berg-Akkerman

Het is eerste kerstdag, een vreemde dag voor Johan en Dicky Vogel. Het is geen zondag en toch ook geen gewone dag. Het is stil op straat, daarom zijn Johan en Dicky ook maar binnengekomen, nu spelen zij in de huiskamer bij moeder. Ze hebben de kist met blokken tevoorschijn gehaald, met die blokken bouwen ze nu huizen en torens en tennslotte zelfs een fijne tunnel. Zodra deze klaar is, laat kleine Dicky z'n spoorreintje met luid getoeter onder dit gewelf doorrijden. Hij doet dit echter zo onhandig, dat het met veel geduld gebouwde kunstwerk plotseling omstort! Met schrik in zijn oogjes kijkt Dicky naar Johan. Nu zal hij boos zijn denkt hij, maar zijn broertje reageert niet, suffig en verveeld blijft hij voor zich uit zitten staren. Soms gaan bijna onmerkbaar zijn ogen naar moeder, die in de hoek van de kamer achter een trapnaaimachine zit. Ze bemoeit zich helemaal niet met de jongens, al haar aandacht heeft ze geconcentreerd op het naaiwerk. Ze wil het werk waaraan ze bezig is, zo spoedig mogelijk afhebben. Dan heeft ze weer geld verdiend en geld kan ze altijd gebruiken. Ze denkt er geen moment aan dat het kerstfeest is, ze gebruikt deze dag als iedere werkdag.

Johan vindt dat niet prettig, het hindert hem. Hij is de oudste en hij heeft betere herinneringen. Bij andere mensen is er nu feest in huis, daar branden kaarsen Vroeger was dat bij hen ook zo, ja, vroeger Toen was vader nog bij hen en toen kwam die vreemde oom nog niet bij hen over de vloer

Vroeger werkte moeder nooit! Vader was thuis en stoeide met hen; en ze aten lekker en als het donker werd vertelde vader het kerstverhaal; en moeder zong Hè, net of moeder toen een heel andere moeder was! Johan kan niet vergeten, met heimwee

denkt hij aan die prettige tijd. Met verdrietige ogen kijkt hij naar moeder en hij begrijpt er niets van!

„Vind jij moeder aardig?” zegt hij tegen Dicky.

„Hè, moeder niet aardig?” vraagt Dicky met een hoog stemmetje.

„Hou je stil,” schrikt Johan. „Moeder mag het niet horen. Kom maar dicht bij me, dan zal ik je eens wat vertellen.”

„Ja, vertellen,” zegt Dicky blij en vlijt zich als een poes tegen zijn broertje aan.

„Weet je nog van vader?” begint Johan fluisterend.

Dicky knikt enthousiast. „Ik mocht paardje rijden op z'n knie,” zegt hij glunder.

„'t Was veel fijner, hè, toen vader nog thuis was . . . vader was zo lief,” mijmert Johan ondoordacht.

„Ja, vader lief!” knikt Dicky weer, „Moeder stout, hè?”

„Stil toch, domoor!” zegt Johan benauwd, terwijl hij geschrokken naar z'n moeder tuurt. Maar die kijkt helemaal niet op, ze heeft al haar aandacht nodig, bij het dikke naaiwerk, dat ze met veel moeite onder de voet van de machine draait. Maar dan staat Dicky opeens op, loopt kordaat naar z'n moeder en duwt haar wild tegen de benen . . .

„Stoute moeder, stoute moeder! Vader moet komen, vader lief!” zegt hij nadrukkelijk, terwijl hij herhaaldelijk tegen haar aanschoot.

„Wat zeg je, deugniet?” vraagt moeder fel.

„U bent stout, vader moet komen!” gilt Dicky brutaal.

Johan heeft het verschrikt aangezien. Nu gaat er iets vreselijks gebeuren, weet hij. En ja, daar heb je 't al, om weg te kruipen van angst, zo voelt de jongen zich. Boze rimpels komen in moeders voorhoofd. In vliegende vaart komt ze op Johan toe, pakt hem bij z'n arm en schudt hem driftig heen en weer.

„Heb jij je broertje weer op zitten stoken, lelijkerd?” roept ze hard.

„Nee, nee!” gilt Johan bang. „Ik . . . ik zei zomaar wat, heus moeder!”

„Ja, dat zal wel! Dick verzint die verhalen niet, jij stookt hem voortdurend op, ondeugende aap! Ik zal je leren! Hier . . . daar . . . zo!”

En dan krijgt Johan zo'n pak slaag, dat hij diep-verdrietig in de hoek van de kamer blijft liggen huilen.

Moeder zet zich weer achter de naaimachine. Ze kijkt ontzettend boos,

met opeen geklemde lippen pakt ze haar werk weer op. Dicky loopt langzaam naar Johan terug, blijft met de duim in z'n mond naar hem kijken. Wat heeft hij nu toch gedaan? Hij heeft zo'n medelijden met Johan, hij wil hem best troosten.

Maar Johan is nijdig op hem: „Kleine klikspaan,” gromt hij snikkend. Dicky schudt het hoofd, hij snapt het niet en wat is het nu akelig in huis, hij kan haast ook wel schreien nu alles zo vreselijk naar is! Johan zit vol wrok jegens z'n moeder. Dat ze hem zo geslagen heeft, o, wat heeft hij nu een hekel aan haar. Hij balt z'n kleine hand tot een stevige vuist en drukt hem razend tegen z'n mond. Bijna geluidloos blijft hij snikken of hij nooit ophouden zal

Heel de dag is bedorven, en het is nog wel kerstdag! Een dag die voor andere mensen een feestdag is! Is het niet verschrikkelijk?

Bij moeder zakt de boze bui, nu ze weer voortwerkt. Het hindert haar dat ze de jongen in haar drift zo geslagen heeft. Ze heeft hem wel wat al te hardhandig aangepakt. Is het bovendien niet haar eigen schuld, dat de jongen zo over haar denkt? Wat doet ze voor de kinderen? Ze naait maar en naait maar en werkt of er niet anders meer op de wereld bestaat. Eigenlijk te erg! Vroeger vierde ze kerstfeest Ja ja, zij ook! Had ze mee afgedaan, natuurlijk. Ze was niet vroom meer! Eigenlijk maar vervelend, al die zondagen

Ze kijkt tersluiks naar Johan. Toch wel naar dat die jongen zo schreit. Hè, wat hindert haar dat. Ze kon hem toch best wat geven en het dan straks een beetje gezellig maken voor de jongens! In een opwelling tot goeddoen, grijpt ze opeens haar portemonnee. Ze trekt Johan resoluut van de grond op: „Nu stil zijn en niet meer huilen, hoor je?” zegt ze, bevelend. „En hier heb je een kwartje, daar mag je wat voor gaan kopen uit de automatiek op de Markt,” troost ze schuld bewust. Johan kijkt verbluft naar het geldstuk, dat moeder in z'n hand legt. Ziet hij het goed? Ja, 't is een kwartje, een echt kwartje! Wat gaat hij nu beleven, wat mankeert moeder nou?

„Ja, dat is voor jullie,” zegt moeder, opgelucht dat Johan niet meer schreit. „'t Is voor 't kerstfeest hoor en neem Dicky nu maar mee, dan kunnen jullie samen wat lekkers kopen, toe maar!”

Johan zucht diep. Met z'n zakdoek wrijft hij z'n wangen droog. Hij weet niet hoe hij 't heeft. Hij handelt bijna automatisch. Dicky, blij

dat hij mee mag, heeft z'n jasje al aan en dan lopen ze even later toch op straat, om een beetje geluk te kopen voor een kwartje! Achter de vitrage kijkt Jannie de Vogel de jongens na. Wrang trekt ze haar mondhoeken neer. 't Zijn haar jongens. Ze mag dan een verhouding hebben, voor haar kinderen zal ze zorgen! Ze geeft ze nóóit uit haar handen, nóóit! Ze behoren haar toe, zij is de moeder, laat er maar een dit tegenspreken!

Buiten lopen Johan en Dicky vlug voort. Ze zijn al spoedig bij de automaat op de Markt. Maar wat een teleurstelling, het ding is bijna helemaal leeg.

„Alles is op,” zegt Dicky spijtig.

„Ja jô, maar ik weet nog een andere automaat op de Gracht,” antwoordt Johan. „Laten we maar meteen doorlopen!”

Ze moeten nu wat verder de binnenstad in. 't Wordt al donker. Hier en daar kunnen ze gemakkelijk in de huizen zien.

„Kijk es, wat een heleboel lichtjes in dat huis!” wijst Dicky.

Ze staan even stil: „Mooi hè?” zegt Johan mijmerend. Zo was het vroeger bij ons ook, denkt hij, maar hij zegt het niet Met Dicky moet hij voorzichtig zijn, heeft hij vanmiddag weer geleerd. „Kom, laten we maar doorlopen, dan zien we er nog veel meer,” belooft hij vaag.

Dicky knikt en babbelt honderduit. Johan hoort niet eens wat hij allemaal zegt. Hij diept het kwartje uit z'n broekzak en als ze bij de automaat gekomen zijn, werpt hij het erin. Twee nougatblokken pakt hij uit het glazen kastje. Heerlijk kluivend op de taaie lekkernij, zetten ze hun wandeling voort. 't Is zacht weer voor de tijd van 't jaar. Een lichte mist hangt als een dunne sluier over de stad

De bioscoop baadt in een zee van licht, als Johan en Dicky passeren. Nieuwsgierig treuzelen ze voor de brede deuren, kijken naar de platen die voor de glazen hangen. Er is Cineac, mensen gaan in en uit. Een lichteangeschoten zeeman zeilt het trottoir op. Z'n gedachten zijn troebel. Sentimenteel kijkt hij op de jongens neer, hij legt z'n hand op Dicky's hoofd en kijkt hem lodderig aan.

„Moet je niet naar moeder?” vraagt hij in 't Engels.

Johan en Dick lachen, ze verstaan hem niet, halen schutterig hun schou-

ders op. „My boys, my boys” teemt de man huilerig, „toe, toe just come here”

De jongens kijken elkaar aan en blijven nieuwsgierig staan. Zou die man naar binnen gaan? Ja, hij loopt naar het loket dan met een lichte zwenking draait hij zich plotseling weer naar de jongens. Hij geeft hun allebei een toegangsbewijs voor de bioscoop.

„Alle mensen!” juicht Johan, „we mogen naar binnen!” Dat is een buitenkansje. Ze willen best, o, ze zijn wel vaker in de bioscoop geweest! Johan trekt Dicky mee, hij rent vooruit de gang in. Naar de zeeman kijkt hij geen ogenblik. Een paar tellen later zitten ze in de schemerige bioscoopzaal, dadelijk geboeid door de voorstelling op het doek. Ze komen nauwelijks boven de stoelen uit. Hun oren gloeien van spanning. ’t Is ook kerstfeest in de bioscoop, er is versiering en bij een toepasselijk gedeelte luidt een kerkklok. Johan en Dicky vinden het prachtig! Ze denken nergens meer aan, niet aan vader of moeder. Niet dat het intussen zo heel laat wordt, ze genieten maar! Als het programma voor de tweede maal draait, heeft Johan er nog niet genoeg van. Maar opeens wil Dicky eruit, hij beweert dat hij honger heeft! . . . Weer lopen ze buiten op straat. ’t Is nu volslagen donker geworden Dick drenst van vermoedheid en kou: „Zijn we nu nog niet bij moeder, Johan?” zeurt hij. „Even geduld, jô! We zijn er haast,” belooft Johan. Ze zijn veel verder weggegaan, dan ze eerst van plan waren. Angst maakt zich van hem meester. Wat zal moeder zeggen, dat ze zo lang weggebleven zijn! Geloof maar dat ze boos is als ze straks binnen komen! Dat hij daar niet eerder aan gedacht heeft. O, wat krijgt hij het benauwd!

Jannie Vogel is weer met haar naaiwerk voortgegaan. De trapnaaimachine snort eindeloos. Ze zal nog doorwerken tot de jongens terug zijn en dan zal ze ’t voor vandaag hier maar bij laten. Jachtig werkt ze voort om nog zo veel mogelijk in die korte tijd te presteren.

Na een half uur kijkt ze opeens naar de klok. Wat bleven die jongens lang weg! Waar zouden ze nu weer uithangen? De Markt was toch waarlijk zo ver niet uit de buurt, in een dik kwartier konden ze makkelijk heen en terug zijn. ’t Zint haar niet, dat de jongens wegblijven, ’t maakt haar ongerust. Als ze maar niet naar hun vader zijn! denkt

ze wantrouwend. Ze heeft het hun streng verboden, ze wil niet dat ze buiten haar om naar hem toe gaan. Maar na wat ze haar daarstraks toewierpen, lijkt de mogelijkheid groot. Ze weet dat de jongens dolveel van hun vader houden

Ze kan plotseling niet meer naaien, ze werpt het werk neer. Een ziedende drift maakt zich van haar meester! Stel je voor dat de jongens Ja, dat moet er nog bijkomen! Ze zal ze van de straat sleuren, zo waar zij Jannie Vogel heet! Gejaagd kleedt ze zich aan en gaat zonder meer de straat op. Als het toch waar is, ze haalt hen daar weg en dan zal Johan een pak slaag krijgen, dat hij niet gauw vergeet Ze ziet grauw van verbeterd woede. Stom ook dat ze hen weg heeft laten gaan O, ze gunt de jongens niet aan haar man, ze horen bij haar! Alleen als zij het goed vindt, mogen ze naar hun vader! Haat zweept haar op! „Stoute moeder” klinkt haar nog in de oren.

Ze snelt de straten door, speurend naar de twee jongetjes. Natuurlijk tevergeefs! Dan is er maar een mogelijkheid, realiseert ze schamper. Geloof maar dat ze hen daar weghaalt, hoe dan ook, is zij baas over hen of niet? Als ze dachten dat ze met haar een loopje konden nemen, hadden ze het mis. Ze staat voor niets, dat zal ze hen goed laten merken! Bevend van opwinding trekt ze veel te hard aan de bel van het huis van haar schoonmoeder. Die opent de deur. Hard boren haar ogen in die van de oude vrouw. „Zijn de jongens hier?” snauwt ze kort. De vrouw ziet haar ontsteld aan: „Hoe vraag je dat zo?” zegt ze aarzelend. „Is er iets met hen?”

„Dus ze zijn hier niet?” ontwijkt ze de vraag, dan nog steeds agresief: „En Kees, is Kees ook weg?”

„Ja Jannie, Kees is ook weg!” knikt de oude vrouw, haar eerlijk aankijkend.

„U houdt me toch niet voor de gek, hè?” zegt ze fel. „Ik weet dat u de jongens meer naar binnen lokt en ze tegen me opstookt, ja ja”

„Nee Jannie, dat is niet waar! Kom even binnen, dan kunnen we een ogenblik praten, dat kan misschien geen kwaad.”

„Ha ja, praten noemt u dat en dan later over me roddelen zeker!”

„Je bent erg kwaaddenkend, Jannie. Kom tot je zelf, toe, die jongens

lopen in geen zeven sloten tegelijk. 'k Sta niet graag aan de deur zo te praten."

„Nu vooruit dan maar, als u me nog ontvangen wilt!" spot ze sarcastisch.

„Ik heb er ook weleens anders over gedacht," bekennt de vrouw zacht, „'k heb je gehaat, Jannie, omdat je m'n zoon ongelukkig gemaakt hebt. Maar dat is voorbij"

Jannie lacht onaangenaam: „Liet je me daarvoor binnenkomen, om me dat te zeggen? 'k Hou niet van biechten en 't interesseert me niet hoe u over me denkt!"

De oude vrouw is een moment sprakeloos, maar dan knikt ze begrijpend: „Ik heb het ernaar gemaakt, 'k heb lelijk over je gepraat, dat is waar en daarvoor vraag ik je nog vergeving! 'k Ben oud, wie weet hoe kort ik nog te leven heb, maar mag ik je dan vandaag iets zeggen, toe Jannie, luister naar me asjeblijft. Je bent niet gelukkig, ach kind, ik weet het wel. Je ogen verraden je! Je hebt Kees verstoten om die andere, nietwaar? 't Was hard, maar er is een weg terug, 't is nog niet te laat, het kan nog"

„Zo, opdracht gehad van Kees misschien?" zegt Jannie cynisch.

„In geen geval, meid, Kees is vorige week plotseling naar zee gegaan. Hij zette me voor een voldongen feit. Och, de man had het ook zo zwaar, hij kan zich niet bij de omstandigheden neerleggen. Maar denk niet dat hij zich bij mij beklaagd heeft, o nee. Dat doet Kees niet, hij zei alleen dat hij de kerstdagen niet thuis doorbrengen kon, hij was zo in opstand"

„Zo," zegt Jannie droog. Ze weet opeens niets te zeggen. Ze kijkt nerveus op de klok. Een uur is verstreken sinds de jongens weggingen, 't kan best dat ze intussen thuis gekomen zijn! Wat heeft ze zich op laten jagen. En de oorzaak van dit alles? Kees is naar zee gegaan, vorige week, die zwalkt nu op de wijde wateren Wat heeft ze hier verder nog te doen? Ze staat op, enigszins onzeker, wat heeft haar hier naar toe gedreven, vraagt ze zich af. Daar zit dat oude vrouwtje, de moeder van Kees, 't mensje dat ze in geen twee jaar gesproken heeft. Ze knikt haar toe met vriendelijke ogen: „In mensen een welbehagen, Jannie, ook voor jou," zegt ze zacht.

„Begin nog eens opnieuw, kind, toe"

„Goedenavond!” groet Jannie stug. Ze gaat heen zonder omzien. Als ze thuiskomt, zijn nog steeds de jongens er niet. Maar haar ongerustheid is weg. Ze ruimt de kamer op en gaat tafeldekken. En terwijl ze daaraan bezig is, komen Johan en Dicky terug.

„Fijn gehad, moe,” roept Johan enthousiast, „we kregen een kaartje voor de bioscoop van een vreemde meneer en toen hebben we zo’n mooie film gezien. Er stond een kerstboom in de zaal en er luidde een kerkklok”

„En we hebben een nougatblok van de centen gekocht,” valt Dicky bij. Om beurten vertellen ze wat ze die avond beleefd hebben. Ze laat de jongens praten. Ze zou moeten zeggen dat de jongens geen kaartjes van een vreemde mijnheer aanpakken mogen en dat ze veel te lang weggebleven zijn. Maar ze doet het niet, ze zwijgt. Haar gedachten zijn niet bij het verhaal van de kinderen, ze zijn verder weg, haar gedachten gaan jaren terug Kees voer toen nog op de grote vaart . . .

„Vervelend dat je altijd weg bent met de feestdagen,” zei ze hem.

„Ik zal naar een betrekking aan de wal uitkijken!” beloofde hij toen.

„Ik ben ook liever bij jou en de kinderen”

Nu is hij weer op zee, zomaar opeens weggegaan, omdat hij met de kerstdagen liever niet thuis was

Dat we geen standje krijgen, denkt Johan verwonderd, terwijl hij z’n moeder aandachtig bestudeert. Moeder deed zo vreemd vandaag, hij begrijpt er niets van! — Als ze in bed liggen, horen de jongens de bel. Daar komt „oom”, weten ze. Ze horen hem praten in de gang

„Akelige snertoom,” scheldt Johan. Z’n hartje vult zich opnieuw met weerzin, hij moet zich uiten. Toch is hij blij dat Dick het niet hoort! — Jannie Vogel heeft Karel binnen gelaten. Nu zit hij in de stoel van Kees. Het irriteert haar. Natuurlijk zat hij daar wel eerder, maar vanavond kan ze het niet hebben.

Luidruchtig begint Karel te praten. Ze luistert nauwelijks. Hij voelt haar afwezigheid. „Jij bent ook gezellig,” verwijt hij zuur.

Ze haalt onverschillig haar schouders op: „Moet ik toch weten!” snauwt ze stug.

„Zo’n addertje,” lacht Karel onsympathiek. „Dat is een van jouw manieren om mij uit de tent te lokken, hè? Maar ik krijg je wel los, wacht maar”

Ze ziet hem opstaan en met uitgestoken armen op haar toekomen Ze duwt hem krachtig achteruit: „Hoepel op!” bijt ze schor. Karel steigert geschrokken. Hij mompelt een lelijk woord. Er volgt een heftige woordenwisseling. 't Gaat alles zo snel. Geen van beiden begrijpt waar plotseling al 't venijn vandaan komt.

„Je bent me zeker zat, net als die vent van je,” zegt Karel beledigd.

„Meer dan dat,” huilt ze in woedende drift. „Je loopt de deur bij me plat en over trouwen praat je nooit”

„Ik was wel wijzer om met zo'n furie als jij te trouwen, ha ha! Nou kan ik gaan als ik wil! Als je wat handelbaarder bent, kom ik nog weles op visite, gegroet!” wuift Karel grinnikend.

„Je hoeft nooit meer te komen, nooit meer” steunt Jannie overstuur. Ze hoort de buitendeur hard dichtvallen. 't Was als een boze droom. Ze slaat de handen voor haar gezicht. Radeloos! Haar hersens werken. Allerlei gedachten vliegen door haar brein. Ze denkt aan Kees, haar man en aan wat z'n moeder deze middag gezegd heeft Hij zwalkt op zee omdat hij het aan de wal niet harden kon met de kerstdagen . . . Zij heeft grote schuld, ja, zij heeft hem de deur uit getreiterd om die andere! En ze heeft die andere niet lief, nee, dat weet ze nu zeker een ziekelijke drang heeft haar gedreven.

Ze is er kapot van. Aldoor is ze nog bezig de restanten van haar huwelijk te vertrappen. De kinderen . . . Vroeger waren kerstdagen mooie dagen, vooral toen Kees niet meer voer. Hij speelde met de jongens en ze vierden samen kerstfeest, ze gingen om beurten naar de kerk. Er was blijdschap in hun gezin Toen geloofde zij ook nog dat de Heere Jezus voor haar op aarde gekomen was toen zong ze kerstliederen van het Kindje in de kribbe en herders en engelen! Waarom wil ze die nu niet meer horen? Waarom heeft ze vanmorgen Johan verboden de radio aan te laten staan?

O, ze weet het wel. Als ze Gods Woord hoort, komt ze in conflict. Dat Woord zegt haar, dat ze verkeerd doet. Twee jaar lang gaat ze nu haar eigen weg, maar ze is niet gelukkig. Kees' moeder heeft gelijk, ze is een doodongelukkige vrouw.

Ik zie het aan je ogen, zei Kees' moeder enkele uren terug. Draagt een mens z'n leed zo zichtbaar, ondanks koppige trots? Ze grijpt een spie-

gel. Fascinerend bekijkt ze zichzelf in 't felle licht. Twee rood ge-
hulde ogen staren haar aan

Traag zakt de spiegel omlaag. Zo kijkt geen gelukkige vrouw. Een
honds bestaan heeft ze zichzelf geschapen en bovendien haar kinde-
ren ongelukkig gemaakt. Wat voor vreugde geeft ze hen? Ze onthoudt
hen het Evangelie, de liefde van God en hun bloedeigen vader

Ze is een egoïste, een vrouw, een moeder zonder gevoel. 't Is of plot-
seling de schellen van haar ogen vallen

„Mijn God, o mijn God,” bidt ze steunend.

Roerloos zit ze neer. In 't doodstille huis is alleen de rustige tik van
de pendule hoorbaar. Is er voor haar nog een weg terug? Als ze wist
. . . . o, als iemand haar nú hielp, nú Maar God zendt
geen engelen naar de aarde om haar te helpen, ach nee! Ze kon het
immers alleen zo goed, ze had immers niemand nodig, niemand

Nu zit ze met lege handen en een gebroken hart. Zal ze zich vermannen
en dit incident begraven, dit ogenblik van zwakte? Ze kan weer hard
zijn en met Karel aanpappen, als hij terugkomt. Want die kwam wel
weer terug! Ze is misschien wat sentimenteel geweest, omdat het kerst-
feest is. Ze heeft er niet aan willen denken! Toen Johan vanmorgen
even de radio aan had, waren de klanken van een bekend kerstliedje
in de kamer gekomen. Het had haar zo geïrriteerd. Hoewel ze anders
graag tijdens haar werk muziek hoorde, had ze uit protest de hele
dag niet meer willen luisteren. De jongen onberedeneerd streng
toegesnauwd, dat de radio af moest. Maar die twee zinnen uit dat
ene versje

„Zo arm werd de Heer, der engelen Heer
Die zondaren mint, zo nameloos teer”

die twee zinnen, komen haar opeens weer te binnen! Een boodschap
voor haar rechtstreeks van God. Ze is een zondares, een slechte vrouw
en een verbitterde ontgoochelde moeder, met weinig liefde voor haar
kinderen. Ze doorziet op dit moment al haar fouten en feilen met zo
grote helderheid, dat ze er opnieuw van schrikt

Een verloren zaak fluistert de boze haar toe, je kunt toch niet
meer terug, dat is immers te dwaas. Je kunt toch niet vragen of Kees
bij je terugkomt

.... Zondaren mint fluistert ze bang. Zou het waar zijn? Zou de Heere Jezus ook haar willen vergeven? Ze heeft niets, niets dan een verdorven, slecht hart lege handen en een groot berouw Ze krimpt in elkaar van ellende. Veel Kerstfeesten heeft ze gevierd, veel mooie herinneringen heeft ze eraan. Ze heeft dat alles overboord willen gooien. Maar de herinneringen dringen zich aan haar op, onweerstaanbaar. Ze was nog een klein meisje, o, wat zong ze de kerstversjes graag en wat luisterde ze naar het kerstevangelie. Haar hartje stond er helemaal voor open. 'k Zal altijd van de Heere Jezus houden, heeft ze toen gedacht, want ik wil een schaapje van Zijn grote kudde zijn, ik wil voor altijd Hem toebehoren.

Hoe makkelijk dacht je daar als kind over en wat kwam ervan terecht? Geluidloos vallen tranen uit haar ogen: „Geef me antwoord, o God,” smeekt ze moe. „Ik kom met lege handen en een bezoedeld hart. . . . Neemt U mij nog aan ? Mag ik nog hopen? Is er voor mij nog vergeving? O, Heere Jezus àls het waar is dat U op aarde gekomen bent voor zondaren Voor mensen zoals ik” Overmeesterd door verdriet valt ze voorover op tafel. Al haar flinkheid en eigendunk is kapot geslagen. Waarom zal ze niet schreien, nu niemand haar ziet? Niemand buiten God Zal God haar dan geen antwoord geven? Hij gaf Zijn Zoon aan de wereld die verloren in schuld was Die Hij redden wilde, door Hem. „Ik ben het niet waard ” snikt ze zacht „Ik heb U de rug toegekeerd Ik ben te slecht te slecht.”

Voorzichtig draait een kleine hand de knop van de kamerdeur los. Johan staat bevend van spanning in de kamer. Kinderlijk fragiel in de flanellen pyjama, die nonchalant om z'n tengere benen bungelt. „Bent u er toch?” vraagt hij angstig.

„Ja jongen,” knikt ze traag.

„Ik ik dacht ik hoorde niets en 't was zo stil in huis Schreit u, moeder?”

„Kom es bij me, Johan,” zegt ze met trillende stem.

Schoorvoetend nadert de jongen. Moeder doet zo raar, het is net of hij 't niet erg vertrouwt „Hebt u pijn ergens?” vraagt hij onzeker.

„Ja, hier in mijn hart, Johan,” bekennt ze zacht, met haar hand op haar

borst. De jongen knikt ernstig. „Moet u gauw naar de dokter gaan, moe,” zegt hij bezorgd. Dan de kamer rondziende: „Is oom Karel er niet?”

„Nee Johan.”

„Heeft . . . heeft hij daarstraks de buitendeur zo hard dichtgegooid?”

„Ja jongen . . . en die . . . die mag nooit, nooit meer terugkomen.”

„O!” zucht Johan opgelucht.

„Nee, die is hier voor het laatst geweest,” belooft ze vast. Ze slaat haar arm vertrouwelijk om de tengere schouders van Johan: „Kom eens dicht bij moeder, jongen.”

O, Johan wil wel, dolgelukkig vleit hij zich tegen zijn moeder aan, net als toen hij een kleine jongen was. Wat houdt hij van moeder als ze zo lief is, dat doet hem denken aan vroeger . . . Maar wat praat moeder nu? Hij luistert.

„Nu mag jij eens vertellen wat je het allerliefste wou, dat er gebeurde, Johan? Eerlijk zeggen hoor?” bedelt moeder.

„Wat . . . wat bedoelt u?” vraagt Johan verbaasd.

„Zeg eens wat jij het liefste wou, Johan,” fluistert ze aan zijn oor.

„Toe, je weet het wel . . .”

Er trilt iets wonderlijks in Johans hart, iets van plotseling begrijpen. Hij weet niet wat er allemaal met moeder gebeurd is, maar de tederheid waarmee ze hem omvat, herinnert hem aan jaren terug. Haar zachte, bewogen stem maakt iets in hem wakker . . .

Als een jubel doorbreekt zijn stem de stilte, als hij uitroept: „Dat het weer net eender als vroeger zal worden, dat vader weer thuiskomt. . . !”

Dan is er even de angst dat hij zich versproken heeft, maar moederknikt alleen en drukt hem nog inniger tegen zich aan: „k Wist wel dat je dit zeggen zou Johan,” zegt ze met een diepe zucht. „Ga nu maar naar bed, jongen, en ga maar rustig slapen.”

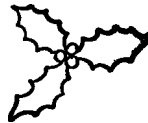
Johan loopt voor haar uit, maar draait zich nog een keer om: „Gebeurt het echt, moeder, komt vader weer?” vraagt hij gespannen. „Als moeder vergeving vindt, komt alles goed, alles!” belooft ze teer.

„Dat heeft de Heere gedaan,” juicht Johan met trillende stem.

Er is verwondering in Jannie. „Ja,” zegt ze zacht. De dag rolt als een film langs haar: „Ik zocht Hem niet, maar Hij zocht mij, het verlo-

ren schaap! Morgen zal ze naar haar schoonmoeder gaan, mèt de jongens

En dan? Dan zal ze Kees schrijven en zo God het wil, beginnen zij opnieuw! Hij wil het, zij weet het!

DE KINDERKENS GEOPENBAARD

C. M. v. d. Berg-Akkerman

't Is ver in de namiddag. De schemer maakt alle dingen grauw in de kamer, behalve in de ene hoek, waar een smaakvol schemerlampje, binnen beperkte ruimte, licht geeft.

In dat hoekje zit een jonge vrouw, het hoofd gebogen over de bezige handen. De blond-gekroesde haren, verlicht als een aureool, geven een vriendelijk effect tegen de donkere achtergrond.

Binnen de lichtkring op de grond zit een kleine jongen, van omstreeks vijf jaar. Hij speelt met een auto, maar het is duidelijk te zien dat z'n gedachten daar niet bij zijn.

Hij is nog maar pas thuis van school; de dagen zijn kort, het gaat tegen Kerstmis. Brammetje neuriet een telkens terugkerend wijsje van een versje, dat hij een dezer dagen op school heeft geleerd. Telkens is het net of hij niet verder kan en dan begint hij weer opnieuw, zoekend en speurend binnen z'n kleine gedachtenkring, naar de volgende regel, die zo moeilijk is te onthouden!

Opeens licht hij vragend het hoofd, mamma zal het misschien weten.

„Mamma, ken u dat versie, van de starrekringen in 't firmament?”

„Wat voor versje, kind?”

„Dat de juffrouw leert, voor 't Kerstfeest.”

„Nee, moes kent het geloof ik niet, zing het maar es, dan kan ik het horen.”

Maar Brammetjes geheugen laat hem blijkbaar in de steek, hij weet niet te beginnen.

Mevrouw van Dalen schudt haar hoofd. Onzin ook om zulke jonge kinderen van die moeilijke versjes te leren!

„Morgen kun je 't wel zingen, dan weet je het wel weer,” zegt ze bemoedigend.

Maar Brammetje houdt halsstarrig vol: „Mammie kent 't wel, de

juffrouw zegt het en Brammie kent het ook, hoor maar nou!" De voetjes trappelen van ongeduld, de rimpel boven het kind z'n neus wordt zo mogelijk nog groter.

„Laten we liever van 't kipje zingen," zegt mevrouw van Dalen vrolijk. Zelf zet ze al in, dan zal 't kind wel gehoorzaam meezingen en niet meer aan dat andere denken, meent ze.

Maar hoe heeft ze het mis. Brammetje is opgesprongen, hij grijpt moeders arm beet en dwingt haar te zwijgen.

„Ikke zingen, ikke, ikke zingen, van 't firmament," stampvoet hij gillend. Z'n mamma zwijgt: „Ga je gang maar jongen," zegt ze kalm. Brammie gaat weer gemoedelijk op de grond zitten, een speeldingetje achteloos in z'n dikke knuistjes.

Dromerig tuurt hij naar de schemerdonkere buitenwereld, maar z'n gedachten werken. Vanuit z'n herinnering komt het met brokstukken naar boven. Dan zingt hij ontroerend naïef en bewogen, in z'n gebroken kindertaaltje, van het Kerstwonder.

Herders, hoe, ontwaakt gij niet?
Schouwt in 't ronde wat geschiedt!
Hooft, een stem van hemellingen,
Klonk door lucht en starrenkringen.
Gloria,
O, wat wonder werd dees nacht
Hier op aarde wel volbracht?
Ziet, de glans van 't firmament
Maakt iets heiligs ons bekend.

Brammetje is z'n mamma vergeten. Dromerig blijft hij de laatste regels zingen, twee, drie malen achtereen.

Mevrouw van Dalen irriteert het. Hoe in vredesnaam komt zo'n juffrouw van een kleuterschool er bij, de kinderen dit versje te leren. Ze begrijpen er immers niet van.

Ze had het kind naar een Christelijke school gedaan, omdat die het dichtst bij was. Maar alle daden hebben hun consequenties, dat hoorde je nu maar weer.

Daan, haar man, kon om zulke dingen lachen: „We hebben tegenwoor-

dig een klein zendelingetje in huis," kon hij spottend zeggen, „we worden van de ochtend tot de avond bewerkt.”

Ja, het kind kon de gekste vragen stellen. Laatst zei hij: „Mamma, de juffrouw bidt voor zieke kindertjes, dan worden ze beter! Waarom bidt u niet als Brammie ziek is?”

Bidden! Ze kon zich niet meer herinneren, wanneer ze dat voor 't laatst gedaan had. Je probeerde zo goed mogelijk te leven, je gaf ieder het zijne en dan wist je, dat daar bij de christenen ook nog genoeg aan mankeerde. Nou, als je hun leven als maatstaf nam, werd je heus niet geprikkeld om naar de kerk te gaan!

„Kom Brammetje, zing nog es van de kikker, dat vindt mammie zo leuk! Rik kik kik, wat ben ik in m'n schik,” zette ze zelf op goed geluk in.

Brammetje knikte zonder enthousiasme, hij zong gelaten mee, om later ongemerkt weer te belanden bij de starrenkringen en het gloria. Zij piekerde over gezelligheid om die twee feestdagen te vullen.

Een goed kerstdiner en es een keer uitgaan in avondtoilet, het gaf zorgen. Zorgen van materiële aard, die moesten worden opgelost. Het was een dure tijd, ze moest met overleg te werk gaan. Met deze problemen vulde zij haar uren en ze vond ze welbesteed.

Op een middag drentelde zij naar de bloemenmarkt. Ze wou wat hulst hebben en een kerstboompje voor het kind. De kamer moest ze bovendien versieren met sparregroen, iedereen deed het, het hoorde er nu eenmaal bij. Als ze de inkopen had gedaan, kon ze net voordat de school uitging weer thuis zijn. 't Was druk op de markt, vooral bij de kerstbomen.

Ze zocht een aardig boompje uit, dat in de loop van de middag thuisbezorgd zou worden, evenals de losse takken sparregroen. Met een bos hulst onder haar armen wandelde ze terug naar huis.

Nauwelijks was ze binnen, of er klonken vlugge voetstapjes op het grint.

„Mammie!” schalde Brammetjes stem door de brievenbus.

„Ha jongen, ben je daar al?” groette zo vrolijk, „kom es kijken, wat moeder gekocht heeft!”

Maar Brammetje luisterde niet, hij hield z'n handjes achter op z'n rug en zei met tintelende, blijde ogen: „Ik heb wat voor mamma!”

„Ja? Heb je weer wat voor me gemaakt bij de juffrouw?” deed ze verbaasd.

„Nee, niet gemaakt, 't is een brief, u mag raden, maar wat erop staat zeg ik niet, weet u het al?”

De heerlijke inconsequentie van het kind vertederde haar. Ze keek de jongen aan, raadde, raadde nog eens, tot groot vermaak van beiden.

„Mis hoor, u raadt het tòch niet! 't Is een brief van de juffrouw voor 't Kerstfeest. U mag komen en pa, alle vaders en moeders, fijn hè?” jubelde Brammetje verrukt: „Ben u nou niet blij?”

„Of mamma blij is,” speelde ze komedie, terwijl ze vluchtig haar ogen over de uitnodiging liet gaan. Dat ontbrak er nog maar aan! spotte ze ironisch. Ze ontdeed de jongen van z'n jas en muts, gaf hem een snoepje, voordat hij erom gevraagd had. Babbelend Brammetje was tevreden, hij zocht wat speelgoed op en vermaakte zich daarmee in z'n eigen hoekje.

Mevrouw van Dalen wijdde al haar aandacht aan haar laatste inkopen. Ze schikte met zorg de hulst met z'n felrode bessen, in een oude tinnen kan; later kon ze er nog wel wat takjes afknippen voor taferversiering.

Later . . . ze dacht aan het kerstdiner, vier gasten zou ze vragen, het moest een gezellige boel worden!

De uitnodiging voor 't schoolkerstfeest was vergeten!

Brammetje zou echter wel zorgen dat ze er kwam!

Vanmiddag was het feest.

Brammetje huppelde met kleine pasjes naast zijn moeder voort; het was heerlijk, dat mammie meeinging!

Het kleuteronderwijzeresje stapte dadelijk spontaan op hen toe: „Zo, is daar onze Brammie, met z'n mamma?” zei ze vriendelijk, hen met een handdruk verwelkomend.

Brammetje knikte sprakeloos, hoe wist de juffrouw het direct! Hij stapte resoluut naar de bank, tot groot vermaak van z'n moeder.

„U wilt zeker graag een beetje dicht bij hem zitten?” vroeg het onderwijzeresje glimlachend, „dan kunt u het beste aan deze kant gaan zitten.” Ze wees naar de beste plaats, trok zich toen weer terug tot voor aan de klas.

Mevrouw van Dalen keek hooghartig rond, 't was of ze voelde dat er over haar werd gepraat. Haar opvallende verschijning trok dan ook meer dan de gewone belangstelling. Ze schepte er echter behagen in, haar ogen onverschillig te laten gaan over de andere moeders. Ze kwam hier voor Brammie, en verder basta!

't Lokaal was aardig versierd, leuk was het te zien hoe verschillende kinderen hierop reageerden. Met kleurtjes van emotie en ogen groot van bewondering voor al het schitterende moois en de kaarsjes, wachtten ze tot de juffrouw zou beginnen.

Juffrouw de Reuver kende haar taak als geen ander. Ze was steeds in de weer, had hier een vriendelijk, daar een bemoedigend woord. Dit waren de kleine plichten, straks stond ze voor haar grote taak. Dan moest ze vertellen, evangeliseren in de meest simpele vorm.

Vertellen van Jezus in de kribbe van Bethlehem . . . van Jezus, de Zaligmaker, Die arm werd om ons rijk te maken!

Ze hoopte, dat ze het zo vertellen kon, dat de kinderen het nooit meer zouden vergeten. Op dit kleuterschooltje gingen vogels van diverse pluimage, je had er als Christen een taak!

Fijn voelde ze de verantwoordelijkheid aan, wist toch tenslotte de zegen in Gods hand.

Rustig ging ze voor de klas staan; de kinderoogen vestigden zich verwachtend op haar. Ze deed een paar aardige vragen, had de kleuters al dadelijk hierdoor „gevangen”.

Ze opende met een eenvoudig gebed, liet toen de kinderen zingen. Voor dat ze ging vertellen, werden de gordijnen dichtgeschoven en de kaarsjes aangestoken.

Ademloos keken de kleuters toe, een paar gingen in de bank staan. „Juf, juf, mooi hè, al die lichies!” juichte er een vrijmoedig en toen er een kaarsje niet wilde branden, omdat het katoentje wat klein bleek te zijn, riep een ander brutaaltje: „hij doet het lekker niet!”

De moeders glimlachten, het joch liet zich verlegen in de bank zakken. Eindelijk brandden alle kaarsjes.

„Hoe vinden jullie dat nu allemaal?” vroeg de juffrouw.

„Mooi juffrouw! Prachtig! Fijn!” riepen de kinderen in koor.

„Dat dacht ik wel. Nu mogen jullie een hele poos naar al dat moois kijken en dan gaat de juffrouw vertellen.”

De kinderen schikten zich tot luisteren, de juffrouw kón immers zo prachtig vertellen! Op het schoolbord had de juffrouw, heel primitief, een stal getekend. Daarin stond het kribje met het kindje Jezus en Jozef en Maria ernaast. Er omheen lagen wat dieren en boven de stal prijkte een gouden ster.

Met de grootste eenvoud en klaarheid legde juffrouw de Reuver de kinderen de Kerstgeschiedenis uit.

Een heel jonge moeder, die op reis moet met haar man, omdat de koning het beveelt en die dan op die reis een klein kindje krijgt, dat geboren wordt in een stal, omdat er nergens anders een plaatsje meer open was, waar die vermoeide mensen konden slapen. En het meest boeiende slot, van de open hemel, met de zingende engelen, die de herders de blijde boodschap brengen: Ere zij God in de hoogste hemelen en Vrede op aarde, in de mensen een welbehagen!

Toen 't uit was, ontspanden de kinderen zich met een zucht: wat was dat mooi. De juffrouw deed dadelijk wat vrije oefeningen met hen, ze klaptten vrolijk in hun handen.

Brammetje keek telkens steeds naar z'n mamma. Zag en hoorde ze alles wel? Mevrouw van Dalen knikte tegen het kind, ze was immers voor hem gekomen. Jawel, ze wàs voor Brammetje gekomen, misschien als de onverschilligste! Vreemd genoeg was er echter in haar binnenste iets gebeurd, dat niets met Brammetje te maken had. Ze vocht tegen een diepe ontroering. Hoe het kwam wist ze niet. Was het door het aangrijpende kinderlied dat de kleuters nu zongen?

Of was het een gevolg van de eenvoudige Kerstvertelling van de juffrouw? Was het dan toch geen legendarisch verhaal, zoals ze altijd spottend beweerde?

Ze herinnerde zich plotseling haar jeugd: Vader voor het orgel, zij er naast; zingen moest ze, Kerstversjes van de Heilige Nacht! Hoe hield ze daar van! Toen ja, later niet meer. Hoe was dat zo veranderd? Ach, vader was jong gestorven, moeder bleef alleen met een hoop zorgen. Zij ontliep maar al te graag het ouderlijk huis, kwam onder andere invloed. Spotten had ze geleerd, spotten met wat heilig was. Dat deed haar man ook! Ze waren nou eenmaal niet Christelijk

Wie of wat had die harde schaal van onverschilligheid bij haar gebroken? Gebroken wàs het, haar innerlijk lag overhoop. Ze verstond

ternauwernood wat de kinderen zongen, staarde met omfloerste ogen in een knetterend kaarsvlammetje.

Juffrouw de Reuver ging haar gang, onbewust van wat haar woorden in een mensenhart hadden teweeggebracht!

Nu gaan we nog een versje zingen, dat moeder ook mag meezingen. „Stille nacht, heilige nacht, kinderen.” Ze tikte met haar liniaal op een bank en gaf de toon aan.

Gedreven door een innerlijke behoefte, zong Brammie's mamma mee. Het kind knikte opgetogen, toen hij het zag: moeder, die op zijn schooltje meezong; het was prachtig!

Cynische gedachten vergezelden de eenvoudige woorden.

Nooit vergeten? spotte een stem in haar binnenste.

„Miljoenen eens zaligen zal” zongen haar lippen.

Geloof je het toch, geloof je 't?

Och wat, ze deed het toch voor Brammie, voor Brammie?

Ze zweeg onthutst, bleef met open mond zitten luisteren.

„Ook voor mij hebt Ge Uw rijkdom ontzegd”

Voor haar? Kon zij dat zeggen?

Haar innerlijke verwarring werd steeds groter. Onder de rouge voelde ze hoe het bloed haar naar de wangen steeg. Ze vermande zich, was niet voor niets vrouw van de wereld.

Met een hautain gebaar herstelde ze zich, rechte haar rug en hardde haar ogen, fijntjes spotte een duivelse stem binnen in haar:

„Miljoenen! Dat handje vol Christenen soms? Waar zag je 's zondags de meeste mensen, in de kerk of op het voetbalveld?”

Miljoenen!

Ze kòn die gedachten niet loslaten, nu eens spottend, dan weer vertederd zat ze ermee.

Ze wist niet, dat Jezus aan haar hart klopte, langdurig en dringend.

„Zie, ik sta aan de deur en ik klop: indien iemand Mijne stem zal horen en de deur open doen, Ik zal tot hem inkomen, en Ik zal met hem Avondmaal houden, en hij met Mij”

Ze begreep er niets van, werd onrustig, verlangde naar het eind.

Ze was als een van de eersten weer buiten met het kind.

Brammetje, blij met de geschenken, die hij zelf gemaakt had, babbelde honderd uit.

„Vond mammië het ook fijn op het Kerstfeest?“ vroeg hij naïef.
„Ja, reuze, hoor jongen!“ bevestigde ze met een raadselachtig lachje.
De deur die even op een kier had gestaan, was weer gesloten.
Maar Jezus, de geboren Heiland, laat het niet bij één keer kloppen.

EEN TRADITIE VERBROKEN

Gerrit van Heerde

In het oude stadje, waar de boerenwagens bonken over de ongelijke straatstenen, staat de toren, groot en voornaam, naast het kleine kerkje.

Die toren is de trots van de plaats en verhoogt de glorie van het verre verleden, dat nog ligt tussen oude geveltjes en nauwe, kromme steegjes.

Soms, in de zomer, stopt een grote, rode autobus op het pleintje van versleten klinkers. Dan kijken de mensen, al of niet geïnteresseerd naar de grijze blokken zandsteen, waaruit de toren is gegroeid en naar de deur met ijzeren knoppen en donker-geroeste scharnieren. Enkelen zeggen iets van het bouwwerk en kijken naar de vergane letters, die, in steen uitgehouwen, boven de poort zijn aangebracht. Anderen vervelen zich en kauwen verwoed op hun boterham.

Maar de dominee van het stadje is in ieder geval erg trots op zijn toren. Dat komt misschien, doordat hij met zijn gedachten leeft in heel oude tijden.

Als hij op zijn studeerkamer zit en uitkijkt over het pleintje, naar de trapgeveltjes en de krulletters: „In de Weyenburg” boven het antieke café-tje, dan droomt hij van de tijd, toen dolende ridders hun pinten bier dronken in de taveerne en devote nonnen vanuit het verderop liggende klooster op ziekenbezoek gingen.

De tijd stond niet stil.

Mensen gingen.

Mensen kwamen.

Maar de huizen zijn gebleven; oud en in elkaar gezakt vormen ze een wacht om de grijze toren en het kleine kerkje.

In het éne huis, met het zwierig-beschilderde uithangbord woont de bakker, met de altijd eendere etalage van drie zuurtjesflessen en twee broden. Daarnaast is het „Armhuis”, dat overal elders in Ne-

derland „rusthuis” zou worden genoemd, maar hier de oude naam heeft behouden. Zo wil het de traditie.

Daar zitten in de avond de oude mannetjes en vrouwen bij elkaar; ze drinken hun koffie uit witte kommen, die ze met bevende handen naar de mond brengen. Traag siddert een woord door het grote, kille vertrek, want de gedachten gaan terug naar vroeger en wie veel denkt, zegt niet veel.

De traditie wil ook, dat op de avond van de tweede Kerstdag van 's avonds negen tot tien uur de klok in het stadje wordt geluid.

„Dat is Kerstmis uitluiden,” heeft dominee eens gezegd op een kerkeradsvergadering. Hij voegde er een wijze, Latijnse spreuk aan toe, die niemand begreep, maar waarop alle broeders ouderlingen en diakenen met het hoofd knikten.

Goed, dat luiden gebeurt door de koster, wiens kroost hem helpt bij dit vermoeiende werk. Krelis heeft het eerste kwartier de wacht; Nicodemus Jan Berend volgt hem op en de vader zelf neemt het laatste half uur voor zijn rekening.

Dat is ook traditie.

En als eenmaal de kinderen groot zijn en op eigen benen staan, zal moeder de vrouw hun werk overnemen.

Maar het laatste half uur is subiet voor de koster, daar is niet aan te tornen.

Elderink krijgt dat uurtje extra werk niet betaald. Maar stevast brengt de bakker namens de kerkeraad de taart naar het kosterhuis, de taart met de kerstklok van crème de beurre en het randje van slagroom en zilveren kogeltjes. Van onder de toren ziet de koster ieder jaar, hoe tussen negen en tien de vierkante doos door de bakker eigenhandig naar zijn huis wordt getransporteerd.

Dan likt Elderink met zijn tong langs zijn lippen en proeft in gedachten de zoete smaak van cake en boter.

Met een extra ruk aan het klokketouw gedenkt hij dan de broeders kerkeradsleden en de dominee.

Op de tweede kerstdag was er sneeuw gevallen. De torenspits stak licht en verjongd af tegen de grauwe lucht. De brede boomtakken op het

pleintje vingen de dikke vlokken op en de stoffige gevels droegen hun witte mutsen zwierig als verwaande juffers.

Toen Elderink het pleintje overstak, lag er al een dikke laag overal in het rond. Het was een schoon gezicht en even bleef de man er naar kijken, voor hij het klokketouw van Nicodemus Jan Berend overnam en de jongen naar huis stuurde. Boven hem zong de klok haar lied de galmgaten uit, over de landen en bossen.

„Nu wordt ook dit kerstfeest uitgeluid,” bedacht de koster en het stemde hem even weemoedig, dat gebeier daar boven hem. Want hij wist, dat er eens een kerstfeest zou komen, waarop een ander zijn werk zou overnemen.

Dat was ook traditie.

Terwijl hij keek naar de donkere hoeken van de toren, zag hij de predikant, zoals hij deze dagen op de preekstoel had gestaan en het kerstverhaal las uit de oude kanselbijbel.

Hij hoorde weer zijn stem, zacht en doordringend: „En het geschiedde in diezelfde dagen”

Bij het herdenken van het oude verhaal zag de koster de stal, die hij zich voorstelde als het schuurtje van buurman Volders, met de scheefgezakte deur en de kapotte dakpannen. Als je zacht tegen de deur duwde, zag je een flauw licht. Een man en een vrouw zaten bij elkaar en zij hield het kindje in haar armen: Jezus.

Er kwam zo'n warm gevoel over de koster; zo'n dankbaar gevoel, alsof hij zingen moest, al maar zingen, de oude verzen van school en van huis. De klokketonen waren als de melodie van een donker orgel, dat hem begeleidde.

„Stille nacht, heilige nacht,” bedacht hij, en „Engelkens door 't luchtruim zwevend.” Al de oude liederen kwamen weer terug op deze kerstavond en hij voelde zich zo rijk, zo gelukkig, alsof hij niet een eenvoudig kostertje was in een klein, oud en vergeten stadje.

Hij begon te neuriën op het rythme van het touw, dat door zijn hand gleeed. Het was als een dankoffer aan het Kindje van Bethlehem en hij zag zich neerknielen met de herders in het halfduister van de stal.

„Zo arm werd de Heer, der engelen Heer.”

Zacht kwamen de woorden over zijn lippen, maar duidelijk en klaar

stond zijn eigen rijkdom vóór hem, het gevolg van de armoede van de Heiland.

Op dat ogenblik bedacht Elderink, dat hij toch eigenlijk een slecht Christen was, een ondankbare Christen, die zoveel dacht aan zichzelf en zo weinig aan anderen.

Hij neuriede plotseling niet meer, maar keek vol gedachten over het sneeuwpleintje naar de lichte ramen aan de overkant.

Achter het ene wist hij de bakker, die straks de deur uit zou stappen, de grote, vierkante doos onder zijn arm.

„Asjeblijft, vrouw Elderink, hier is de kersttaart. En dat hij maar lekker smaken mag.”

Bij de warme chocola zouden ze vanavond ieder een grote punt nemen, de vrouw en hij, en Krelis en Nicodemus Jan Berend; ieder een brok van de kerstklok en ieder evenveel roompuntjes met zilveren kogeltjes.

Het steeds weerkerend feest van de tweede kerstdag: De taart, als een droom van rose en gele en bruine kleuren!

Daarop keek de koster ook naar het andere huis. Hij móest er naar kijken.

Aan de grote, houten tafel zaten de mummelende vrouwtjes en de ineen geschrompelde mannen als mensen in de wachtkamer van 'n station, tot ze op moesten staan, omdat de trein er was voor hun laatste reis. Werelden van gedachten gingen door Elderink heen: De levens van al deze mensen, die als even zoveel wegen samenkwamen in het „Armhuis” van een klein stadje en daar doodliepen.

Wat wist hij eigenlijk van deze mensen?

Oude Da zat er, die haar leven naast een dronkelap van een kerel had gesleten en eindelijk rust vond, toen ze hier terecht kwam.

Kee zag hij zitten en „Proemen Janus”, die altijd zijn tabak kauwde. En toch kende hij niet één van hen!

Wat wist hij van hun gedachten en van wat er leefde en woelde, diep in hun hart?

Het waren allemaal mensen, die het laatste paadje van hun leven afliepen, van wie hij alleen wist, dat ze nog een paar jaar konden meegaan. Dan was het afgelopen en nam een ander hun stoel in. Plots sloegen Elderink de kleuren uit en hij was blij, dat zijn vrouw hem

niet zag en dat het donker van de toren barmhartig was. Want daar stond hij nu *elke* avond vijf minuten lang de klok te luiden, precies om negen uur, omdat dat de gewoonte was. En *elke* avond zag hij de versleten levens achter een stukje glas, een pleintje — ver van hem verwijderd en nooit, *nooit* had hij zich iets van deze mensen aangetrokken.

Wat zong Krelis vandaag ook weer? Iets van een kaarsje, dat brandde in de nacht? „Gij in uw klein hoekje en ik in 't mijn.”

Was hij wel ooit een klein lichtje geweest, thuis en op zijn werk en in de donkere toren?

Wat was Kerstmis voor hem? Dagen van extra veel luiden en twee, drie kerkdiensten en een taart met een klok en roomtorentjes. Had hij, vóór vanavond, ooit iets gevoeld van de armoede van het kind en van zijn eigen rijkdom? Was dit halfuurtje onder de toren zijn eerste, echte Kerstfeest?

Met schaamte moest hij het bekennen, dat hij tot nu toe geleefd had voor zichzelf, voor zijn gezin, maar niet voor „de anderen”. En daar zaten nu al die oude mensen, de onbruikbare, weggestopte levens! Nog nooit had hij *iets* gedaan, om hun avond licht en blij te maken.

In de bakkerij floepte het licht aan. Op het neergelaten rolgordijn danste een schaduw, groot en verwrongen.

Elderink wist.

Nu zou de bakker de doos nemen, de taart er voorzichtig in leggen op het dunne, gevouwen papier met reclameletters.

„Asjeblijft, vrouw Elderink, hier is de kersttaart.”

Plotseling flitste een vreemde gedachte door de koster heen. De klok en de cake hadden hun bekoring verloren; hij zag de gezichten der oude stakkers, de brede glimlach om de lippen, de handen, die aarzelend tastten naar de heerlijkheid van de taart, de mummelende kaakbewegingen van de oude Kee.

Kerstfeest!

Het kleine lichtje, dat stralen zou over Da's leven! „Proemen Janus”, die met breed gebaar de pruim van achter zijn kiezen weg zou halen en op de tafel deponeren — voor straks.

Het feest van de oude dag!

Het was God, Die hem deze gedachte in het hart gaf!
Zou hij?
Nu?
En boven juichte de klok in de Kerstavond.

Het licht in de bakkerij ging uit.
Toen, gejaagd en met bonzend hart, verbrak Elderink de traditie van de Kerstavond.

Zijn hand liet het touw los; hij liep het pleintje over, zo hard hij kon. Een donkere figuur over de witte sneeuw. Hij duwde de deur van de bakkerij open, botste bijna tegen de bakker op, die daar stond, met de taartdoos onder de arm.

Hijgend ging Elderinks adem.

„Bakker — laat me de taart zien!”

De ander, geschrokken, draaide het licht op, keek verwonderd naar het verhitte gezicht van de koster. „Vlug — de taart!” zei die nog eens. Toen keek hij naar het feest van kleuren en rook de geur van het gebak. Traag dreven de laatste tonen van de klok over het stadje.

Elderink hoorde het.

Hij wist, dat hij zijn plicht verzaakte, want het was nog geen tien uur. Nu had hij helemaal geen recht op de taart!

Er was ook nog een ander geluid, dat tot hem doordrong, dat van een stem, zacht en duidelijk: „Voor zoveel ge dit één van Mijn minste broeders hebt gedaan, zo hebt ge dat Mij gedaan.”

„Jij — jij brengt hem niet bij mij,” hakkelde Elderink, „maar hier-naast — in 't armhuis.”

Hij stond al weer bij de deur.

„Mijn klok,” zei hij gejaagd, „ik moet luiden.”

Nog éénmaal draaide hij zich om.

„En als je vertelt, van wie die taart komt, dan . . . dan . . . dan zeg ik je de klandizie op!”

De bakker, de taart in de handen, stond nog met open mond te kijken en wist niet, of hij droomde, of dat dit alles werkelijkheid was.

Maar de koster haastte zich over het sneeuwpleintje en hij begon de torenklok opnieuw te luiden, want het uur was nog niet vol en de traditie wil, dat op de tweede kerstdag van negen tot tien de klok wordt geluid over het oude stadje, met zijn oude gevels en klinkersteegjes.

KORTE ONTMOETING

Gerrit van Heerde

Een wolf stak zijn kop op en huilde. Het was de schreeuw naar voedsel, die James zo goed kende. Die hij hoorde, ieder jaar weer, als de sneeuw knerpde onder de voeten, als de kou tintelde door de vingers. Het gehuil klonk van ver, ergens van de eindeloze vlakte, waarheen het leven van wolf en rendier zich verplaatste, zodra het bos geen voedsel meer gaf. Het was tevens de aankondiging van de komende winter en in gedachten zag James de wolf staan met gerekte hals, het grijze vel slobberig over de opgetrokken buik, als een te wijde mantel. Straks zou, verder weg, de roep beantwoord worden, en nog later zou een troep uitgehongerde dieren voortjachten over de harde sneeuw, hijgend, grauwend, rusteloos zoekend naar buit, met de pijn van de honger in de bloedrode ogen.

De man wierp zijn bijl over de schouder, keek om zich heen naar de gekapte bomen en liep het bospad af in de richting van zijn blokhut. Op dat ogenblik bekreep hem het gevoel van eenzaamheid, dat ieder jaar terugkwam, als het getij wisselde. Dan voelde hij de beklemming van de bossen en — als hij zich met zijn geweer naar de vlakte begaf — de verlatenheid onder de strakke winterhemel.

Hij wist, dat de komende dagen het verlangen naar de wereld van de mensen hem onrustig zou maken, terwijl hij er toch niet toe zou komen, zijn bijl in de blokhut achter te laten, om in de stad te gaan wonen. Het kwam zeker, doordat hij al zoveel jaren weg was uit een maatschappij, omdat hij een eenzelvig man was geworden, hard als de natuur, waarin hij leefde, sterk als de wolf, die huilde boven de bevroren sneeuw. Overgebleven was alleen de herinnering aan vroeger, toen hij nog een thuis had, toen moeder over zijn hoofd streek en „James” zei, zoals alleen zij dat zeggen kon.

Dat was dertig, veertig jaar geleden.

Nu al twintig jaar werkte hij in de bossen. De ene boom na de andere was gevallen onder zijn bijl. Hij bedacht, dat het uitgestrekte woud er niet kleiner door geworden was, dat al zijn werk zo nutteloos leek.

In de kast lag het geld, dat hij kreeg voor het vellen van de bomen. Daarvan kocht hij twee maal per jaar het voedsel voor de komende maanden. Het waren de enige keren, dat hij in de stad kwam, onder de mensen. Hij verbeelde zich, dat die hem vreemd aankeken, als hij door de straten ging, dat ze hem nawezen en fluisterden: „Is dat niet die zonderling, die houtkapper uit het bos?”

„Ik ben mensenschuw geworden,” zei hij tegen zichzelf, hardop, zoals hij gewoon was, zijn gesprekken met zichzelf te voeren; „ik pas niet meer in de jachtige wereld, waar de mensen alleen maar leven, om geld te verdienen.”

Soms, als hij bij de kast stond en keek naar zijn geld, begon hij het gesprek:

„De stapel wordt groter. Nog twintig jaar en ik ben een rijk man.”

„Als je dood bent heb je niets aan het geld.”

„Als ik dood ben zal misschien iemand zeggen: Die . . . die . . . hoe heet hij ook weer . . . die zie je nooit meer in de stad.”

„Ze zullen wel komen kijken in je hut.”

„Ze zullen mijn geld vinden.”

„Ze zullen blij zijn en het geld verdelen en zeggen: Gezegend die oude houtkapper, maar we dachten, dat hij nog meer geld had.”

„Vóór ik sterf zal ik mijn geld in het bos verstoppen, zó, dat niemand het vindt. Het zal er liggen en wegrotten. Niets zal meer herinneren aan mijn werk. Op een dag zal ook mijn hut in elkaar zakken.”

James lachte en keek naar de steel van zijn bijl. Hij zei: „Jou zullen ze vinden en meenemen en zeggen: Er is geen man en geen geld en zelfs geen hut. Alleen een bijl.”

Toen hij de blokhut zag schemeren tussen het geboomte, begon Sappel, de zieke hond, te blaffen. Het dier kroop uit zijn mand en bleef bij de deur staan, de oren gespitst, in afwachting de kop gedraaid. De deur ging open. De hond richtte zich op, legde zijn voorpoten tegen de borst van de man en begon diens gezicht te likken.

Nadat James zijn bijl in de hoek had gezet, keek hij als toevallig in de kleine spiegel, opzij van de deur. De spiegel was gebarsten en het weer zat er in.

„Je wordt er niet mooier op. Je haar is grijs en je gezicht gerimpeld.”

„Je hebt iets van de oude wolf, die over de vlakke rent. Even grauw en grimmig.”

„Ik ben ook even eenzaam. Maar ik huil niet van verlangen naar gezelschap.”

Daarop pookte hij met een stok in het bijna gedoofde vuur en gooide nieuw hout op de stervende vlammen, tot de warmte behaaglijk door zijn lichaam trok.

Nu lag Sappel bij het vuur, de poten gestrekt.

„Ben je wat beter?” informeerde James.

„Ik geloof, dat je wat beter bent.”

De snuit van de hond was even grijs als de baard van de man. Toen hij het dier over de kop streelde, sloeg het zijns taart tegen de vloer, hief de kop en snuffelde de bosgeur van James' broek.

Voor het eerst sinds twee dagen at de hond wat en het vrolijkte zijn baas wat op. Zolang hij Sappel nog had had hij geen behoefte aan mensen.

James bleef bij het vuur zitten, terwijl buiten het donker om de hut trok. Er was geen geluid dan het ruisen van de wind door de bomen. Zelfs de wolven huilden niet meer.

Hij at het brood, dat hij gisteren gebakken had en hij dacht weer aan het leven in de stad, dat hem trok en afstootte. Hij was immers een zonderling en een eenzame! Wie bemoeit zich met een kluisenaar in een blokhut?!

Na een week werd dat gevoel van verlatenheid minder. James kon weer lachen om die idioten in de stad, met hun opgedirkte kleren, met de glimlach van het egoïsme om de mond. Om de mensen, die in hun verwatenheid geloofden, dat de wereld alleen om hen nog bleef draaien.

Tegen Sappel zei hij:

„Er is geen beter plekje op de aarde, dan hier.”

„Is er geen beter plekje?”

„Je hebt geen last van de mensen en je hindert niemand.”

„Nee, je hindert niemand. Maar is dit het doel van het leven: Zorgen, dat je niet omkomt van de honger, bomen hakken en geld verdienen en sterven?”

Over deze vraag, die hij zichzelf gesteld had, bleef hij denken, terwijl hij de bijl zwaaide, de slagen dreunden door de lucht, en Sappel, op zijn buik liggend, de spanen nakeek, die als vonken van een vuur in het rond sprongen.

Toen de dagen korter werden, de avonden eenzaam, sneed James kleine beeldjes uit het hout. Op de tweede plank van zijn kast stonden ze op een rij; stom en met dode ogen keken ze naar het vuur.

Daar stond de wolf, hoog op zijn poten, de kop gerekt naar de hemel; het paard, de gekromde nek naar de rug gebogen, het hert met de ranke poten, klaar voor de sprong. Nu sneed hij een kleine vos, in de volle ren van zijn vlucht, met de tong uit de wijd-open bek.

Het werk kortte de avonden; tot hij Sappel uitliet. Daarna klonk zijn scherp gefluit door de stilte en blafte de hond, één, twee maal, vóórdat hij terug kwam rennen naar het arme vuur.

Op een dag — James was nauwelijks thuis en het was nog niet helemaal donker — keerde Sappel grommend de kop naar de deur. Zijn oren bewogen zenuwachtig, er liep een rilling over zijn huid, alsof hij het koud had.

Toen er buiten voetstappen kraakten op het smalle pad, sprong de hond op. Zijn woedend gebas klonk door de kleine ruimte.

„Stil!” gebod James. Hij duwde de hond weg van de deur, naar zijn mand, waar hij bleef grommen en naar de deur kijken.

De stappen kwamen dichterbij.

De houthakker trok de deur open.

In het schemerdonker zag hij een man en een vrouw.

Niet begrijpend keek hij hen aan en bedacht, dat dit nog nooit gebeurd was, dat een man en een vrouw naar zijn hut kwamen. Het enige wezen, dat ooit bij hem binnen was gestapt was een houtkoper, die zijn bomen kwam weghalen. De man begon te praten, zacht, als wilde hij zich verontschuldigen:

„We hebben mankement aan de wagen. Die staat bij een boer, verderop. We wilden door het bos naar de stad, toen het donker werd. Nu halen we het niet meer. We wisten, dat hier ergens je hut stond. Mogen we vannacht hier blijven?”

Wijd deed James de deur open.

„Natuurlijk,” zei hij, „waarom zou u hier niet kunnen blijven. Er is genoeg stro en het vuur blijft aan.”

Daarbij keek hij naar de vrouw. Het was een oude vrouw. Of oud? Zeker ook al vijftig, net als hij. Toen ze dichterbij kwam en de gloed van het vuur over haar gezicht viel, taxeerde hij haar ouder, zeker zestig. Hij schoof de bank bij. Groot stond hun schaduw tegen de hutwand, toen ze gingen zitten. Zelf leunde hij in de hoek op de grond, met opgetrokken knieën; zijn hand streelde Sappels rug.

De hond was nu tot bedaren gekomen, maar bleef naar de beide vreemdelingen kijken. Maar meteen stond James weer op. Hij stookte het vuur op, hing de waterketel aan de ketting en haalde koffie uit de kast. Hij voelde, hoe de vrouw hem nakeek en toen hij terugkeerde naar zijn plaats, bleef ze kijken naar de wolf en het paard en het hert. Ze had nog steeds niets gezegd.

James luisterde naar het verhaal van de man. Het interesseerde hem niet erg. De wagenas was gebroken, vertelde de ander met veel omhaal van woorden, alsof het James iets schelen kon. Hij had het gevoel, dat de man erg met zijn eigen lot was begaan; er scheen niets belangrijker op de wereld dan een gebroken wagenas en hij dacht: Ik heb het altijd wel geweten, de mensen in de stad denken alleen aan zichzelf, aan hun genoegens en aan hun tegenspoed. Ze zijn allemaal gelijk. Tot de man zweeg en de plotselinge stilte in de hut hing. Toen begon *zij* te praten.

Ze zei: „Wat geeft het, dat die as gebroken is? Morgen laat je hem maken. Je doet net, of het een ramp is.”

„Is het niet erg,” zei hij, „dat we morgen dat hele eind terug moeten. En wie maakt die as? De boer misschien? Of jij? Kun jij het?”

Ze lachte luid, alsof hij iets geestigs had gezegd.

„Als ik het kon, zou ik het maken,” zei ze toen, maar er zijn veel erger dingen in de wereld dan een kapotte wagen.”

Ongemerkt knikte James, alsof hij zijn instemming wilde betuigen.

Hij zag, hoe ze opnieuw rondkeek, nieuwsgierig; en weer bleef ze kijken naar de open kast.

Ze zei: „Je hebt daar een wolf staan. Zou ik die mogen zien?”

Dadelijk stond hij op. Hij pakte de kleine dierfiguren, ook de half afgewerkte vos en legde ze in haar handen.

„Met deze ben ik bezig.”

Ze gaf geen antwoord. Ze keek. Ze nam de dieren in haar handen, één voor één en bleef toen voor zich uitkijken, terwijl haar vingers de ruige vos streelden.

Als ze nu maar niet zou zeggen: „Het is wel aardig” of „het lijkt wel.”

Dan zou het zijn, of er iets moois brak. Dan zou al de sympathie, die hij plotseling voor haar voelde, verdwijnen. Hij zou de dieren uit haar handen rukken, ze in de kast zetten en de deur hard dichtslaan.

Toen ze bleef zitten kijken, alsof ze iets heel kostbaars in de handen had, groeide zijn waardering voor haar en hij dacht: Ze is niet als de man.

Ze is ook niet als anderen, egoïstisch, vol zelfingenomenheid.

Ze gaf de houten dieren terug, zonder er iets over te zeggen. Daarna vroeg ze naar zijn werk en ze beklaagde hem niet om zijn eenzaamheid.

Ze zei alleen: „Het lijkt me een genot, elke dag weer in de wereld van de wereld te mogen werken en geen mensen om je heen te hebben, die je bekritisieren en die kijken, hoe je er uitziet en die altijd vol zitten met plannen, hoe ze meer geld kunnen verdienen.

De man keek haar aan, de lippen stijf op elkaar gedrukt. James had het gevoel, dat hij zo op zou springen en zeggen: „Praat toch niet zo zot. Wat is er aan, je af te sluiten van de wereld in een kleine hut; is het zo plezierig, alleen met jezelf te kunnen praten en met een hond?!

Je doet, of je het slecht hebt thuis en of alle mensen egoïsten zijn.”

Maar hij zei niets, leunde verveeld achterover tegen de bankleuning.

Alsof ze de gedachte van haar man kon raden, zei ze opeens: „Je moet niet denken, dat wij het thuis slecht hebben! Het leven in onze stad is goed en we hebben een mooi huis. Maar soms, soms verlang je naar de stilte, naar de eenzaamheid van het bos. Naar een dag, waarin je niet hoeft te praten, waarin je alleen je zelf kunt zijn, met je eigen gedachten. . . .

„Ik weet wel, dat ze me in de stad een zonderling noemen,” bekende James opeens.

„Natuurlijk denken ze dat. En je bent het ook. Want wie sluit zich de jaren door op in een blokhut?! Het erge is alleen, dat de mensen je niet kunnen begrijpen. Of . . . misschien zijn ze jaloers op je. Met al je geld kun je je soms zo eenzaam voelen. Ik heb wel eens gedacht, dat je *dan* alleen rijk bent, als je tevreden bent met het lot, dat God voor je weggelegd heeft.”

„Ik ben ook niet altijd tevreden,” zei James zacht. Hij begreep niet, hoe hij het ineens kon zeggen, iets van zijn armoede bloot kon leggen voor een vrouw, die hij nauwelijks kende. Maar hij ging verder.

„Er zijn tijden, dat ik verlang naar mensen, naar het leven in de stad . . . het duurt enkele dagen, dan ben ik weer gelukkig in mijn blokhut”.

„Je zou eens bij ons moeten komen,” zei ze spontaan, „zo maar eens een dag, of langer.”

Hij glimlachte. Natuurlijk zou hij dat nooit doen. Maar het deed hem goed haar woorden te horen en hij moest plotseling aan zijn moeder denken. Die zou hetzelfde gevraagd hebben.

De man stond op.

„De dag is erg vermoeiend geweest voor mijn vrouw,” begon hij, „als u het niet erg vindt . . .”

James begreep hem. Hij haalde stro van achter de hut en spreidde het op de grond. Hij legde er dekens naast.

„En jij dan?” protesteerde ze.

„Ik slaap in het houtschuurtje hier achter.”

„Dat hoeft toch niet! Wij”

Maar met een enkel gebaar van zijn hand sneed hij haar woorden af. „Kom Sappel . . . En ik wens u wel te rusten.”

De volgende morgen hoorde James, hoe de vrouw het vuur oppoekte en water uit de kruik in de ketel goot.

Hij stond op, nam meteen het werk van haar over.

Toen ze weggingen bedankte de man voor de gastvrijheid. Daarbij dacht hij aan de wagen, die stuk was. Hij begon weer over de gebroken as, maar zij pakte een potlood uit zijn jaszak, vroeg papier en schreef er een adres op.

„Als je ooit in de stad komt, hier is ons adres. Je weet, dat je welkom bent.”

Hij stak het in zijn zak. Het papier had voor hem geen waarde, want hij wist, dat hij toch nooit naar haar toe zou gaan.
Daarna liet hij hen uit. Bij de deur zei ze plotseling:
„Die beeldjes, zijn die te koop?”
„Nee.”
„Dat dacht ik wel.”
Ze liepen het pad af.
Ze keek niet om.
Hij sloot de deur en wachtte, tot hij zeker wist, dat ze hem niet meer zou zien.
Toen greep hij de bijl en liep met Sappel achter zich de andere kant op, waar het werk wachtte. Het was als gisteren en eergisteren.
Er was geen verandering gekomen in zijn levenswijze.
Alleen bleef de herinnering.

Het liep tegen Kerstmis, toen James besloot, zijn voorraad levensmiddelen aan te vullen. Hij floot Sappel en sloot de deur achter zich.
Toen hij de sleutel in de zak stak, ritselde het papier, waarop het adres van de vrouw stond.
Natuurlijk wist hij, dat het er was; hij wist ook, dat hij het nooit zou gebruiken. Toch had hij het niet weg willen gooien en nu bleef hij even staan en keek naar de kleine letters.
„Denk maar niet, dat ik je op zal zoeken,” zei hij. Maar hij liep langzamer dan hij gewoon was en toen hij plotseling bleef staan, keek Sappel hem verwonderd aan.
James keerde terug naar de hut. Uit de kast nam hij de kleine poolvos, legde haar in zijn handen, bekeek de tong en was tevreden over de vaart, die er lag in de gestrekte poten.
„Hij is mooier dan de andere,” zei hij, „hij is de mooiste.”
Toen stak hij het voorwerp in zijn zak.
De weg was lang en er lag sneeuw, die wegglibberde onder zijn laarzen. Maar in de stad waren de straten schoongeveegd en staken alleen de huizen witte koppen in de grijze lucht.
Alle mensen schenen haast te hebben. Ze doken weg in hun jassen en keken nauwelijks naar hem.

Een meisje probeerde Sappel te strelen, maar het dier begon boosaardig te grommen.

James liep een zijstraat in. In een winkel gaf hij zijn gewone bestelling op. De kruidenier zou alles klaarmaken en in de zak pakken, die de houthakker had meegebracht.

Net als altijd zei hij: „Met een half uur kun je alles wel komen halen.”

Met Sappel liep James daarop terug naar de hoofdstraat. Hij keek doelloos naar de winkeletalages, waar plukken watten aan witte draden de sneeuw suggereerden, waar kerstmannetjes, permanent glimlachend, een kerstboompje torsten en papieren hulst de rode bessen liet schitteren.

Het zei hem allemaal niets en hij keek er nauwelijks naar. De verlichte winkels gaven hem meer dan anders het gevoel, dat hij buiten deze wereld stond. Alsof het kerstgebeuren alleen voor anderen was en langs hem heen gleeed, zonder een spoor achter te laten.

Toen hij de markt naderde, tastte hij naar zijn portemonnaie.

Het ritueel van ieder jaar herhaalde zich. Om de hoek wist hij de lichtende denneboom in de grijze morgen. De vrouw van ieder jaar zou er staan, weggedoken in haar zwarte mantel, stappend van de ene trottoirhoek naar de andere en terug. Ook zou er de ijzeren kist staan, waarin het geld werd verzameld. „Voor het kerstfeest der armen,” wist hij.

De kist deed hem denken aan de offerkist, die, volgens het verhaal van zijn moeder, lang geleden bij de tempel moet hebben gestaan. Een weduwe gooide er wat in. Een krats! Maar Jezus zeide: „Ze heeft er *alles* ingeworpen!” Een late, vage herinnering aan het verhaal van een moeder.

Maar goed, vóór hij de hoek van de straat had bereikt, lag het geld al in zijn hand, als op andere jaren en op andere kerstfeesten. Er was niets veranderd.

De boom was er en de kist en het papier: „Voor het Kerstfeest der armen.” Alleen droeg de boom dit jaar sneeuw op de gespreide armen en dat leek feestelijk, want het licht vonkte er in. James liep er heen, maar bleef plotseling staan. De vrouw met de zwarte mantel was er niet. In haar plaats was er een ander, groter, ouder. Hij stond stil, niet begrijpend.

Nee, hij vergiste zich niet. De glimlach van herkenning trok even over zijn gezicht als licht van de zon door de wolken.

Want het was de vrouw uit de hut, die daar stond, van wie hij niet eens de naam wist, alleen een straatnaam, een nummer.

„Ben *jij* hier?” zei ze.

Hij herkende de stem.

Hij zag, hoe haar ogen oplichtten, alsof ze plotseling een heel goede vriend zag en ze stak haar hand uit.

„Ik wist niet” begon hij.

„De vrouw, die verleden jaar hier stond, is gestorven. Ik heb haar werk overgenomen.”

Hij gaf geen antwoord. Er was iets, dat hij niet begreep: Hoe kan een vrouw, die een mooi huis heeft, en die van het leven kan genieten, in de kille morgen de wacht houden bij een boom en geldinzamelen voor de armen?!

Meteen schoten hem de woorden te binnen, die zij eens gezegd had, weken geleden: „Met al je geld kun je je soms zo arm voelen. Je bent alleen rijk, als je tevreden bent met het lot, dat God voor je weggelegd heeft.”

Zou ze werkelijk tevreden zijn, alleen om het feit, dat ze als een soldaat de wacht mocht betrekken bij een geldkist? Dwaasheid natuurlijk!

Hij zou wel eens willen weten, waarom ze dit deed.

Hij gooide het geld in de kist, wilde toen verder gaan, maar draalde, alsof hij ergens op wachtte.

Ze keek op haar horloge.

„Over een paar minuten word ik afgelost. Je gaat mee naar mijn huis.”

„Nee,” antwoordde James, „ik moet terug naar het bos.”

Hij keek naar Sappel.

„Dat is dwaasheid. Het is al een groot wonder, dat ik je hier terugvind. Natuurlijk ga je nu mee. Ik zal koffie zetten.”

„Ik heb geen tijd,” zei hij. Het was een leugen, dat wist hij, maar hij zag mensen die hem nakeken en fluisterden: „Zie je dat? Die kerel uit het bos met mevrouw! Hoe kan dat?!”

„Je hebt de hele dag vóór je: Op z'n minst moet je koffie bij me drinken. Ik ben veel te blij, dat ik iets terug kan doen, nadat je zo vriendelijk was”

„Onzin.”

Maar hij voelde, hoe het verzet in hem brak, en toen een andere vrouw haastig aan kwam lopen, om de wacht over te nemen, wist hij, dat hij tòch met haar mee zou gaan.

„Kom,” zei ze.

Ze liepen het plein over, een straat in, weer door een andere straat; toen stond ze stil.

„Hier is het.”

Het hekje klapte achter James dicht. Sappel, wat onrustig, liep vlak achter hem het klinkerpaadje naar het huis.

Er was koffie.

Er was warmte van een vuur.

James zat, wat onwennig, weggedoken in een stoel, en liet de gloed van het vuur langs zijn benen glijden. Aan zijn voeten lag Sappel en sliep. De vrouw zat aan de andere kant van de haard. Hij keek naar haar gezicht en vond haar ouder geworden sinds hij haar in de hut had gezien. Maar hij meende ook, dat ze er nog blijder, nog gelukkiger uitzag, alsof het leven schoner werd en meer perspectief kreeg, hoe meer het naar het einde liep.

Hij was blij, dat haar man niet thuis was. Misschien zou die weer beginnen over de wagenas of over iets anders, dat James niet interesseerde en dat voor hem zo belangrijk scheen.

Terwijl de houthakker in het vuur staarde en luisterde, naar wat zij vertelde over haar huis en de stad, be kroop hem het gevoel, dat hij in zijn blokhut iets miste.

Was het het comfort, dat hij hier vond?

De vreugde van te kunnen praten met anderen? Miste hij een vrouw, waardoor zijn leven niet meer eentonig en zinloos zou zijn?

Hij wist, dat het dat niet was.

Opeens schoot het door hem heen, dat er in deze vrouw iets was, dat haar boven anderen uittilde, maar hij wist niet, wàt het was.

Ze had een prettige stem. Ze vertelde dingen, waarom hij moest glimlachen.

Maar dàt was het nièt.

Plotseling vroeg hij: „Waarom stond u in de kou bij de geldkist en de boom?”

Vol spanning wachtte hij op haar antwoord. Hij had het gevoel, dat nu de oplossing van het raadsel zou komen.

Ze keek hem verwonderd, niet begrijpend aan.

„Waarom ik bij de boom stond? Ik zei het toch: De vrouw was gestorven. Toen moest een ander haar taak overnemen.”

„Maar u vond het niet prettig,” veronderstelde hij.

Ze stond op, schonk opnieuw koffie in. Ze keek langs hem heen door het raam naar de straat, waar kinderen speelden; een auto gleed geruisloos voorbij.

Daarop keek ze naar hem en zei:

„Je weet toch van het kind Jezus? Waarom zal ik niet een paar uur geld willen inzamelen voor de armen, als ik weet, dat Hij zó arm is geworden, om mij gelukkig te maken?!”

James keek niet op. Dàt was het dus, wat haar blij maakte, overlegde hij.

Een blok hout verschoof in het vuur. Even laaiden de vlammen op. Hij dacht aan vroeger.

De woorden van de vrouw waren de woorden van zijn moeder, lang geleden. Hij hoorde haar stem, zag haar gezicht, de gebaren van haar handen. Terwijl zij het oude verhaal vertelde van het kind in de stal zàg hij de armoede van de Heere en had hij iets begrepen van de liefde voor de wereld, waarvoor Hij alles, zelfs zijn leven wilde geven. Hoe lang was dat geleden, dat zijn moeder vertelde?

Nu begreep hij, wat de vrouw tegenover hem bedoelde: Was was een paar uur de wacht betrekken bij een kerstboom, vergeleken bij wat *Hij* gedaan had?!

En wat deed hij zelf?

De vraag bleef in zijn hoofd hangen: Wat doe *ik* dan?

Ik scheld op de mensen in de stad. Ik noem ze egoïsten. Maar ben ik zelf veel beter? Interesseert het me iets, of een ander het goed heeft in het leven of slecht?

De vrouw vroeg hem iets, maar ze kreeg geen antwoord.

Want hij luisterde niet.

Hij dacht alleen maar aan zichzelf en aan het Kind en onderging het wonder, dat hij plotseling de afstand zag. Met verbazing constateerde hij, dat Gods Zoon eigenlijk de rijke was, die gaf, wat Hij bezat.

En dat hij, James, arm was, met al het geld op de bovenste plank van de kast. Het maakte hem onrustig. Het deed hem plotseling terugverlangen naar de stilte en de eenzaamheid, om dit alles te kunnen doordenken. Onverwachts stond hij op en nam afscheid. Hij hoorde de teleurstelling in haar stem: „Wil je niet blijven eten? Straks komt mijn man thuis. Hij zal het prettig vinden”

„Ik heb geen tijd,” loog hij.

Achter haar liep hij door de kamer.

Ze zei nog: „Je moet toch werkelijk eens terugkomen.”

„Ik denk het niet,” zei hij zacht.

Ze voelde zich niet beledigd, eerder blij, want ze meende te begrijpen, *waarom* hij alleen wilde zijn. Zou het hem werkelijk getroffen hebben, toen ze dat zei van de Heere, die om haar arm was geworden?

Het was al drukker in de straten, toen James naar de kruidenier liep, om zijn boodschappen in ontvangst te nemen. Achter hem ging Sappel. James keek niet naar de mensen. Het interesseerde hem niet, of ze over hem zouden fluisteren of hem nawijzen.

Zelfs was hij de vrouw vergeten.

Tot hij toevallig in zijn zak de kleine, vluchtende vos voelde en bebedacht, dat hij haar het dier had moeten geven. Als een herinnering. Of uit dankbaarheid.

Maar hij liep door.

Want het bos trok, meer dan anders. Het bos met de huilende wolven en de vluchtende herten, met het donker tussen de bomen en het licht van de vlakke.

Hoe kwam het, dat hij het gevoel had, rijker terug te keren dan hij gegaan was?

Waren het niet de gedachten aan het kind, die zij had opgewekt? Waardoor hij zeker wist, straks minder eenzaam te zullen zijn?

Hij dacht: Nu begrijp ik er iets van: Dit is Kerstfeest, als je verlaten bent en niet verlaten, als er altijd iets van het Licht is in het donker van het leven.

Hij glimlachte en sprak weer tot zichzelf, zoals altijd:

„Het is toch wonderlijk, dat God een mens blij kan maken, zelfs door middel van een gebroken wagenas.”

EEN WAGEN RIJDT DE WERELD IN

G. van Heerde

Dorus is zo een klein mannetje met een permanente stoppelbaard en schitteroogjes, als hij een „neutje” op heeft. Zijn jasje dekte eenmaal de hoekige schouders van een notaris, zijn hoed en schoenen heeft hij gekregen van wijlen de burgemeester van Zwartewaal. Toen zat er nog een vouw in zijn broek en rafelde hij niet. Maar dat is lang geleden.

Dorus zit op het span van zijn woonwagen en de vinnig-koude wind blaast hem om de oren. Achter hem is het gekrijs van Lizelotte, die van haar moeder slaag krijgt; ze heeft zeker weer aan de suikerpot gezeten. Nou, Miene, zijn vrouw, is niet mak; als die het op de heupen heeft, kun je beter de benen nemen. En dan is Jan er nog. Die ligt de halve dag in bed, als je hem zijn gang laat gaan. De jongen krijgt grootse allures en wil later in een huis wonen inplaats van in een wagen.

Dorus is anders een best kereltje, zo eentje, waar je over lopen kunt. Hij mat stoelen en slijpt messen en scharen. Op zijn slijpkar heeft hij met scheve, witte letters geschilderd:

„Eerste nederlanse nat-slijperij. Hoogagent Dorus Bakker en Zoon.”
Dat is niet mis. Zo verdient Dorus met zijn kar de kost voor vrouw en kinderen. En nooit komen de mensen een cent aan hem te kort. Dat is waar, hij is zo eerlijk als goud. Dat kun je van Miene niet zeggen. Die belt bij de mensen aan en vraagt met een stalen gezicht om kleren voor haar „zes bloeien van kinderen, die huilen van de honger en die ’s nachts zonder hemdje naar bed moeten.” Ze kan zelfs tranen in de ogen persen, als ze het zegt. Nee, zo is Dorus niet. Hij gaat recht door zee en d’r is op zijn leven „niks niet an te merken.”

Bij het kleine stadje is een woonwagenkamp, waar Dorus nu zijn wagen heenstuurt. En dat is dan voorlopig het einde van de tocht, want mor-

gen is het Kerstfeest, en met de Kerstdagen is er niks te verdienen. Dus zal de wagen hier de zondagen overblijven.

Als Dorus bezig is de pijp uit het fornuis te halen, omdat het ding „stik-vol” roet zit, wordt er aan de deur gerommeld. „Wat zulle we nou hebbe?” denkt hij. „Misschien een nieuwsgierige buurvrouw uit een andere wagen?”

Hij zet de pijp in een hoek, strijkt de haren weg uit zijn ogen en doet, met zijn roetzwart gezicht open. En laat me daar nou een dominee staan?! Een echte dominee met een zwart jasje, zo deftig als een burgemeester. Dorus zag het dadelijk, nog voor de man een woord had gezegd.

„Mag ik d'r even inkomen, baas,” zegt de man, „'t is zo koud buiten, met die wind. Ik ben de dominee.”

Dorus staat daar met open mond en weet eigenlijk niet, wat hij doen moet. Dat is hem nog nooit overkomen, dat een zwartrok op bezoek komt. Vragend kijkt hij Miene aan. Wat denkt die er van?

„Nou, kom d'r maar in, man,” zegt zij. „Je kunt een evenmens toch niet in de kou late staan?! Warm is 't hier anders niet, want die lamme kachel wil niet brande. Ons soort mense heeft ook niet de goeie brandstof. Die kunnen we niet betale.”

Ze gluurt naar de dominee, als verwacht ze, dat hij nou z'n portemonnaie zal trekken. Maar niks hoor. Hij voelt alleen met z'n klavieren aan het lauwe kacheltje zonder pijp en gaat op een stoel zitten.

„Als die maar niet gaat preken,” denkt Dorus benauwd. Het zweet breekt hem uit, als hij daaraan denkt. Maar gelukkig, Miene is er nog. Die tettert aan één stuk door, daar kan zelfs een dominee geen woord tussen krijgen.

Maar als hij opstaat, komt hij toch met zijn boodschap. Of ze allebei, met de kinderen, op het Kerstfeest willen komen op de tweede Kerstdag. Een speciaal Kerstfeest in het gebouwtje bij de kerk, voor alle mensen van het woonwagenkamp.

Dominee gaat de mensen persoonlijk uitnodigen, want zonder volk kun je geen feest vieren.

„Nee, vanzelfs,” zegt Dorus. Hij is eigenlijk te beduusd, om te antwoorden. Heb je ooit gehoord, dat men hulle soort mense ging vragen voor een feest??

Zelfs Miene staat met de mond vol tanden en krabt zich met de vork, waarmee ze de aardappels op het stel heeft geprikt, door de wilde haren. Zoiets is ook haar te machtig.

„Ja,” zegt dominee, „een Kerstfeest voor jullie allemaal. Waarom zouden jullie geen Kerstfeest vieren?” De stilte hangt vreemd tussen de houten wanden en Dorus kijkt naar zijn zwarte roet-handen. Jonge, jonge, wat moet hij daar nou op zeggen?! De dominee zou een mens de doodschrik op het lijf jagen. Tot Lizelotte de stilte verbreekt.

„Krijge we dan ook wat, Moe?”

Dat brengt Miene weer in haar evenwicht. Haar hand schiet uit. De haren stuiven Lizelotte om het hoofd. „Jij eigenwijze snotneus — ’t is zonde, dat ik ’t zeg — kun je je snater niet dichthouwe. Mot je je d’r weer mee bemoeie? Mot de dominee denke, dat we van de hebbelijke gemeente benne?!”

„’t Is een kind, dat het vraagt,” vergoelijkt de predikant. „Ja, zus, je krijgt ook wat, de groten en de kleinen, allemaal.” Dan, aarzelend, als zoekt hij naar zijn woorden: „’t Is de vraag, of jullie aan willen nemen, wat je op Kerstfeest aangeboden wordt.”

„Nou, moe,” zegt Miene. De woorden ontvallen haar, voor ze er erg in heeft. „Ons soort mense zegt niet gauw „nee.” We motte ook al van de geef leve. Met de slijperij is het niks gedaan en het mensdom wil tegeswoordig niet meer op bieze zitte. ’t Is allegaar plus wat de klok slaat.”

„Nou, jullie zullen het goed hebben,” zegt de dominee met een breed gebaar, „chocolade en een kerstkrans en zo. Voor de mannen een sigaar misschien.”

„Maar geen neutje,” denkt Dorus. „Nee, vanzelfs niet. Maar goed, ’t is alsniettemin mooi aangeboje. Je kunt ze tegeswoordig met een lantaarntje zoeken, die zo „rieyaal” voor de dag komme.” Hij kijkt naar Miene. Die mot dan maar beslisse.

„’t Is bestig,” zegt de vrouw resoluut. „We zulle d’r zijn, ik en Dorus en de kinderen.”

Een klein kerstboompje brandt op het podium. Het flakkerend licht doet de schaduwen vreemd en wanstaltig dansen tegen de muur. Dorus kijkt er naar. Daarbij zuigt hij aan zijn sigaar, of hij een grote meneer

is. Lizelotte, die schrok-op, heeft al drie kommen chocola achter de knopen geslagen. En moet je Miene zien. Die heeft een halve kerstkrans in de mond gestouwd. Ze smakt en likt de suikerkrumels van de vingers af.

Zijn blik gaat naar de mannen en vrouwen om hem heen, naar de verweerde koppen en slordige haren. Dat zijn nou allemaal zwervers over de grote wereld, denkt hij. Ze hebben nergens een thuis en vinden nergens rust. Twee, drie dagen houdt een kamp hen vast in zijn greep, dan zwermen ze weer uit, door wind en regen of onder de goede zon. Het benauwt hem, deze gedachte van onrust en even komt het verlangen in hem, om nu één plekje te hebben, waar je met al de zorgen van dit zwerversleven naar toe kunt gaan. Waar je kunt zeggen: Hier is het goed, altijd, als het stormt en als de wind waait door het leven van elke dag.

Hoor, nou begint de dominee te vertellen. In de grote stilte volgt Dorus de wegen, die dominee hem leidt en even sluit hij het eigen, harde leven buiten de muur van zijn denken. Nu loopt hij over een zonlichte weg, tussen witte huizen door. Daar gaan de bultige kamelen en de grauwe ezels, met daartussen de kleurige kleren van Oosterse mannen en vrouwen. En later is daar ineens de stal. Dorus duwt de deur open en kijkt. Bij het flauwe licht ontdekt hij een man, een vrouw en dan — HET KIND! In een kribbe! Op stro!

En dan te weten, dat Lizelotte en Jan nog een ordentelijk bed hebben, om in te slapen!

„Zo arm werd de Heere,” zegt dominee. „Hij verliet de heerlijkheid van de hemel, om als een klein Kindje in deze koude, harde wereld te komen.”

Dorus laat zijn hoofd rusten in de handen, om daarover na te denken. Want helemaal begrijpen kan hij niet.

„Waarom?” hoort hij de predikant vragen. Om ons gelukkig te maken en blij. Dáárom heeft God Zijn Zoon willen geven.”

„Maar dan toch niet voor mij,” denkt Dorus.

Hoort hij goed?

„Voor deftige en voorname mensen en voor heel eenvoudigen. Voor mensen, die in paleizen wonen, en voor de mannen en vrou-

wen en kinderen, die in hun wagen door het land trekken. Iedereen, die weet dat hij een slecht en zondig mens is, die moet het nu maar eens goed horen: „Voor hem is Christus arm geworden en in deze wereld gekomen.”

En dan herhaalt dominee, wat hij twee dagen geleden gezegd heeft in Dorus' wagen: „Als jullie het maar willen aannemen, mensen! Als jullie het maar geloven willen, dan wordt het leven licht en blij en gelukkig en dan ben je rijk, zelfs in de grootste armoede.”

Dorus wrijft zijn handen over de stoppelbaard en peinst: „Als dat nou eens echt waar was, wat jij daar zegt, zwartjas, wat zou het leven dan veel gemakkelijker zijn, dan was er altijd een plekje, waar je naar toe kon met je zorgen en je verdriet.”

Dan, door het donker van zijn kleine bestaan is daar als een lichtstraal: „En toch is het waar. En 't is ook voor jou! Als je 't maar wilt aannemen, Dorus!”

Weer zakt zijn hoofd in de handen en probeert Dorus het Kerstwonder te vatten, dat zich gaat voltrekken aan zijn eigen hart.

Tot Miene hem voor de derde keer aanstoot en van achter haar hand fluistert: „Wat denk-ie, Dorus, zouwe we nog meer krijge? Of zou de smak en smul op weze?”

Wrevelig haalt hij de schouders op.

„Och mens, waar denk-ie toch an. We hebbe meer dan genoeg gekrege!” En dan ontvallen hem de woorden van de dominee: „Als wij het maar an wille neme!”

„Nou, moe,” zegt Miene.

Het Kerstfeest is afgelopen.

De mensen schuiven de deur uit, terwijl achter hen het orgel zingt: „Ere zij God in de hoogste hemelen.”

En dan ontdekt Dorus dat het tijdens het feest is gaan sneeuwen. „God heeft de wereld in een lichte kleur gezet,” denkt hij. Die blankheid van de aarde doet hem glimlachen van blijdschap, want Dorus ziet er een belofte in.

De volgende dag rijdt de wagen de wereld weer in.

Dorus zit op het span, net als twee dagen geleden.

En de wind waait koud om zijn oren.

Achter hem begint Miene te tieren tegen Lizelotte.

Er is niets veranderd.

En toch weet Dorus dat hij iets gezien heeft van het Licht van het Kerstfeest. Daar denkt hij over, met een glimlach op zijn stoppelig gezicht, heel de lange weg door de witte sneeuwlanden, die zich rekken tot de horizon, onder de donkere hemel.

GOD, HET MANNETJE EN DE ANDER

Gerrit van Heerde

Het mannetje liep de bekende weg door de Knikkersteeg, tot hij het rijtje met de puntedaken had bereikt. Toen gingen zijn handen tastend langs de gevel en hij telde: Raam, raam, deur, raam, raam, deur, tot hij zeker wist, dat hij zijn woning had bereikt.

Hij vond de klink van de deur, maar op hetzelfde ogenblik danste de wereld haar duivelsdans. Huizen stonden op de kop, bomen sloegen kletterend ter aarde, de maan lachte en schoot langs een denkbeeldige hemelcirkel naar het zenith.

Toen lag Manus, het mannetje, op de stoep en vloekte.

Hij probeerde op te staan, maar het leek, of de drank van een hele week naar zijn benen getrokken was; ze waren als lood en toen die idiote wereld nog eens — als had ze er plezier in hem dwars te zitten — begon te draaien, liet hij zich vallen. Zijn hoofd bonkte tegen de deurpost en even, als verdoofd, bleef hij liggen.

„De ander” kwam zijn huisje langs, zag het mannetje en ging tegenover hem voorbij. Nu was hij geen priester en ook geen leviet, maar hij wist wel, dat Manus onder de moordenaars gevallen was.

Alleen, men moet bedenken dat het met het mannetje een hopeloos geval leek. Hij had de helft van zijn leven in de open lucht geslapen. Vroeger, toen zijn vrouw nog leefde, omdat ze 's avonds de deur op slot deed, als Manus dronken thuis kwam en ze de lap niet in huis wilde hebben. En later, na de dood van zijn vrouw, omdat hij in negen van de tien gevallen zijn woning niet meer kon bereiken en daarom maar onder de open hemel bivakkeerde.

't Had dus weinig zin Manus te helpen en daarom liet de ander hem liggen voor wat hij was. Even stak het wel in zijn hart, omdat Manus toch altijd nog zijn buurman was, maar hij suste zichzelf met de gedachte, dat het boter aan de galg was gesmeerd.

En later in zijn huis peinsde hij vroom over de spreekwoorden, die met goed succes op Manus konden worden toegepast.

Hij vond er enkele en dat maakte, dat zijn even onrustig hart al spoedig weer kalm klopte, als lag er helemaal geen mannetje met dronken kop tegen de voordeur van zijn huis. „Het zijn toch paarden voor de zwijnen geworpen”, bedacht hij.

Toen de ander bij de deur van zijn eigen huis nog even omkeek, zag hij, dat Manus met veel gedraai van zijn dronken benen en een zwaai van het bovenlichaam weer overeind stond.

Hij greep de klink, drukte die naar beneden. De deur sloeg open en Manus viel zijn huis binnen. Hier was het mannetje op bekend terrein. Hij wist, dat zijn stoel in de hoek moest staan, tussen het fornuis en het halve kastje, trok zich op langs de stoelpoten en plofte neer in het kussen. Zijn handen vielen als machteloos tussen zijn kniën en zo bleef hij zitten, als een klein stukje ellende in het rommelige keukentje.

Manus wist nog heel goed, dat hij nu moest proberen, de bedstee te bereiken, maar hij had niet de moed op te staan, omdat hij zeker wist, met zijn hoofd tegen de rand van het fornuis te zullen vallen en dan zou hij dood zijn.

Zijn waterige ogen in de rode randen draaiden door het kleine vertrek. Hij kon vaag de meubels onderscheiden bij het maanlicht, dat door het venster naar binnen viel.

Maar alles draaide: de tafel, de keukenstoelen, de klok, tot zelfs de grote, zwarte bijbel, die al sinds jaar en dag op de hoek van de schoorsteen lag, als laatste herinnering aan zijn vrouw uit zijn eerste huwelijksjaren.

Manus was altijd wat weemoedig gestemd, als hij een neutje op had. Nu zijn blik bleef haken aan het oude boek, gingen zijn gedachten terug naar de voorbije tijd, toen het leven goed was met Neeltje.

Even werd zijn brein wonder helder, als had hij de hele avond klaar water gedronken. Dat korte moment zag hij als in een flits de werkelijkheid van zijn bestaan. Enkele ogenblikken mocht hij zijn leven zien, zoals het uit de hemel te kijk zou zijn: een klein, vuil, modderig plekje in een rozentuin.

Dat kleine ogenblik, toen God in zijn leven begon te kerven, zag Manus zich, zoals hij werkelijk was, één stuk ellende, een zwakkeling, die nog niet eens in staat was, een borrel te laten staan, een slaaf van de drank. Dat stak hem diep in zijn hart, dat hij een willoze was, die zich drijven liet, waar de stroom hem drong, als een kind zich liet voorttorrelen door het leven. Als hij toch een kerel was, dan zou hij zeggen: „Ik drink niet meer. Nooit meer. Ik wil het niet”. Hij was toch geen oud wijf. Nou dan.

Die avond voor het eerst begon hij een huis te bouwen door eigen kracht. Hij bedacht, dat hij van nu aan geen druppel meer wilde gebruiken. En dan wilde hij zijn huisje een beetje opknappen en een net burger worden, zoals andere mensen.

Want was dat een mens geweest, die zoëven op de stoep lag? Was hij niet als een dier door de gang gekropen?

Uit zijn moest het! Meteen! Weg met die vervloekte drank. Geen druppel meer. Zijn hand tastte naar de binnenzak. Even glansde het flesje in het licht van de maan, toen sloeg het stuk tegen de stenen vloer. De scherven vlogen tot onder het fornuis en de vloeistof baande zich traag een weg onder Manus' stoel.

Deze avond begon het mannetje zijn martelgang om een beter mens te worden.

Maar toen hij de volgende morgen de flesscherven wegveegde van onder het fornuis en op zijn knieën rondkroop, bedacht hij dat hij een grote idioot was, om daar een hele fles drank aan diggels te gooien. Wat moest hem gisteravond beziel hebben, toen hij met zijn dronken kop die kostelijke jenever als vaatwater vermorste?!

„Ik wou er zeker de vloer mee schrobben”, bedacht hij met grimmige humor. „’t Lijkt wel, of de centen niet op kunnen.” Want zo’n stomme streek had hij heel zijn leven, zolang hij dronk nog niet uitgehaald. Die avond kocht hij een nieuwe fles en toen hij er mee thuiskwam, was hij nog niet zo dronken, of hij borg ze eerst weg in het kastlaasje, als was hij bang, dezelfde dwaasheid van gisteren uit te halen. En dan zou hij weer niks in huis hebben, als hij vannacht wakker werd met een tong als een leren lap.

Toch had Manus er geen vrede bij. En de onrust prikte in zijn hart, tot het keukentje hem te klein werd en hij het tuintje inliep, waar de wind

de takken van de oude appelboom rammeide en de bloesem als sneeuw op hem neerdwarrelde.

„Ik wil die vervloekte rommel niet meer,” dacht Manus dan. „D'r zit nog een beetje in de fles, dat zal ik nog opmaken en dan is het uit. Voor altijd. En vanavond ga ik vroeg naar bed en niet meer de straat op!”

Maar toen de toren acht sloeg, kriebelden zijn benen en kon hij niet meer blijven zitten. Hij liep door de keuken als een beer in zijn kooi. Hij dronk water, om die flauwe smaak uit zijn mond kwijt te raken. Hij dronk de koffiekann half leeg, tot hij er misselijk van werd en bedacht, dat er toch zo'n groot verschil was tussen zwarte koffie en een neutje. Daarna telde hij de centen, die hij uit de tafella haalde en zwoer, dat hij niet meer dan twee borrels zou nemen, twee of drie. Want hij was een man, en wilde de baas zijn over zijn eigen lichaam. Van het geld, dat hij in de hand telde, legde hij nog een kwartje terug en bonkte de la dicht. Maar die avond kwam hij dronken thuis en bezong in zijn hart de lof van de kroegbaas, die hem wel had willen lenen. Want morgen kwam Manus immers toch weer terug!

De dag kwam, waarop Manus de strijd opgaf en bedacht, dat hij het misschien wel gewonnen zou hebben, als hij er maar eens met iemand over had kunnen praten. Maar niemand kwam ooit bij hem, want hij was maar een eenzelvig mannetje en een dronkaard, de afschuw van de buurt. En het stonk ook in zijn keukentje.

Op de eerste adventszondag viel de winter in met ijs en veel sneeuw. Dat maakte Manus de tocht van de kroeg naar huis niet gemakkelijker. Maar binnen blijven kon hij niet. Hij *moest* er uit!

Toen, op een avond, kreeg de scherpe rand van het fornuis hem toch te pakken.

Daar was Manus altijd al bang voor geweest en hij had zelfs zijn stoel naar een andere hoek van de keuken gebracht.

Maar op die bewuste avond gleed hij uit, en — of het zo zijn moest — hij sloeg met zijn hoofd tegen de fornuisrand.

Toen draaide de keuken niet meer om hem heen, maar alles leek zwart te worden en hij verloor het bewustzijn.

Zo vond de bakker hem de volgende morgen.

Het leek er op, dat Manus' leven nu meteen af zou breken, maar dat was niet zo.

De dokter kwam en later een wijkzuster, die hem elke dag wel twee keer wassen wilde, terwijl een buurvrouw hem eten bracht en de keuken beredderde.

Die eerste dagen waren verschrikkelijk.

Als hij nu nog maar één enkel glaasje kreeg om zijn mond te spoelen. Eén enkele borrel, om die dorst weg te drinken. Het was niet te houden zo. Een mens zou er gek van worden! Hij wilde het bed uit, maar voelde dat hij de kracht er toe miste.

Toen probeerde hij, de buurvrouw te overreden.

„Daar, in de tafella liggen wel een paar centen, buurvrouw”. Als je even een druppie voor me halen wilt? Je bent altijd een goed mens geweest, en je geeft graag ieder het zijne. Dat doe je wel even, hè?”

Ze keek hem aan en schetterde: „Je moest je schamen, om daar nog over te denken. 'k Zal d'r nog aan meewerken, om dat helse goed in huis te halen! Zo'n oude kerel als jij bent moest aan andere dingen denken dan aan drank.”

Hij schrok van haar felle woorden, probeerde het nog op een andere manier.

't Is goed voor het hart, buurvrouw. 't Is net als medicijn voor een zieke.”

„Niks te medicijnen,” gaf ze terug, „ik zal je een kop thee geven, dat is veel beter voor jou.”

De buurvrouw vertelde van Manus' ziekte aan de ander, die geen priester en geen leviet was, en die dacht: „Ik moet hem toch eens opzoeken. Als hij nog zo vast zit aan de drank en voor de poort van de eeuwigheid ligt, dan moet ik er toch eens naar toe. Ik zal wat sinaasappels voor hem meenemen, dat is beter dan een neutje.”

Daar bleef het bij, want de ander had het erg druk. En als hij eens een uurtje vrij had, zei hij: „Ik zal morgen maar gaan, dan heb ik wat langer tijd. Het is goed, eens rustig met het mannetje te praten. Morgenmiddag zal ik vast wat sinaasappels kopen.”

Manus had zo heel de lange dag de tijd, om over veel te denken. Langzamerhand werd dat martelend verlangen naar drank minder, al kon hij bij tijden snakken naar een enkel glaasje. Dan stak hij zijn schoongewassen voeten buiten de bedstee en dacht: „Zal ik er uitspringen? Maar hij kon het niet en langzaam trok hij zijn moede lichaam weer onder de dekens. Hij voelde zich zo eenzaam. De buurvrouw was altijd knorrig en de wijkzuster gejaagd, en niemand keek naar hem om. Alleen God dan.

Langzaam groeide in Manus' hart de overtuiging, dat hij het nooit zelf klaargespeeld had, van die ongelukkige drank af te komen. Dat hij er toch los van werd, dat lag buiten hem. Het werd Kerstavond. De maan, als enige bezoeker, liet zijn licht over de bedsteep plank glijden.

Stil lag Manus te luisteren naar het luiden van de klok door de stille nacht.

Nu is het Kerstfeest, dacht hij. Mijn laatste Kerstfeest op deze aarde. Hij begon nu te begrijpen, dat een mens zich nooit zelf van zijn slechte daden kon bevrijden. Dat benauwde hem. Dat gaf hem grote angst voor de dood.

„Ik,” dacht hij, „zo'n slechte kerel, die zijn leven verknoeid heeft, ik kan niks meer doen. En niemand. Niemand. Geen mens op aarde.

Ach, God, dan is er geen hoop meer voor me, dan ga ik verloren.” Zijn blik gleed naar de bijbel op de schoorsteenrand.

Vaag herinnerde hij zich een enkele gedachte uit de tijd, toen hij er met zijn vrouw uit las. Het Kerstverhaal speelde door zijn hoofd.

Hij meende een kleine kribbe te zien, een man, een vrouw, een Kind. Had eens Neeltje niet iets gelezen van moeheid en rust geven en van de Zoon van God?

Van vrede?

Van geloof?

En plotseling brandde het verlangen in hem, die rust te mogen vinden, die hij zichzelf niet geven kon.

Hij vouwde zijn handen en zei alleen: „Ik kan het niet, o God. Geef het mij toch, iets van die rust, waarover Neeltje eens gelezen heeft uit uw boek”.

De ander vond hem op een avond, toen het licht van de ondergaande zon nog door de keuken viel. Hij legde de meegebrachte sinaasappels op de tafel.

Het was een grote zak vol.

Misschien had hij er wel zoveel meegebracht, omdat zijn geweten een beetje begon te knagen. Het was ook al zo lang geleden, dat hij zich voorgenomen had, de oude zieke buurman eens op te zoeken.

Op zijn tenen liep hij naar de bedstee, want hij dacht dat Manus sliep.

Maar dat was niet zo.

Manus was dood.

HUN IS HET KONINKRIJK

Annie Sanders

In de nog schemerige wintermorgen kraakt op 't erf van boer Hoogstee de staldeur open. De baas met zijn zoon en twee knechts, druk bezig de koeien te melken, zien op 't bekende geluid gelijktijdig om. Er is geen verbazing in hun ogen als ze 't sjofele mannetje opmerken, dat met een papieren zak in de hand op de drempel verschijnt.

„Zo Jannes, wat ben je weer vroeg!” zegt de boer. „De hanen zijn amper uitgekraaid of jij staat er al!”

Het kereltje bij de deur grijnst onnozel. Slap zwaait zijn arm de zak omhoog. Uit heel zijn gedrag blijkt duidelijk dat het met zijn verstand niet is wat het wezen moet.

„'t Is toch zaterdag, boer!” antwoordt hij traag.

Hoogstee lacht, maar schudt tegelijk het hoofd.

„Je bent in de war, Jannes. 't Is de dag voor Kerstmis!”

„Da's toch hetzelfde!” houdt de ander vol. „Dan is 't morgen toch zondag!”

Weer lacht de boer.

„Als je zo doorgaat, dan heb je nog gelijk ook. Kom maar hier met je collectebus!”

Hij diept zijn tabaksdoos op, haalt er een fikse pruim uit en hevelt die over in de gretig opengehouden zak van het mannetje. Zijn zoon en de knechts volgen zijn voorbeeld. Tevreden grijnzend, maar zonder bedanken sjokt Jannes op zijn veel te grote schoenen de stal weer uit. Ze kijken hem na tot hij 't erf af is, gaan dan weer aan 't melken.

„Hij is toch nog niet zo gek of hij weet dat kerstdagen zondagen zijn!” merkt de oudste knecht onderdehand op.

„Ze moesten zo iemand in een gesticht doen!” meent Geurt, de zoon, gemelijk. „Hij verschandaliseert het hele dorp met dat geschooi langs de huizen!”

Moeder Hoogstee, die eens komt horen of ze al brood snijden kan, vangt de woorden van haar jongen op.

„Foei,” zegt ze berispelend, „schaam je wat! De man doet toch geen kwaad, en als-t-ie nou nog om cènten kwam vragen Wat maken zo'n paar handenvol tabak uit? Wou jij buurman Kollema soms achterna, die hem net zo vaak weggejaagd heeft tot de stumper met een grote boog om z'n boerderij heen is gaan lopen?”

Geurt zwijgt. Buurman Kollema, de rijke gierige boer van de Oranjehoeve, die voor geen mens wat over heeft? Nee, met zó iemand wil hij voor nòg zoveel niet op één lijn staan!

Baas Hoogstee valt trouwens zijn vrouw bij.

„Je hebt gelijk moeder, mensen als Kollema moet je beschamen en Jannes loopt niemand in de weg. Dat schijntje tabak in de week zal ons niet armer maken. Denk aan de beker koud water uit Mattheüs 10, Geurt. Je moet het maar es opzoeken, 't is het laatse vers!”

Ja, 't is een treurig geval met Jannes. Geboren met een bekrompen verstand, is hij feitelijk altijd een verschoppeling geweest. Dat was hij als kind voor zijn broertjes en zusjes en ook voor zijn moeder, een door 't harde leven verbitterde weduwe, die haar elf spruiten met straffe hand regeerde en, toen ze hen met haar slof niet meer baas kon, beurtelings van de pook en de matteklopper gebruik maakte, om haar opvoeding de nodige kracht bij te zetten. Het sprak wel vanzelf dat Jannes, de „sukkel”, die alles verkeerd deed en geen boodschap fatsoenlijk overbracht, de grootste portie van die straf oefeningen te incasseren kreeg en daarbij nog braaf werd uitgelachen door de overige leden van 't gezin, die zonder uitzondering pientere klanten waren. Er was maar één mens die geduld met hem had.

Dat was zijn grootvader, een stille in zichzelf gekeerde man, die met 't maken van bezems en boenders de schrale beurs van zijn schoondochter nog wat hielp vullen.

Toen de afgesloofde vrouw op ruim veertigjarige leeftijd stierf, hadden drie van haar kinderen het ouderlijk huis al verlaten. De anderen werden door ooms en tantes uit naburige dorpen meegenomen, behalve Jannes. Niemand van de familie bleek bereid om de zorg voor zo'n onnozele hals op zich te nemen. Zo bleef Jannes bij grootvader,

de enige vriend in zijn triest bestaan. Bij grootvader, die al zijn tijd en liefde aan 't misdeelde kleinkind gaf, die hem met eindeloos geduld leerde knutselen en hem op zijn manier vertelde van de gróte Kinder-vriend, de Heere Jezus, bij Wie hij met al zijn zorgen terecht kon en voor Wie het niets uitmaakte dat hij maar zo'n klein verstand had. Wat Jannes van die verhalen begrepen en onthouden heeft, valt moeilijk te zeggen. Maar zéker is, dat de jaren van rustig samenwonen met de oude man voor hem de gelukkigste van zijn leven geweest zijn. Na grootvaders dood — Jannes was toen net vijftien jaar — begon het getob opnieuw. Van leren was bij hem nooit veel terechtgekomen, al had zijn moeder en later zijn grootvader hem wel geregeld naar school gestuurd. Hij had maar zo'n beetje voor spek en bonen meege-daan en wist er nu op z'n vijftiende jaar nog weinig meer van dan op z'n zesde. Voor een vak was hij ook niet geschikt, dat wil zeggen: geen enkele baas had lust om 't met hem te proberen. Dus was er maar één oplossing: boerenknecht worden. Dat ging wel in 't dorp, er waren genoeg boeren die zo'n manusje-van-alles konden gebruiken. Maar het ging niet al te best met Jannes. Want, gewend als hij was aan het vrije leventje bij een oude eenzelve man, kon hij zich nu moeilijk schikken naar een geregelde dag-indeling. Als hij het zich op een goeie dag in 't hoofd had gehaald om vandaag niet te melken, dan was 't een bolleboos die hem onder een koe prakkizeerde. En wanneer iedereen vast geloofde dat hij de varkens aan 't voeren was, lag hij prinsheerlijk in 't hooi of in 't stro en was heel zijn omgeving vergeten. Al die dingen waren oorzaak dat hij, vaker dan goed voor hem was, van adres veranderde. Tot op zijn één-en-twintigste jaar het burgerlijk armbestuur zich over hem ontfermde en hem tegen een matig kost-geld bij bejaarde mensen in 't dorp onderdak bracht. Daar is hij nú, dertien jaar later, nõg. Werken doet hij niet meer, althans niet op bevel. De oudjes laten hem maar aan zichzelf over en zijn al lang tevreden als hij uit eigen beweging eens wat voor hen uit de weg zet. En nu geen mens hem meer ergens toe dwingt, is hij de kalmte en goedmoedigheid in persoon.

Eén buitenissige gewoonte heeft hij zich echter eigen gemaakt. Iedere zaterdagmorgen, soms al heel in de vroege, gaat hij er met een lege tabakszak op uit, om van elke boer „een pruijpje” los te krijgen.

Niet omdat ze hem thuis dat genotmiddel onthouden, maar omdat hij in al zijn achterlijkheid heel goed gemerkt heeft, dat de tabak die de boeren pruimen, duurder en dus van betere kwaliteit is dan die van zijn kostbaas. Op de meeste hofsteden in de omtrek krijgt hij zonder moeite wat hij verlangt. Hij is immers verder niet lastig, en laat zich na zo'n bezoek de hele week niet meer zien. Alleen Kollema, de schraeper van de Oranjehoeve, heeft hem zó vaak de toegang geweigerd en zelfs met de hond bedreigd, dat Jannes het tegenwoordig wel uit z'n hoofd laat om daar nog een stap op 't erf te doen. Zo gaat hij ook deze morgen voor Kerstmis dat huis op een afstand voorbij.

't Is die dag feest bij de Kollema's. Feest omdat morgen de geboorte van Christus herdacht zal worden? Wàs 't maar zo! De boer en zijn vrouw zijn uiterst modern. Naar de kerk gaan op eerste Kerstmorgen — zeker, dat doen ze. Je moet het Opperwezen niet helemaal wegcijferen uit je leven. Een kerstboom hebben ze ook, voor de neefjes en nichtjes. Er hangen nog pakjes aan, al moeten de ouders die natuurlijk zelf betalen. Maar de Kerstgeschiedenis wordt daar niet bij verteld, en een persoonlijk woord over de Zaligmaker der wereld krijgen de kinderen niet mee naar huis. Kollema staat met twee benen op de grond, beweert hij altijd, en verhalen die eeuwen geleden geschreven zijn, zeggen hem vandaag aan de dag niets meer.

Waarom het dan wèl feest is op de hofstee? De boerin is jarig, ze viert een kroonjaar en daar wordt in deze streek heel veel werk van gemaakt. Vanavond zullen alle familieleden uit de buurt op bezoek komen en dan zal Kollema voor één keer vergeten de hand op zijn portemonnee te houden. Er is ook een logee, een zuster van de boer, die ver weg in een ander deel van 't land woont en maar een enkele maal overkomt. En 't is zowel ter ere van háár als van de jarige, dat de baas direct na 't middageten de brik inspant, om met het hele gezin een rijtoertje door het dorp en de omgeving te maken.

Geurt Hoogstee, die dicht bij het land van Kollema een sloot staat uit te diepen, ziet uit de verte wat er gebeuren gaat.

„Nee maar, kijk nòu eens!” wenkt hij z'n vader. „Daar gaan onze burenen, op d'r paasbest maar liefst!” „Ze zitten als haring in een ton!” lacht de jongste knecht, die er ook bij gekomen is.

Inderdaad, ruim zit het gezelschap niet. De oudste dochter op de bok naast haar vader, die met zijn zware figuur de grootste plaats eist, en achterin de andere dochter, al even ongemakkelijk tussen haar moeder en de logee in geklemd. Het lichte wagentje deint onder zoveel gewicht.

Vrouw Hoogstee, door Geurt naar buiten geroepen, schudt haar hoofd. „Nou moet er toch es een ongeluk gebeuren!” zegt ze. „Hoe komen ze er dan zo gauw uit met z'n allen?”

Ze rilt al bij de gedachte alleen.

„D'r is niet veel gerij op de weg, en de bles van Kollema is een kalm dier!” stelt haar man haar gerust.

Hij blijft nog staan om het spul na te kijken, als de anderen alweer aan hun werk zijn gegaan. En wanneer hij zich eindelijk óók omkeert, mompelt hij nog half hardop tegen zichzelf:

„Geweldig jammer toch, dat ze op zo'n kolossaal bedrijf geen zoon hebben! Wat moet ervan worden, als die deerntjes een keer trouwen gaan?”

Nee, er is niet veel gerij op de weg, en de bles van Kollema is werkelijk een heel rustig dier. Het ziet er zo op 't oog niet naar uit dat er vaar dreigt voor 't gezin van de Oranjehoeve. Er heerst dan ook, ondanks de weinige ruimte, een montere stemming in de wagen. De boer toont zijn zuster vol trots elk stuk land dat hij zijn eigendom mag noemen, en deze, al heeft ze 't bezit van haar broer heus wel vaker gezien, is gul met haar lof.

„En dat je dat nou helemaal zelf opgewerkt hebt, Leen!” prijst ze telkens weer, denkend aan het ouderwetse gedoe waar zij op zit en dat al aan de grootouders van haar man heeft behoord.

„Jullie boeren toch ook niet slecht!” meent vrouw Kollema.

O nee, daar zal tante Gijsje niet over klagen. Ze tellen méé in hun dorpje, dat wil ze best weten. Maar toch, zo'n heel nieuw spul, dat is altijd een hartewens van haar gebleven.

Zo rijden ze ongemerkt het dorp uit en raken hoe langer hoe verder van huis. Bij een uitspanning in een naburig gehucht wordt even aangelegd om een kleinigheid te gebruiken, dan gaat de tocht weer voort. 't Loopt al tegen half vijf, als ze langs een andere weg de eigen woonplaats weer bereiken.

En dan, juist op de wegscheiding tussen het dorp en een buurtschap, gebeurt het ineens. Een paar jongens zijn aan 't vechten om een bikkel, die over de straat rolt en waarvan ze elkaar met stompen en scheldwoorden het eigendomsrecht betwisten. Het paard schrikt van 't onverwachte kabaal, heft de kop en steigert wild achteruit. Kollema, met een vloek aan 't adres van de ruziemakers, wil de teugels inhouden, maar het is te laat. De anders zo kalme Bles slaat op hol. Kletterend dreunen zijn hoeven over de straatstenen, de wagen slingert onheilspellend mee. In woeste vaart gaat het de dorpsweg op, zonder dat de tierende boer kans ziet het heft weer in handen te krijgen.

De vechtersbazen van zo pas hebben al lang het veld geruimd. Ze rennen naar huis, om daar gillend van schrik de tijding over te brengen: „Een peerd! Een peerd op hol!”

Ook uit de brik snerpen angstkreten op. De boerin en haar dochters klemmen zich duizelig aan elkaar vast en zien in gedachten het voertuig al tegen een boom of in een sloot liggen. Tante Gijsje, die nu naast haar broer zit, schreeuwt met de handen voor 't gezicht:

„Leen, o Leen, houd hem, houd hem dan toch!”

Ze krijgt een driftige snauw als antwoord en krimpt als een bange vogel ineen bij elke schok die het wagentje ondergaat.

„Heere, God, help ons!” steunt ze ten slotte, en in een flits gaat het door haar heen dat 't morgen Kerstmis is en dat ze daar geen seconde meer aan gedacht heeft. Zou God haar nu door een vreselijk ongeluk de ogen willen openen, of zouden zij en haar familie het Kerstfeest misschien helemaal niet meer beleven?

„Heere, help ons! Vergeef ons!” kermt ze opnieuw.

Meteen — als een ander het haar verteld had zou ze 't niet geloofd hebben — is er de verhoring van haar in doodsangst opgezonden gebed. Achter een paar struiken vandaan, die opzij van de brede dorpsweg groeien, komt een magere sjofelgeklede gedaante te voorschijn. Jannes! Niemand zal later ooit kunnen zeggen hoe het mannetje daar juist op dat ogenblik kwam. Hij kan zo vreemd her en der zwerven, zijn kostmensen weten meestal niet eens waar hij uithangt. Maar nu staat hij hier aan de wegwijk, en zó achterlijk is hij niet, of hij beseft onmiddellijk dat hier iemand in nood verkeert. Dat het Kollema is, zijn vijand, die hem altijd wegjoeg als hij om z'n zaterdags pruimpje kwam,

dringt maar vluchtig tot hem door. Hij weet alleen dat een hollend paard gevaarlijk is, dat z'n grootvader hem daar vroeger voor waarschuwde en hem ook heeft verteld wat je in zo'n geval doen moet. „Ho! Ho peerd! Stop!”

Midden op de weg springt hij voor de brik, zijn ene arm zwaait als een molenwiek door de lucht.

Het helpt. Even plotseling als hij daarnet aan 't draven sloeg, staat Bles stil. De wagen helt door de onverhoedse schok bedenkelijk over, maar de boer, direct weer volledig bij zijn positieven, weet met een forse ruk aan de teugels z'n gerij overeind te houden. Wat hij niet beletten kan, is dat Jannes, die het paard bij 't bit had gegrepen, zijn evenwicht verliest, in zijn schrik het hoofdstel weer loslaat, met een smak achterover op de weg neerploft en daar kreunend liggen blijft. Onder luid verward gejammer werken vier doodsbleke vrouwen zich achter elkaar uit het wagentje.

Een half uur later is 't hele gezelschap bijeen in de keuken van buurman Hoogstee. Die kwam net met de boerenwagen aanrijden, toen hij het ongeluk met Jannes zag gebeuren. Subiet is hij naast de brik gestopt en heeft niet alleen het kreunende mannetje, maar ook het bevende groepje vrouwen voor zijn rekening genomen.

„Breng jij je peerd maar op stal, buur, en kom dan ook maar naar mijn huis. M'n vrouw heeft voor jullie allemaal wel wat warmes te drinken!” heeft hij tegen Kollema gezegd. En de rijke boer heeft zich dit keer maar al te gedwee laten raden.

Geurt is de dokter gaan opbellen, die nu met moeder Hoogstee in de opkamer bij de patiënt is. De stumper heeft 't er nog wondergoed af gebracht. Een lichte hersenschudding, wat schaafwonden en een gekneusd been. Dat kan allemaal best weer in orde komen. Ze moeten hem hier maar verplegen, beslist de boerin, want dat kan zijn kostvrouw die haar eigen ziekelijke man ook al verzorgen moet, er onmogelijk bij doen. In de keuken wordt weinig gezegd. De Kollema's zitten elk met hun eigen gedachten vervuld voor zich uit te turen. 't Is boer Hoogstee die op 't laatst de stilte verbreekt.

„Jullie mogen God wel danken, mensen. 't Had wel es een heel raar Kerstfeest voor jullie kunnen worden dit jaar!”

Daar zwijgen de buren op, maar tante Gijsje knikt zó nadrukkelijk, dat je niet hoeft te vragen of ze 't ermee eens is.

De boer heeft nog meer te zeggen.

„En jullie mogen die stakker daar in de opkamer ook wel dankbaar wezen. Da's het middel in Gods hand geweest om jullie te redden!”

't Is nu Kollema's beurt om te knikken.

„Je stuurt mij de doktersrekening maar!” zegt hij kort.

Hoogstee wil antwoorden dat dat niet hoeft, dat ze die wel van 't armbestuur betaald kunnen krijgen. Maar hij bedenkt zich. 't Is misschien Kollema's bedoeling om wat goed te maken, en dat mag hij niet tegengaan.

„Goed buur, dat doen we!” zegt hij dan ook. „En ik denk zo, dat Jannes in 't vervolg je deur ook niet meer voorbij hoeft te gaan om een pruim tabak!”

„Een pruim tabak?” 't Is Kollema's vrouw die het vraagt. „Een òns zal-die hebben, iedere zaterdag! Dat heeft-ie gerust wel aan ons verdiend!”

Ze informéert zelfs niet of haar man het wel goedvindt. Dit is nu eens een besluit van háár!

De volgende dag is het Kerstmis. Een vreemde Kerstmis voor moeder Hoogstee, die niet naar de kerk kan vanmorgen. Maar toch een gòede Kerstmis, dat horen de mannen van haar als ze thuiskomen. Met tranen in de ogen vertelt ze het hun onder 't koffiedrinken.

„Ik liep zo'n beetje in mezelf te zingen van „ere zij God” en „stille nacht”. 'k Had er geen erg in dat de opkamerdeur openstond en dat Jannes me horen kon. Maar toen ik hem later kwam helpen, toen vroeg-t-ie ineens of ik hem 't Kerstverhaal nog es vertellen wou, net als z'n opa het vroeger gedaan had. Nou, jullie weten: ik bèn geen vertelster. Maar ik kon 't de stakker toch niet weigeren — en achteraf geloof ik dat het nog wel aardig goed is gegaan!”

Ze zijn er allemaal stil van. Ook Geurt, die gisteren nog betoogde dat ze zo iemand als Jannes maar in een gesticht moesten doen, omdat hij met z'n gebedel om tabak het hele dorp verschandaliseerde.

De zondag daarop zijn er in de dorpskerk een heleboel mensen die hun oren niet kunnen geloven. Want inplaats van over de voorstelling in de

tempel, anders het vaste onderwerp voor deze eerste dienst na Kerstmis, preekt de dominee vandaag uit het vijfde hoofdstuk van Mattheüs, waar de Heiland zegt:

„Zalig zijn de armen van geest, want hunner is het Koninkrijk der hemelen!”

ER WAS GEEN PLAATS

Annie Sanders

Driffig ratelt de naaimachine in de achterkamer van het kleine benedenhuis. Met nerveuze handen windt Margo Hofting de spoel op, controleert onder 't werk door gespannen de klok. Half vier. Nog een paar uurtjes doorwerken! De kinderen blijven de hele middag weg, ze heeft dus het rijk alleen. Als je die drie springers om je heen hebt, dan komt er niets van naaien. Dan kun je aan één stuk door zitten verbieden.

„Maaïke, blijf van de machine af! Loes, zit niet aan de gordijnen te trekken! Harm, plaag je zusjes niet, of je gaat naar bed!”

Nee, 't is maar goed dat het drietal een poosje de deur uit is. Nu zal ze tenminste nog wàt kunnen doen!

Al het werk dat ze nog in huis heeft, kan ze met geen mogelijkheid aan vandaag. 't Is me nogal geen stapel! Maar als ze nu bezig blijft tot half zes, en ze brengt vanavond nog gauw wat weg ook — dan heeft ze dàt geld toch alvast weer te pakken. Er zijn zoveel uitgaven in een gezin, en als je dan over een maand je kindertoeslag pas beurt 't Wordt anders zwaar genoeg, dat bijverdienen, vooral nu haar vierde spruit zich heeft aangemeld. Naaien is wel zittend werk, maar het eist veel van je zenuwen en 't huishouden moet toch ook doorgaan. De dokter heeft al gezegd dat ze zich te druk maakt, dat ze 's middags een uurtje moet rusten. Jawel, de man heeft licht commanderen! Ga maar eens op je bed liggen, als 't vakantie is en drie robbedoezen de lieve dag door om hun mamma schetteren! Dat kan mevrouw van de dokter wel doen, die heeft een flinke dienstbode en nog een werkster bovendien. Maar zij Praat er niet van! Jachtig rept ze zich met het naaiwerk, en al net zo jachtig tolt de ene oproerige gedachte na de andere haar door 't bonzende hoofd.

Nu moest dat met Luut er vandaag ook nog bij komen. Luut, haar

man, die vanmiddag aan tafel ineens het plan opperde om met oud-en-nieuw zijn pleegmoeder te logeren te vragen. Anders was die op zulke dagen altijd bij haar eigen zoon, maar dat gezin is gaan emigreren en nu heeft de oude vrouw niemand meer die zijn deur voor haar openzet. „Met een beetje goeie wil zal 't hier best gaan!” heeft Luut gepleit. „Ze kan bij jou slapen, dan ga ik wel zolang op de divan!”

Margo heeft hem ronduit gevraagd waar hij z'n verstand had gelaten. Had ze 't nu nòg niet druk genoeg? Moest ze zich helemaal overspannen en op haar rug komen te liggen? Of had hij geen ogen meer in zijn hoofd, dat ie niet zag hoe ze heel de dag sloofde? Ze had beslist gedacht dat-ie wijzer was!

Luut is geen man die om alles kwaad wordt. Zijn enig verweer is geweest:

„Je zou het toch voor je eigen moeder ook doen, als die uit Leeuwarden overkwam!”

Daar heeft Margo niets meer op gezegd, de kinderen waren erbij en ze was eigenlijk tòch al te ver gegaan. Maar in zichzelf is ze blijven mokken. Net of je dat vergelijken kunt, een eigen moeder en zo'n vreemd mens! Als 't nou nog echt je schoonmoeder was — nou ja, dan zou je wat over het hoofd zien. Maar 't is immers helemaal geen familie. Ze heeft Luut nota bene grootgebracht met geld van de voogdij. Nogal moeilijk, om goed voor een kind te wezen als je d'rvoor betaald wordt! En om dan een paar dagen lang met zo'n driekwart-onbekend grootje over de vloer te zitten, terwijl ze nu in haar gewone doen al handen en tijd tekort komt Neen hoor, Margo dènkt er niet over!

Het naaiwerk schiet in 't begin aardig op, maar na goed drie kwartier vlot het niet meer. Er gaat een stekende pijn door Margo's rug trekken en dat maakt vanzelf ook haar handen trager. Daarbij ziet ze aldoor 't verdrietige gezicht van Luut, zoals hij daarstraks na haar bitse uitval de bijbel nam en zei:

„We zullen er verder maar niet over praten!”

Hij hééft er niet verder over gepraat, hij heeft gelezen en gedankt en is weggegaan. Maar de pijnlijke trek om zijn mond is gebleven, en Margo weet: dat is háár schuld. Als ze hem vriendelijk uitgelegd had dat ze er in deze dagen heus geen extra drukte bij kan hebben, dan zou

hij redelijk genoeg zijn geweest om dat in te zien. Nu denkt hij misschien dat ze hard is, dat ze een ander niets gunt, en ga zo maar door. Dat ze toch ook zo snibbig kan doen tegenwoordig! Daar heeft ze vroeger nooit last van gehad, ook niet als ze in verwachting was. 't Komt allemaal door haar zenuwachtigheid, doordat ze méér op zich neemt dan ze volbrengen kan.

Ze is in al dat getob zó verdiept, dat ze niet merkt hoe het poortje van haar achtertuin, en even later de buitendeur opengaat. Ze schrikt pas op als de kamerdeur piept. Een beetje wrevelig keert ze het hoofd om. Hè, zijn daar nu de kinderen al terug? Ze zouden toch minstens tot half zes bij een jarige buurjongen blijven spelen! Maar vlak daarop krijgt ze een schok van verrassing, want op de drempel ziet ze inplaats van haar kroost haar moeder staan; haar moeder met een grote platte reismand, die ze glunderend op een stoel zet, eer ze haar dochter begroet.

„Mòeke!” Margo is haar naaiwerk vergeten en, voor een paar seconden tenminste, ook alle andere narigheid. „Hoe komt moeke hier zo ineens, heel uit Friesland vandaan?”

Moeder Maaike Wallinga, nog blozend en fris voor haar zestig jaren, ontdoet zich na de stevige omhelzing lachend van hoed en mantel.

„Dag kind! Ja, ik dacht zo: 't is morgen Kerstmis, laat ik nou maar es naar Martsje en Luut gaan!”

Ze heeft nooit de gewoonte kunnen aannemen om het Friese „Martsje” in Margo te veranderen. Ze heeft dat altijd een dwaze uitvinding van haar schoonzoon gevonden, hoe graag ze hem voor de rest dan ook mag.

„Als ik hier anders zo rondkijk,” vervolgt ze, „dan ziet het er helemaal niet Kerstfeest-achtig uit. Foei, wat een ongezellige rommel!” Hoofdschuddend bekijkt ze de tafel vol lappen, patronen en andere naaiattributen.

„Och moeke!” Margo's blijdschap zakt alweer. „Ik zit tot over m'n oren in 't werk, ik heb nog niet eens tijd gehad om aan Kerstfeest te denken!”

„Maar famke toch!” Moeder Maaike's hoofd gaat van louter verbazing aan 't wiegen. „Geen tijd om aan Kerstfeest te denken, hoe heb ik het nou? Kom, aan zulke rare kuurtjes beginnen we niet, hoor! 't Is

warempel gelukkig dat moeke komt, anders had ze van 't jaar een famke gehad dat de Heere Jezus buiten d'r deur hield, net als de mensen in Bethlehem!"

Ze is onder al haar gekeuvel begonnen om zonder complimenten de naaiboel weg te ruimen. Margo laat het toe, ze voelt zich ineens òp. Ze laat ook toe dat moeke haar, inplaats van zelf te gaan zitten, kordaat in de grote stoel van Luut plant, met een kussen in haar rug en een tweede stoel onder haar voeten.

„Ziezo, nou ben ik hier een weekje de baas, en jij voert vanavond geen slag meer uit. Waar zijn de berntsjes?" (Fries woord voor kinderen.)

„Op verjaarsvisite bij de bureu. Ze blijven nog wel een uurtje uit, daarom had ik dat werk voor de dag gehaald. Maar ik moet toch thee voor moeke zetten!"

Ze maakt een beweging om op te staan, maar het resolute moedertje duwt haar meteen weer achterover.

„Jij blijft zitten waar je zit en je doet niks meer. Voor thee zorgt moeke zelf wel, dat kan ze nog wàt goed. Moe van de reis? Och kom! Ik heb toch de hele tijd kunnen zitten!"

Moeder Maaïke is een wijze vrouw. Het is niet toevallig, dat zij haar dochter midden in 't werk overrompelt. Ze heeft uit de brieven van Luut (Margo liet het schrijven de laatste tijd meestal aan hèm over) wel zo het één en ander begrepen. En nu ze er goed en wel is, nu ziet ze met één oogopslag, dat ze juist op tijd komt om haar Martsje met Gods hulp te behoeden voor een zenuwzinking.

Terwijl ze haar goedig beknort om de alles-verradende wallen onder haar ogen, scharrelt ze druk beredderend rond. Ze zet thee, ze pakt haar mand uit en verzorgt de kachel, waar Margo zich óók al geen tijd voor gegund heeft. En de jonge vrouw, prinsheerlijk luiierend in haar hoekje, ondergaat de plotselinge rust als een niet meer gekende weelde. Als Luut en de kinderen vlak na elkaar komen opdagen, ziet de tafel er heel anders uit dan een uur geleden. Alles wat in de reismand uit Leeuwarden meegekomen is, ligt er op uitgestald, en dat is niet weinig. De kleintjes stormen opgetogen over de grote verrassing op beppe af, maar hun vader lijkt helemaal niet verwonderd. Integendeel, hij zegt doodkalm: „dag moeke", net of hij haar komst ieder ogenblik heeft verwacht. Het dankbare knipoogje dat hij haar geeft, en de handdruk

waarmee hij zijn groet gepaard laat gaan, vertellen haar echter duidelijk genoeg wat er in hem omgaat.

Luut bivakkeert die nacht op de divan. Margo deelt haar ledikant met haar moeder. Ze mag de volgende dag niet vroeg opstaan, de kinderen niet helpen — kortom ze moet zich overal buiten houden. Moeke doet alles en zorgt voor alles, ook voor een prettige stemming in huis. 't Is immers Kerstfeest vandaag, en dat zal, nu beppe er is, goed gemerkt worden.

Maar als de ontbijtboel aan kant is, de kleintjes gewassen en aangekleed zijn, Luut met zijn altijd onhandelbare boord is geholpen en zich met zijn drietal op pad begeeft naar de ochtendkerk — dan rusten eindelijk ook mōeke's bedrijvige handen. Tegenover haar dochter aan tafel zit dan ook zij te genieten van de behaaglijke stilte, die zich om hen beiden heen weeft.

„Nou gaan we zo meteen samen het Kerstverhaal lezen en 't kalenderblaadje!” zegt ze. „Maar eerst moeten we even een paar dingen overleggen met ons tweeën. Dat werk waar je gister aan bezig was, heeft dat haast?”

„Och nee, dat nou niet. De mensen willen 't natuurlijk wel graag gedaan hebben, maar ze wachten er niet direct op!”

„Dan laat je 't voorlopig kalmpjes liggen!” beslist moeder Maaïke.

„Luut zal de klanten een boodschap sturen dat je wat overspannen bent, en dan kijk je de eerste twee weken niet naar de naaimachine om!”

„Moeke bedisselt maar!” lacht Margo flauwtjes.

„Ja zeker, moeke besisselt maar. Moeke gebruikt d'r verstand! Jij draagt wat onder 't hart, famke, daar heb je net zo goed op te passen als op jezelf. En je moet ook om je man en je andere kinderen denken!” Margo spreekt haar moeder niet tegen, ze kan het niet meer. Nu ze de last eenmaal van zich af heeft gelegd, mist ze de kracht om die aanstonds weer op zich te nemen.

Moeke praat door.

„En dan heb ik nog wat. Ik blijf hier tot de morgen vóór oudejaar, dan neem ik Loes mee naar Leeuwarden en die breng ik vooreerst niet weerom. 'k Zou het hele stel wel kunnen hebben, maar Maaïke

en Harm moeten straks weer naar school, dus dat gaat niet. En als ik 's morgens weg ben gegaan, dan komt 's middags de moeder van Luut hier. Die moet nog aardig kwiek wezen, dan hebben jullie gezelligheid en hulp aan mekaar en hoef ik me daarginds nergens zorg om te maken!”

Margo zit paf. Moeke wéét dus van dat plan van Luut, en nu ze 't zó uitlegt — ja, nu zit er heus wat in!

„Maar kind,” gaat de oude vrouw ernstig verder, „nou wil ik je één ding zeggen. Als die juffrouw komt, wees dan vriendelijk. Luut houdt van dat mens, dat moet je toch snappen! Stel je voor dat jij mij eens heel vroeg had verloren, en dat een andere vrouw je opgevoed had, precies eender of ze je moeke was. Dat zou dan voor jou toch óók geen verschil maken! Als Luut die ouwe ziel moeder noemt, dan moet jij dat ook doen, en dan moet je je kinderen oma laten zeggen. Dat heeft ze verdiend!”

Na die woorden staat moeke op, legt de bijbel op tafel en trekt een blad van de scheurkalender.

Luut vertelt bij zijn thuiskomst uit de kerk, dat de dominee heeft gepreekt over de tekst: „Omdat voor hen geen plaats was in de herberg”. Dominee heeft het prachtig verklaard, en de gemeente er op gewezen dat het werkelijk niet alleen in de dagen van Christus' geboorte zo was; dat er ook nu, in onze tijd, nog miljoenen mensen zijn die in hun huis en hart geen plaats hebben voor de Heiland.

Margo luistert stil en beschaamd. Slaat dat niet op haarzelf? Zij had immers geen tijd om aan Kerstfeest te denken, en als moeke niet was gekomen om haar te dwingen tot rust, dan had ze vanmorgen misschien wèl in de kerk gezeten, maar dan zouden de aardse zorgen haar zó hebben beziggehouden, dat er van waarlijk Kerstfeest-vieren niets terechtgekomen was. Bij die gedachte kan ze alleen maar het hoofd buigen, om te danken, en ook om vergeving te vragen.

HOE OMA HAAR KERSTLES LEERT

Annie Sanders

De nacht heeft de grote verrassing gegeven: een smetteloos sneeuwkleed, dat alles bedekt. Als dat zo nog een paar dagen doorgaat, belooft het een echt witte Kerstmis te worden. De lange saaie straat, met haar keurig aaneengerijde huizenblokken, krijgt er warempel iets feestelijks van.

Dat feestelijke weerspiegelt zich ook op 't gezicht van het oude mevrouwtje, dat zich even in haar voordeur heeft gewaagd, om de nog ongerepte pracht wat beter te kunnen bekijken. De lach tintelt in haar ogen, nu ze daar staat en al dat moois in zich opneemt. Die sneeuw roept immers zoveel herinneringen wakker. Herinneringen aan de tijd toen je als klein meisje, door twee oudere zusjes stevig bij de hand gehouden, op je hurken door die verrukkelijk gladde wereld zeilde. Aan de broers, die je dreigden met inwrijven, of, natuurlijk net op een ogenblik dat je er geen erg in had, zo'n griezelige kil-natte bal in je hals mikten. Och, wie zou op zo'n dag als vandaag niet het dwaze verlangen koesteren om nog eens éénmaal kind te mogen wezen?

In die stemming nog, ziet het mevrouwtje haar Ambonese overbuurvrouw aankomen. Eén spruit in de kinderwagen, vier andere er omheen, een boodschappentas aan haar arm bengelend; 't gewone schouwspel van iedere morgen. De kleintjes wuiven uitgelaten en maken drukke gebaren naar de besneeuwde straat.

„Dag oma! Ziet oma 't wel? Fijn hè?”

Ze knikt blij terug, de oude vrouw. 't Plezier van die opgewonden dreumesen maakt haar eigen genot nog groter.

Het tengere moedertje, diep in de kraag van haar mantel gedoken, kan het winterfeest minder waarderen.

„'t Is maar koud, oma!” huivert ze. „Ik zal dankbaar zijn als het weer zomer wordt!”

Voor haar heeft dit alles maar weinig bekoorlijks. Zij heeft haar kinderjaren doorgebracht in een land van enkel zon, en kan zich hier in 't gure klimaat moeilijk schikken.

Oma voelt dat heel goed aan.

„Maak maar gauw voort,” zegt ze hartelijk, „dan kun je bij mij koffie drinken. Ik zal de kachel wat extra opstoken, dat het lekker warm is als je terugkomt. We nemen dan samen gezellig een bakje, terwijl die rakkertjes daar van de sneeuw genieten!”

Zo doen ze het wel eens vaker 's morgens. Het Indische vrouwtje zit veel alleen, haar man is beroepsmilitair en slechts op de zondagen thuis, en oma houdt ook wel van een beetje afleiding in haar rustige oudedames-bestaan.

Maar nu schudt de jonge vrouw het hoofd.

„Mijn schönmoeder rekent op ons. Ik kan haar niet laten wachten. Ze is zo op orde gesteld, dat weet u. Kom kindertjes, we gaan. Tot vanavond, oma!”

De wagen wordt vlug in beweging gebracht, het viertal kleuters draaft half glijdend mee. Zo gaat het de kant naar 't winkelcentrum op. Omaatje talmt nog een paar minuten, eer ze haar warme kamer weer opzoekt. Ze is er zeker van dat haar jonge vriendin tienmaal liever bij háár koffie zou hebben gedronken dan bij die bazige schoonmoeder, die haar na zeven jaar nog steeds als de buitenlandse ziet, voortdurend kritiek laat horen op haar huishoudelijk en opvoedkundig beleid, en er zich gruwelijk aan ergert dat ze haar kinderen toestaat om de naam, die toch enkel de eigen grootmoeder toekomt, even vlotweg aan een wildvreemde buurdame te geven. Wat een kleinzieligheid er al niet in de wereld is, overpeinst oma, terwijl ze zich eindelijk omkeert om in huis te gaan.

„Als 't u blijft mevrouw, post voor u. 't Treft dat u net buiten staat. Bespaart mij dat geworstel met die klemmende brievenbus alweer!” Ze schrikt op, pakt nog half in gedachten de bestelling aan. Een paar foldertjes, een scheurkalender, een Kerstnummer van een evangelisatieblaadje, en — hee, ook een brief! Dat laatste verrast haar. Ze krijgt haast nooit brieven.

Ze groet de postbode, die al bij een volgende deur is, loopt daarop

ongewoon snel naar binnen. In de woonkamer zet ze haar bril op, bergt de kalender en de rest maar zolang in een la en gaat met de brief in haar leuningstoel zitten. Nauwkeurig bekijkt ze het handschrift. Dat lost het raadsel op, nog voor ze 't adres goed gezien heeft. „Van Ruud!” praat ze hardop in zichzelf, en even glijdt er een onwillige trek over haar gezicht. „Van Ruud! Wat kan die mij te schrijven hebben?”

Dan maakt ze de brief langzaam open. Van de haast om hem gauw te lezen, is niets meer over. Treuzelend houdt ze hem in haar schoot. Haar gedachten zijn weer aan 't zwerven gegaan. Ze vliegen jaren terug, naar de tijd van haar huwelijk. Ze ziet haar man, stugge harde werker, en Ruud, zijn zoon, die ze nooit heeft begrepen. O ja, ze heeft wel haar best gedaan om zijn genegenheid te winnen, althans de eerste paar jaar. Later, toen het al duidelijker bleek dat ze hem niet winnen kòn, werd ze er onverschillig onder en liet ze hem verder zijn eigen leven maar leiden. Zelf kreeg ze geen kinderen, en haar man stierf nog midden in zijn werk. Met Ruud, toen een paar maanden getrouwd, had ze nadien geen enkel contact meer. Kwam hij vroeger tenminste nog op haar verjaardagen — waarschijnlijk omdat zijn vader dat eiste — nu werd ook dat afgeschafft. Ze gingen ieder hun weg, als mensen die niets met elkaar hebben uit te staan, en zo bleef het de jaren door. Ze weet dat hij kinderen heeft, twee jongens en vier meisjes. Ze weet ook dat de oudste van dat zestal de naamgenoot van haar man is. Maar ze heeft ze niet één keer gezien, en haar hart gaat er ook niet naar uit. De hummeltjes van haar overbuurvrouw, die haar van de eerste dag af zo spontaan „oma” hebben genoemd, zijn veel méér haar kleinkinderen.

En daar ligt dan nu ineens die brief. Ze neemt hem na een minuut of wat toch weer op. „Moeder!” staat erboven. Meer niet. Aan beste of lieve moeder heeft hij zich blijkbaar maar niet gewaagd.

Ze glimlacht pijnlijk. „Moeder!” Zo sprak hij haar nooit aan. In een goede bui wou hij nog wel eens tante zeggen, maar dat moest dan ook al een héél goede bui zijn. Meestal was 't „u”, zonder iets erbij.

Ze leest verder, nu toch weer nieuwsgierig. Als Ruud op zo'n ongewone manier zijn bericht inleidt, dan zal dat bericht zelf ook wel erg ongewoon zijn. En dat is het dan ook, dat wil zeggen: voor háár.

De stijl van de brief is kort, stroef-zakelijk bijna, zoals ze dat ook van zijn vader gewend was. Hij schrijft dat zijn vrouw het zevende kind heeft gekregen, (moeder weet toch zeker dat ze er al zes hadden?) en dat ze deze keer de bevalling niet al te best doorstaan heeft. Voor de huishouding is er voldoende hulp, daar hoeft ze zich dus niet mee te bemoeien. Waar het om gaat, dat zijn de kinderen, en vooral de jongsten. Die zijn nogal druk en maken op die manier dat ze niet genoeg rust krijgt. En nu zal hij maar recht op zijn doel af gaan, dat is altijd zijn gewoonte geweest. Zijn vraag is of moeder genegen zou zijn, voor een paar weken één of meer van zijn spruiten bij zich te nemen. Tegen vergoeding, dat spreekt vanzelf; hij kan het gelukkig royaal doen. Zijn schoonouders kunnen er twee hebben en één gaat er naar een broer van zijn vrouw, maar dan blijven er nog drie over.

Lang zit het oude mevrouwetje stil, nadat ze de brief heeft uitgelezen. Dat is echt Ruud, denkt ze bezeerd. Geen zweem van hartelijkheid, veeleer een angstig waken voor intimiteiten. Geregeld heeft hij het over „mijn vrouw”, terwijl het haar toch opperbest bekend is dat die vrouw Anna heet. Dan moet hij er haar eens goed aan herinneren dat hij ’t „royaal kan doen,” opdat ze vooral niet zal denken dat hij belangeloze hulp vraagt. En verder schrijft hij helemaal in de trant van iemand die een kôsthuis zoekt voor zijn kinderen, inplaats van ze met een warm hart toe te vertrouwen aan een vrouw die hij moeder noemt. Waarom hij dat woord dan eigenlijk boven zijn brief heeft gezet? Het heeft haar éven doen hopen dat er in zijn houding tegenover haar een keer was gekomen, maar niets blijkt minder waar te zijn. ’t Is nog precies dezelfde koele toon van vroeger.

Nu, op die toon zal ze dan niet ingaan. Ze dènkt er niet aan! Hij moet maar eens leren begrijpen dat ze zich niet als een vreemde behandelen laat, zij die hem van zijn twaalfde jaar af naar haar beste weten verzorgd heeft. Ze zal hem vanavond wel even terugschrijven, en hem dan kortweg berichten dat ze te oud is geworden om kinderen op te passen!

Met dat besluit staat ze op uit haar stoel, legt de brief voorlopig in haar naaimandje en gaat naar de keuken, om met de voorbereidselen voor het middagmaal te beginnen. Maar ’t is vreemd, die brief gaat met haar mee! Die laat haar niet los! Niet bij haar werk, niet onder

het eten, en ook niet als ze zich na de afwas opnieuw in haar luie stoel installeert voor een middagslaapje.

Gedurig ziet ze die jonge vrouw, Anna, zoals ze daar nu wel in bed zal liggen. O, 't ontbreekt haar natuurlijk aan niets. Ruud kan het immers zo goed doen, en zal daar zeker wat háár betreft een behoorlijk gebruik van maken. Maar toch ontbreekt haar wèl wat, het allervoornaamste misschien; de rust, die een verzwakte kraamvrouw zo dringend nodig heeft. En zij — zij, oma, die gezond is, en heus nog niet zo oud dat ze hier niet zou kunnen helpen

Om zichzelf af te leiden, gaat ze naar de ouderwetse latafel en haalt er 't die morgen ontvangen Kerstnummer uit. 't Is van een blaadje dat ze wel meer krijgt, waarvoor ze nu en dan ook wat gééft. Ze raakt er werkelijk gauw in verdiept, maar afleiden doet het haar niet, integendeel. Want daar schrijft een domínee:

„Tegenover onze ontrouw heeft Gods liefde een daad gesteld, een positieve daad van verzoening en genade. Dat was toen Hij Zijn eigen enige Zoon als een hulpeloos kind die verdorven wereld in stuurde, om ons, ongehoorzame en hardleerse kinderen, te laten zien wat vergeven en liefhebben is!”

En dan Och, dan gebeuren er heel andere dingen dan omaatje zich daarstraks zo heldhaftig voorgenomen heeft. Dan worden de daagse kleren uit- en het zondagse goed aangetrokken. Dan komt er een spoorboekje voor de dag, dat haar vertelt met welke trein ze het vlugst kan vertrekken. Dan belt ze in een dichtbijzijnde telefooncel het huis van haar stiefzoon op, om haar komst aan te kondigen. En dan wordt er bij de overburen een briefje in de bus gedaan, waarop staat, dat ze een dag of wat uit is, maar stellig vóór Kerstmis weer thuis zal zijn.

Twee dagen later, tegen de avond van drie-en-twintig december. In de trein, die eentonig dreunend door de nog altijd witte wereld raast, zit een oude dame tevreden uit te rusten van haar ongewone ervaringen. Drie kleine meisjes houden haar gezelschap; één half-en-half weggesoed op haar schoot, twee met knippende oogjes aan weerskanten tegen haar aan geleund. Aanvankelijk heeft het reizen de kindertjes wel geboeid, maar nu beginnen ze moe te worden.

Ja, oma is weer op weg naar huis. 't Bezoek, waar ze diep in haar hart zo tegenop heeft gezien, zit er op. 't Is meegevallen, bekent ze zichzelf, terwijl ze, loom achterover in haar hoekje, de verschillende momenten nog eens aan zich voorbij laat gaan. 't Was allemaal anders dan ze zich voorgesteld had. Ruud, die haar zelf van de trein haalde, met de auto maar liefst, en toch wel vriendelijk was, voor zover dat met zijn stugge natuur overeenkwam. De kinderen, die haar als de nieuwe oma verwonderd inhaalden, maar geen uren nodig hadden om met haar op dreef te komen, zoals ze eerst had gedacht. Anna's spontaanhartelijke omhelzing, toen ze hoorde dat moeder alle drie de kleintjes voor haar rekening nemen zou, en haar woorden, naderhand in een vertrouwelijk ogenblik.

„Ik ben zo blij dat u dadelijk klaarstond om te komen, toen Ruud het u vroeg. Ziet u, hij drukt zich wat moeilijk uit, maar hij meent het heus niet zo kwaad. Hij weet best dat u altijd goed voor hem bent geweest. Maar hij heeft nog zoveel herinnering aan zijn eigen moeder. En heeft hij u nu niet eens geschreven dat ons zevende kind weer een jongen is? Foei, foei, zo'n onhandige man toch!”

„Ik ben zo blij dat u dadelijk klaarstond!” Op die lof heeft oma maar niet al te veel teruggezegd. Ze moesten eens weten, denkt ze, dat ik helemaal niet van plàn was om te komen. Dat een totaal onbekende dominee me eerst mijn kerstles heeft moeten leren!

En daar gaat ze nu met de kleinkinderen van haar man, die door haar verbondenheid aan hem toch ook de hare zijn. Ze moet nu bij hèn de moeder vervangen, zoals ééns bij hun vader, en ze zal dat zo goed mogelijk doen. Het begin zal direct al heel mooi zijn. Ze mag Kerstfeest met ze vieren, ze mag ze vertellen van de Heiland, die ook voor hèn als een schamel kindje op aarde kwam, en dat zal haar eigen Kerstfeest tot één van de heerlijkste uit haar leven maken. Nog vol van die gedachte helpt ze hen zorgzaam overeind, als de trein voor de laatste maal stilstaat en de naam van haar woonplaats wordt afgeroepen.

't IS GODS WERK

Annie Sanders

Louwrens van Beuken ijsbeert heen en weer door zijn werkkamer. 't Is rustig in huis, de kinderen slapen en zijn vrouw zit in de tuinkamer met een stapel naaiwerk. Maar in zijn binnenste is 't helemaal niet rustig. Hoe kan dat ook, als verschillende stemmen elkaar telkens proberen te overschreeuwen?

Daar is in de eerste plaats de stem van zijn vriend Hans, die hij zoëven heeft uitgelaten. Het drukke overredende gepraat zoemt nog tergend in zijn oren.

„Kom kerel, gebruik je verstand. 't Moet je toch maar aangeboden worden! De redactie was er direct vóór, toen het bleek dat je een vriend van mij was. En het honorarium mag je zelf bepalen. Nou, ik verzeker je dat je er niet voor zult hoeven te vechten. Krenterig zijn ze niet, je kunt gerust een flink bedrag noemen. Maar ja, vanzelf, 't is geen christelijk blad. Van vroom gedoe moeten ze niets hebben. En zeg ouwe jongen, denk jij nu heus dat je voor altijd verloren zult zijn, als je voor dit éne keertje eens een kerstverhaal zonder kribbe en zonder engelen maakt? 'k Had je wijzer gedacht!”

Het plagende lachje om de mond van zijn bezoeker prikkelde Louwrens. „Daar gaat het niet om!” heeft hij tegengeworpen. „Mijn eeuwige zaligheid is hier niet aan de orde. Maar een verhaal zonder de geboorte van Gods Zoon is geen kerstverhaal, dat weet jij net zo goed als ik!” Hans heeft de schouders opgehaald.

„Aan die oude tradities ben ik al lang ontgroeid!” was zijn onverschillig antwoord. „En bovendien, je moet ook wat om je gezin doen! Geef maar dat Bets lachen zou, als je haar met Kerstmis zo'n onverwacht extraatje in de schoot gooide!”

Ja, kijk, en dat heeft doel getroffen. Daar is Louwrens over na blijven denken. Bets, zijn vrouw! Haar zorgelijk gezicht boven de naai- of

stopmand, en haar stem, zoals ze gisteravond nog tegen hem praatte. „Als jij nu vóór de Kerstdagen nog wat bijverdienen kon, dan zouden we tenminste nog iets apart kunnen doen, al was 't alleen maar voor de kinderen. Nú kan 't er beslist niet af, ik heb met Sinterklaas ook al zoveel geld uitgegeven!”

Die woorden van Bets klonken als 't ware door het geredeneer van zijn vriend heen en ontnamen voorlopig de moed om het aanbod definitief van de hand te wijzen. Met een vage belofte dat hij nog wel eens zien zou, heeft hij zich tijdelijk van 't probleem trachten af te maken. Maar daarnet, bij 't weggaan, heeft Hans nog vermaand:

„Denk er niet àl te lang over, de redactie moet zekerheid hebben en er zijn in jouw vak altijd kapers op de kust!”

Dit hinderde Louwrens weer. Je kon toch terdege merken dat Hans verslaggever was en geen schrijver! Welke auteur zou zijn roeping betitelen als een „vak”, waarin je elkaar zoveel mogelijk zocht te concurreren? Een beetje stroef heeft hij Hans uitgeleide gedaan, al begreep hij best dat diens opmerking niet kwaad bedoeld was.

En nu loopt hij maar te vechten met al die stemmen die elkaar verdringen. De stem van Hans, die zegt dat hij z'n verstand gebruiken moet, de stem van Bets, pleitend om een extra kerstverrassing voor de kinderen — en dan, heel diep in zijn hart, nog een derde stem, die hem waarschuwt dat hij de talenten, die God hem gegeven heeft, niet in dienst van de Mammon mag stellen. Wat jammer toch ook, dat het blad waarvoor hij vrøeger altijd Kerstverhalen schreef, juist dit najaar geliquideerd was! Als dat niet gebeurd was, dan zouden al die moeilijkheden er nu eenvoudig niet zijn!

„Louw, kom je theedrinken, of moet ik het bij je brengen?”

De man schrikt op, staakt z'n geloop door de kamer.

„Nee, laat maar. Ik kom er aan!”

Bets heeft zijn thee al ingeschonken, ze is nu voor zichzelf in de weer. Stil schuift hij op zijn plaats bij 't raam en zwijgend blijft hij, als het kopje leeg is, voor zich uit zitten staren.

Zijn vrouw legt dat zwijgen op haar manier uit.

„Spijtig hè, van dat evangelisatieblad! Je was zo'n gewaardeerde medewerker!” zegt ze na een poos.

En welk duiveltje drijft hem dan aan, om haar nu te vertellen wat hij eigenlijk helemaal niet vertellen wou? Hij weet het niet, maar zo luchtig mogelijk zegt hij:

„Ik ben net vanavond aangezocht om een kerstverhaal voor een ander blad te schrijven!”

Als ze nu maar niet vraagt of dat ook een christelijk blad is, gaat het door haar heen. Ze schijnt dat echter zó vanzelfsprekend te vinden, dat ze verrast haar werk neerlegt en roept:

„Maar Louw, dat is een gebedsverhoring! Ja, heus, ik heb er om gebeden! Je neemt het toch zeker met beide handen aan?”

„Als ik kan 'k Heb gezegd dat ik er over denken zou!”

„Och ja, natuurlijk!” Ze knikt begrijpend. „Je moet eerst een onderwerp hebben, bedoel je. Nu, denk dan maar rustig. Ik zal je niet storen!”

Ze stoort hem ook inderdaad niet. Ze neemt het naaiwerk weer op en zegt niets meer. Maar de kleurtjes op haar wangen en het vlugge beweeg van de naald in haar hand laten duidelijk zien hoe gespannen ze is. Vol zelfverwijt zit hij naar haar te kijken. Nu heeft hij hoop gewekt, die hij straks weer de bodem zal moeten inslaan. Hij kan dit immers niet aannemen, het druist tegen heel zijn beginsel in. Gebedsverhoring Welja, ook dat nog! Ze moest eens weten waar dit aanbod vandaan komt! Waarom vertelt hij haar niet eerlijk dat het een strikt neutraal blad is, en dat er geen woord over de geboren Verlosser in mag staan? Dan zou ze stellig niet meer van een gebedsverhoring reppen. Nu gaat ze er vanavond bepaald nog voor danken ook — of heeft ze dat misschien al gedaan, zo ongemerkt onder het naaien door? Louwrens van Beuken krijgt het benauwd. Hij vlucht terug naar zijn werkkamer. Bets laat hem gaan, ze meent waarschijnlijk dat hij zich daar beter concentreren kan. Doch niets is minder waar. Met grote onrustige stappen begint hij weer op en neer te benen. Dat brengt hem natuurlijk ook niet verder. Er is maar één middel dat hem zijn evenwicht terug zou kunnen geven: nu dadelijk Hans opbellen en zonder omhaal zeggen dat hij van de opdracht afziet. Maar tot zó'n resoluut besluit kan hij niet komen. Vreest hij de spot in de reactie van zijn vriend, die 't geloof in het wonder van Kerstmis al zo lang heeft losgelaten?

't Wordt bedtijd. Louwrens hoort zijn vrouw naar boven gaan. Ze komt hem niet waarschuwen, hij mag immers niet gestoord worden. Straks, als hij met zichzelf klaar is of moe wordt, zal hij uit eigen beweging wel komen. Zo is ze het van hem gewoon. Ze doet dan ook rustig haar ogen dicht en slaapt binnen 't kwartier.

Maar Louwrens komt niet. Louwrens denkt niet eens aan naar-bedaan. Hij is nu zóver met z'n gedachten, dat hij zich begint af te vragen of hij er feitelijk wel zo heel verkeerd aan doet als hij deze kans benut. Hans is altijd een goede kameraad voor hem geweest, van de H.B.S.-tijd af al. Zo iemand kun je toch niet voor 't hoofd stoten! En dan: zijn gezin heeft het werkelijk nodig. Op 't kantoor waar hij werkt, heeft hij geen hoog salaris, en met zes kinderen is er altijd wel ergens gebrek aan. Bets heeft al een stofzuiger op afbetaling moeten kopen, omdat de oude totaal versleten was. De grootste twee meisjes zijn dringend aan nieuwe schoenen toe, en zijn eigen winterjas is kaal van 't afdragen. Zal God het hem dan zo zwaar aanrekenen, wanneer hij voor één keer eens van zijn principe afwijkt? De plicht om voor vrouw en kroost op te komen, is hem óók van hoger Hand opgelegd! Zo probeert hij zichzelf te overreden, en geleidelijk krijgt hij er vrede mee. Natuurlijk zal hij van dit soort werk geen vaste regel maken, dat wil hij Hans duidelijk laten weten. Hij pèinst er niet over om zich voor-goed aan dat blad te verbinden. Alleen: déze gelegenheid mag hij zomaar niet laten voorbijgaan!

Al denkend en overwegend staat hij stil voor zijn schrijfbureau. Dat doet hij altijd, als hij bezig is een besluit te nemen. Maar waarom moet hij nu ineens omhoog kijken, naar de ingelijste foto die schuin boven dat bureau hangt? 't Is het portret van een oom, die ook schrijver was en van wie hij veel geleerd heeft. En waarom denkt hij nu tegelijk aan wat die oom hem eens heeft gezegd, toen ze in een rustig uur samen over hun werk praatten? Hij kan zich de woorden nog letterlijk te binnen brengen.

„Als je 't makkelijk hebt in de wereld, dan is 't geen kunst om vol te houden dat je alleen tot Gods eer schrijft. Dat wordt pas een kunst als de zòrgen komen, als je vandaag niet weet waar je morgen van leven moet. Maar ons werk is het onze niet, jongen. Denk daarom. 't Is

Gods werk, en daar mogen wij niet mee omspringen zoals we willen!" Deze oom heeft het arm gehad, heel arm. Hij leefde in een tijd van slechte sociale toestanden en wist dus terdege waarover hij sprak. Zo erg is 't met hem, Louwrens, niet. Hij en Bets weten vandaag heus nog wel hoe ze morgen rond moeten komen. Maar oom heeft belééfd wat hij beleed. Zijn boeken en verhalen waren vol van Gods liefde en genade. En moet hij dat voorbeeld dan beschamen? Moet hij eerst de dingen van dit leven zoeken, en dan pas het Koninkrijk Gods?

Als hij eindelijk boven komt, is 't een stúk na middernacht. Voorzichtig in 't donker kleedt hij zich uit, maar Bets wordt er toch wakker van. Soe-zerig kijkt ze op het koekoekklokje boven de wastafel.

„Wat heb je 't laat gemaakt!" zegt ze. „Wou het niet, kon je geen onderwerp krijgen?"

Hij geeft haar geen rechtstreeks antwoord. Hij vraagt alleen, zo onverwacht dat ze haar slaap erdoor vergeet:

„Zeg Bets, kun jij je oom Lucas nog herinneren? Ik bedoel: niet van 't portret in mijn kamer, maar echt zoals hij wàs!"

„Oom Lucas?" Ze komt overeind in bed zitten. „En of, wat dacht je dan? Ik weet nog als de dag van gisteren dat ik er kort voor onze ver-
loving als een schoolmeisje tegenop zag om kennis met hem te gaan maken. Ik meende dat zo'n schrijver wel wie-weet-hoe deftig zou zijn, en ik keek m'n ogen uit, toen ik hem in een doodgewone werkbreek met een schop in zijn tuintje zag staan!"

Ze lacht vrolijk bij de herinnering, maar Louwrens blijft ernstig. „Oom Lucas heeft me vannacht laten zien dat ik hard op weg was om de zin van het Kerstfeest te verloochenen, Bets. Of liever: God heeft het me laten zien, door 't portret van oom en door een paar woorden die hij vroeger eens tegen me zei!"

Zijn vrouw kijkt hem niet-begrijpend aan.

„Waar heb je 't nú over?" vraagt ze. „Jij de zin van het Kerstfeest verloochenen? Daar snap ik niets van!"

„Ik zal in bed komen," antwoordt hij, „en dan zal ik je alles vertellen!" Dat doet hij dan ook, zonder omwegen. Hij vertelt van 't bezoek van Hans, van het aanbod dat die hem namens de redactie van 't neutrale blad kwam doen, van zijn weigering eerst en zijn half-en-half- toege-

ven later, van de drogredenen waarmee hij zijn geweten al bijna in slaap had gesust, toen die blik op oom Lucas' portret en 't terugdenken aan de waarschuwing van de oude man hem tot bezinning brachten. Bets luistert, eerst hevig teleurgesteld om 't verspeelde buitenkansje, en dan beschaamd, omdat zij het nu ook al materialistisch opneemt. Wat zet dat geld alles toch in een vals licht! Daar worden alle hogere waarden eenvoudig voor opzij geschoven. 't Is immers zoals haar man zegt: een verhaal zonder de geboorte van Gods Zoon is geen Kerstverhaal. Dat is verraad aan de Heiland, niets minder!

Als Louwrens aan 't eind van z'n relaas deemoedig vraagt of het haar niet spijt dat het zo moet lopen, trekt ze zijn hoofd naar zich toe en zegt:

„Nee jongen, op zo'n manier had er tòch geen zegen op kunnen rusten. Om lekker eten en drinken gaat het ten slotte niet, bij een kopje thee met een koekje kunnen we ook wel Kerstfeest vieren. En aan andere dingen, schoenen voor de meisjes en zo, was ik misschien niet eens toe gekomen. Zo'n geweldig bedrag zou 't toch ook niet geworden zijn. Bel Hans morgenochtend maar gauw op, dan is dàt voorbij. Oom Lucas had gelijk. Het werk van een schrijver is Gòds werk, daar mag je niet mee doen wat je zelf wilt!”

HET WONDERLIJKE KERSTGESCHENK

Annie Sanders

Dokter Merlings maakt zich klaar om naar 't ziekenhuis te gaan. Hij zet de kraag van zijn jas hoog op en rijgt zijn laarzen dicht. Het sneeuwt, hij zal ze nodig hebben nu hij lopen moet. Dat er ook juist vandáág wat aan zijn auto mankeert! Dat kon toch ook wel niet slechter treffen! En fietsen is niet te doen met die moeilijk begaanbare wegen. Gelukkig maar dat het niet al te ver weg is. In een kwartier kan hij best over zijn. „Jammer dat je nog weg moet!” merkt zijn vrouw spijtig op, terwijl ze zijn hoed aanreikt. „Ik had me nu net zo verheugd op een gezellige Kerstavond!”

„Ja Marie, dat is niet anders. Bij een dokter staat het gezinsleven nu eenmaal altijd op het tweede plan. Bovendien: het Kerstfeest is toch ook niet allereerst op de gezelligheid gebaseerd!”

Marie zwijgt. Haar man heeft gelijk, ze weet het, maar toch

„We zullen hopen dat ik morgenavond thuisblijven kan!” zegt hij met één voet al buiten de deur. „Als 't laat wordt, blijf dan vooral niet op, hoor!”

„Zou 't een zware bevalling worden?” vraagt Marie, zich naar hem overbuigend om zijn kus in ontvangst te nemen.

„Ik ben er bang voor. Het vrouwtje is doodzwak. Haar zenuwen hebben zoveel geleden de laatste tijd!”

„Dat is toch eigen schuld, zou ik zeggen!” Er is een ongewoon scherpe klank in de stem van de doktersvrouw.

„Eigen schuld, ja ja. Wij mensen oordelen zo makkelijk. Die van ons zonder zonde is, Marie Nu, ik ga. Welterusten!”

Marie Merlings sluit de voordeur, gaat langzaam terug naar haar warme kamer. Ze is niet tevreden over zichzelf. Waarom moest ze dat nu zo onvriendelijk zeggen? Is ze boos op die jonge vrouw, die haar de tijd en de aandacht van haar man ontroofd? Ze weet beter. Als

vrouw van een dokter is ze aan zulke dingen heus wel gewoon. Nee, dat is het niet. Het zit dieper, veel dieper dit keer!

Dat vrouwtje daar in het ziekenhuis gaat een kind ter wereld brengen; een kind dat niet begeerd wordt, dat niemand welkom zal zijn, ook de moeder niet. 't Is één van die tragische gevallen, die in onze moderne tijd zo veelvuldig voorkomen. Een pasgetrouwde soldaat, ver van zijn woonplaats in garnizoen liggend; een vrouw die 't alleen-zijn niet aan kon en op een avond, toen haar man onverwacht met verlof kwam, door hem werd verrast in gezelschap van een ander, die bezig was te nemen wat hem niet toekwam. De gevolgen laten zich denken. Een woedende echtgenoot, een door zenuwen uitgeputte vrouw, die weet dat ze op geen verzoening hoeft te rekenen, en nu vandaag

Marie schudt haar hoofd, terwijl ze voor 't huiskamerraam gaat staan en zonder belangstelling tuurt naar desneeuw daarbuiten. Nee, ze heeft het verhaal over dat jonge vrouwtje niet van haar man gehoord. Die loopt als dokter niet te koop met de narigheid uit zijn praktijk. Hij heeft nog niet eens veel gezegd, toen hij merkte dat ze er alles van wist. Maar ze hééft het dan toch gehoord, en ze kan er haar gedachten nu met geen mogelijkheid van los maken. Wat kan het toch vreemd gaan in 't leven, denkt ze. Ginds een moeder die alles zou willen geven als ze dit kind niet verwachtte, die misschien wel wenst dat het dood geboren wordt —terwijl hier, in háár huis

Voor haar ogen verschijnt de zolderhoek, waar achter een gordijn de wieg staat. De wieg die nooit gebruikt werd en nooit gebruikt worden zàl; stille getuige van een leed dat niet slijten, een wond die niet genezen wil.

En dan is ze weer toe aan de grote teleurstelling in haar leven. O, ze meende zo vast dat ze alles overgeven kon, toen ze na de mislukte geboorte van haar eerste kindje afgemat in haar ledikant lag. Ze waren immers nog jong, Ruurd en zij. Hun gezin kon nog groot genoeg worden. Maar toen ze weer langzaam op krachten kwam, en Ruurd haar o zo voorzichtig vertelde dat er voor haar van geen moederschap ooit meer sprake zou zijn

Haar handen klemmen zich samen op de rand van de vensterbank. Nooit is ze dit teboven gekomen. Nú, als vrouw van achter in de derstig, hunkert ze nog met dezelfde pijn naar wat voorgoed onbereikbaar

werd. En nimmer ook heeft ze de wieg kunnen wegdoen, hòe vaak haar man ook heeft aangedrongen om er een arm gezin mee te helpen. O, zeker, ze is een christin, Marie Merlings. Ze weet dat er niets „bij geval” gebeurt, dat een almachtige Hand alles leidt en regeert. Maar toch: in de heiligste ogenblikken, soms midden onder een gebed of zelfs aan de avondmaalstafel, kan dat éne schrijnende „waarom” zich als een muur opwerpen tussen God en haar ziel. En vanavond, nu ze Ruurd in 't ziekenhuis bezig weet met een vrouw die haar kind zonder blijdschap ontvangen zal, komt haar hart weer fel in opstand. Waarom moet dáár het geluk een last zijn, terwijl zij met lege handen blijft staan?

Meteen schaamt ze zich. Zijn dàt gedachten voor de eerste Kerstdag? Is Christus ook niet voor die vrouw in de wereld gekomen? Kan hij ook hààr haar schuld niet vergeven, en is 't niet mogelijk dat Hij voor haar en haar kind nog alles ten goede schikt?

Als Marie die avond op haar gewone tijd naar boven gaat en voor haar ledikant neerknielt alvorens zich uit te kleden, kan ze toch van ganser harte bidden voor het jonge moedertje, dat zo'n zware strijd te doorworstelen heeft.

Het is nog heel vroeg in de volgende morgen, als de doktersvrouw wakker schrikt door 't gesnor van een auto, die voor haar deur stilhoudt. Half in de doezel, meent ze eerst dat 't hun eigen wagen is. Komt haar man nu pas thuis? Dan heeft die bevalling wel erg lang geduurd! Maar als haar hoofd wat helderder wordt, begrijpt ze dat ze in de war is. Ruurd heeft zijn auto niet kunnen gebruiken, hij is lopend gegaan gisteravond! Natuurlijk is ze dan plots klaar wakker en met één stap het bed uit. Er zal toch niets gebeurd zijn? Ze zullen Ruurd toch niet thuis komen brengen, bewusteloos of nog erger misschien? Je hoort immers elke dag van verkeersongelukken tegenwoordig!

In haar nachtpon nog snelt ze de trap af. Een zucht van verlichting ontsnapt haar, als ze de gang in komt en het licht aanknipt. Daar staat Ruurd, gezond en wel. Hij steekt net de steutel, waarmee hij de voordeur geopend heeft, weer in zijn zak.

Ja maar, er is tòch wat met aan de hand! Hij ziet er zo vreemd bewogen uit, ze herinnert zich niet dat ze hem ooit zo gezien heeft. En —

neemaar, wat is dàt? Uit de auto — ze ziet in een flits dat 't een taxi is — komt nòg iemand te voorschijn; een verpleegster uit het ziekenhuis. Marie kent haar wel. In haar arm draagt ze heel voorzichtig een warm ingepakt bundeltje, dat licht beweegt tegen haar grijze wintermantel. Dokter Merlings is zichtbaar opgelucht, als hij zijn vrouw in de gang ziet verschijnen.

„O, ben je daar Marie? Gelukkig! Ik was al bang dat we je wakker moesten maken. Wil jij dat pakje dan even van zuster Lies overnemen? Ik zal je later wel alles vertellen, want je begrijpt er natuurlijk niets van!” Nee, Marie begrijpt er niets van, maar voorlopig verlangt ze geen uitleg. In een doktershuis raakt men gewend aan zonderlinge gebeurtenissen. Ze neemt een rustig slapend kindje uit de armen van de zuster, draagt het naar boven en legt het in haar eigen nog warme bed. Dan trekt ze haastig een ochtendjas aan, vergeet haar kousen en spoedt zich weer naar beneden.

Zo'n eigenaardige tweede Kerstmorgen heeft Marie Merlings nooit beleefd. Aan kerkgaan valt niet te denken. Haar dienstmeisje is met vakantie naar huis, zuster Lies weer naar het ziekenhuis teruggekeerd en Ruurd, nadat hij zijn vrouw heeft geholpen de wieg van de zolder te sjouwen, aanstonds zijn nachtrust gaan inhalen. Zo is Marie nu alleen met het kind; met het dochtertje van die jonge vrouw, die vannacht tijdens de bevalling haar ogen voor altijd sloot.

„Ik kon niet anders, Marie!” heeft Ruurd daarstraks gezegd. „Ik mòest het meenemen, 't was of God zelf het me opdroeg. Het moet toch een vader en moeder hebben. Die soldaat wil er niets van weten, en familie van háár kant is er niet!”

„Het moet een vader en moeder hebben . . . !” Terwijl ze de wieg in orde maakt en het kindje er zorgzaam in neervlijt, denkt Marie aan de echte moeder. Hoe is haar heengaan geweest? Is ze met God in 't reine gekomen? Ruurd wist het niet en geen mèn's zal het weten. En moet zij nu haar plaats innemen — zij, die gisteren nog zo heftig jaloers op haar was?

Die avond zitten twee mensen in stille aandacht bij de wieg, die nu, na vijftien jaar, eindelijk dienst mag doen en waarin de kleine onbezorgd slaapt.

„'t Is nu maar goed dat we hem nooit weggedaan hebben!” zegt Marie.
„O Ruurd, ik hoop zo dat ik een goede moeder zal kunnen wezen, maar ik ben eigenlijk ook wat bang voor deze taak. Ik was zo opstandig gisteravond, en inplaats dat God me daar nu voor straft, geeft Hij me vandaag zo'n wonderlijk kerstcadeau!”

„Laten we dan bidden dat Hij ons ook de kracht geeft om het als Zijn kind op te voeden — en laten we het bij 't opgroeien altijd weer vertellen dat het bij ons kwam op de dag toen we de geboorte van Zijn Zoon herdachten!” antwoordt haar man.

Dan worden daar in die rustige kamer de handen gevouwen, en de hoofden met dankbare ontroering gebogen over de wieg.

KERSTFEEST OP TWEE-HOOG

Annie Sanders

Met een diepe verdrietige zucht laat oma Stronk het gordijn voor 't raam van haar woonkamer zakken. Nee, beslist, 't is geen weer om er uit te gaan voor een oud mens. De straten zijn al spiegelglad door 't opvriezen vannacht, en nu begint het nog weer te regenen ook. Een sopboel, waar een astmatische vrouw van drie-en-tachtig een dubbel ongeluk mee kan ophalen.

Oma Stronk pookt haar kachelkje op, kruipt er huiverig bij in haar rieten zorgstoel. Wel prettig zo in je warme kamer, och ja. Op elke andere dag zou ze blij wezen met 't idee om zo knus en welverzorgd hier te kunnen zitten. Als Zie je, als 't vandaag maar geen kerstmis was, en als ze maar niet zo verlangde, nu in de kerk te mogen zijn! Vanmorgen heeft ze ook al thuis moeten blijven. Ze dorst er eenvoudig niet uit met die gladheid. Ze was van plan geweest om dan maar een radiopreek te gaan horen bij buurvrouw de Meter, die achter woont. Sanne de Meter is hulpbehoevend en komt al in geen jaren meer in de kerk. Maar ze hadden de radio nauwelijks aan, of daar kwam juffrouw van één-hoog de trap op. Of Sanne dat ding asjeblijft af wou zetten! D'r man had er last van, die had nachtdienst gehad en moest uitslapen! Toen hebben ze de knop maar weer omgedraaid. Ja, 't is die mensen niet kwalijk te nemen. De man werkt bij 't spoor en moet toch z'n rust hebben.

Vanmiddag zal er van luisteren naar de radio wéér niets komen, want Sanne's dochter en schoonzoon zijn er en die hebben het land aan de godsdienst, dat weet vrouw Stronk. Haar eigen getrouwde kinderen hoeft ze niet te verwachten. Die zitten met kleine peuters en dan ga je niet door dat ongezonde weer. Ze zou 't niet eens willen ook, zulke schapen! Maar met dat al dreigt het nu wel een erg troosteloze middag voor haar te worden.

Dan schaamt ze zich plots over haar gedachten. Wel foei, is zij bezig om kerstfeest te vieren! Net of je dat thuis en in je eentje niet doen kunt! Ze kan toch haar bijbel pakken en zelf het Kerstverhaal lezen! Haar ogen zijn nog best, ze heeft haar bril enkel nodig om in de verte te kijken! En voor een beetje gezelligheid kan ze ook wel zorgen, al blijft het wat stil zo zonder aanspraak.

Bedrijvig staat ze op, om de kamer een wat genoeglijker aanzien te geven. Zou ze zich uit het veld laten slaan door het weer en 't alleen-zitten hier, en dat op één van de grootste feestdagen die er bestaan? Was zijzelf het niet, die haar kinderen vroeger altijd leerde: „Het Kerstfeest moet eerst in je hart wezen, en dan komt het vanzelf in je huis”.

Stil eens, wat hoort ze daar? Wordt er gebeld? Scherp luistert ze. Tweemaal, dat is voor één-hoog achter. Er komt geen mens, na een ogenblik tingelt de bel opnieuw. De burens zijn uit, begrijpt oma Stronk. Ze zal het even gaan zeggen, 't is niet aardig om in zo'n regenbui voor niemendal te staan wachten.

Ze sloft de kamer uit en de twee trappen af. Als ze de straatdeur opendoet, duikt ze rillend ineens voor de koude luchtstroom. 't Zijn een paar jonge mensen, die buiten staan. Ze houden hun druipende paraplu's beschermend boven hun hoofden.

„Is de familie niet thuis? Och, wat jammer! Dat is het derde adres al vanmiddag!”

Het derde adres, in zulk weer? Dat kan oma Stronk niet op zich laten zitten.

„Komt u even bij mij binnen!” zegt ze. „Dan kunt u de bui afwachten en u een beetje warmen. Ik ben de juffrouw van twee-hoog voor!” De jongelui maken geen beleefdheidsbezwaren. Ze deponeren de natte paraplu's in 't gangetje en klauteren achter oma aan de steile trappen op. Ze hebben ook geen gebrek aan spraakwater. Terwijl het oudje, na wat bekomen te zijn van de hoge klim, moederlijk zorgzaam rond-dribbelt en ze van warme thee voorziet, vertellen ze haar dat ze toch zo'n pech hebben met hun visites, maar dat ze al die narigheid vanavond wel vergeten zullen. De bioscoop geeft zo'n mooie kerstfilm. Daar gaan ze natuurlijk heen, weer of geen weer!

Oma Stronk houdt het suikerlepeltje boven één van de theekopjes stil. Ze heeft vroeger, toen ze nog jong was, veel aan evangelisatie gedaan. Nu is ze oud, en haar handen hebben het werk al lang moeten overgeven. Maar dat wil niet zeggen dat ze er onverschillig voor geworden is! Hier in haar kamertje zitten er twee die haar kleinkinderen konden wezen, en die daar zo luchtig praten over de wijze waarop ze hun kerstavond zoek willen brengen. En dat maakt bij haar opeens het oude vuur weer wakker.

„Maar lieve kinderen!” zegt oma Stronk, en ze vergeet helemaal dat ze 't tegen een paar wildvreemde mensen heeft. „Maar lieve kinderen, dan moet je toch niet in de bioscoop zijn! Kerstfeest vieren, dat doe je niet bij een film! Dat kan alleen maar hierbij!”

Haar magere hand wijst de bijbel aan, die ze al klaargelegd had eer de bel ging.

„Dàt boek, dàt kan je alleen maar leren hoe je echt Kerstfeest vieren moet. Ik zal 't jullie eens laten horen, wacht maar!”

Ze schuift in haar stoel, slaat de bijbel open. De anderen zeggen niets, je kunt tegen zo'n oud mens niet grof zijn en ze heeft hen zo vriendelijk binnen genodigd. Maar over de tafel heen wisselen twee paar ogen ongemerkt een geamuseerde blik. Zou dat grootmoedertje soms plan hebben om hen te bekeren?

Oma Stronk bladert in haar bijbel. Ze heeft niet lang werk, ze is thùis in Gods Woord. Haar stem beeft van ouderdom en van ontroering, als ze met diepe eerbied Lucas 2 begint te lezen. Ze vertelt er ook bij, haperend en gebrekkig, maar met zó'n gloed en bezieling, dat de gezichten tegenover haar meer en meer hun spottende zelfbewustheid verliezen. Ze kunnen ten slotte alleen nog maar luisteren, die twee mensen. Verbaasd, niet begrijpend soms, maar met een onmiskienbaar ontzag luisteren ze naar die oude christin, die er niets om geeft wie daar bij haar zitten; die naar geen namen en geen omstandigheden vraagt, als ze de boodschap van haar Verlosser maar doorgeven mag. De regen blijft niet aanhouden. Het wordt weer droog. Maar oma Stronk heeft de bijbel nog voor zich, en haar bezoekers maken nog helemaal geen aanstalten om te vertrekken. 't Begint al schemerdonker te worden, als ze eindelijk tòch opstaan en haar bedanken voor de gastvrijheid.

In haar kleine woonkamer zit een oude vrouw zich die avond te verbazen, omdat Ja, omdat ze nu eigenlijk blij is met het slechte weer, dat haar vanmiddag thuis deed zijn voor die vreemde mensen. Of ze nog naar de bioscoop zullen gaan? Ze weet het niet. Ze weet alleen dat ze iets van het grote Kerstwonder heeft mogen uitdragen vandaag, en dat ze 't nu verder maar aan God zelf moet overlaten.

